

รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี

**การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจ-สังคม
อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม
บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี**

**A Study of Socio-Economic Impact Influenced by the Change
of Environment in Industrial Zone, Prathumthani Province**

ธมพรพร สุภระ

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏปทุมธานี

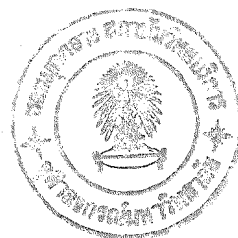
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ได้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน

ธันวาคม 2539

ISBN 974-632-039-4

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจ - สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
สภาวะแวดล้อมบริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

(A Study of Socio-Economic Impact Influenced by the Change of Environment
in Industrial Zone, Prathumtani Province)

โดย

ชนพรรณ สุนทระ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานการศึกษาวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน

ธันวาคม 2539

ISBN 974-632-039-4

15 ธ.ค. 2547

๕ ๒๑๐๙๗๕๙

บทคัดย่อภาษาไทย

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม ของอำเภอคลองหลวง และอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ปัญหาและผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อทำการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวใช้ระยะเวลาประมาณ 10 ปี ย้อนหลังจากปี 2538 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่เกินกว่า 10 ปี โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา ที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จำนวน 16 หมู่บ้าน 300 ครัวเรือนตัวอย่าง และเทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จำนวน 4 หมู่บ้าน 220 ครัวเรือนตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 520 ครัวเรือนตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2538 - มกราคม 2539

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาหัวหน้าครัวเรือนเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.3) เป็นคนต่างถิ่นที่ย้ายมาจากจังหวัดในภาคต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่จังหวัดใกล้เคียงจังหวัดปทุมธานี (ร้อยละ 31.5) หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่คิดจะย้ายถิ่นอีก โดยให้เหตุผลว่ามีหลักฐานมั่นคง มีรายได้และอาชีพที่ดีแล้ว กรณีที่คิดจะย้ายให้เหตุผลว่าไม่พอใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง และปัญหาชุมชนแออัด จากการศึกษาพบว่าขนาดของครัวเรือนเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก มีสมาชิกไม่เกิน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 47 ซึ่งเป็นครัวเรือนเหมาะสมสำหรับสังคมกึ่งอุตสาหกรรม สำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัวพบว่ากว่าร้อยละ 60 ไม่เปลี่ยนแปลง ในด้านการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและคาดหวังเรื่องการศึกษานองบุตรหลาน มีการลงทุนเพื่อการศึกษา กอปรกับมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น รวมทั้งการเข้าศึกษาต่อในเขตกรุงเทพมหานครมีความสะดวกมากขึ้น

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม ในด้านความเจริญของท้องถิ่นที่เกิดขึ้น มีปัจจัยสำคัญเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม หัวหน้าครัวเรือนกว่าร้อยละ 50 มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น สำหรับการออมและการมีหนี้สิน มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินจากการกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ มาเป็นเพื่อการศึกษาของบุตรหลานเป็นหลัก รองไปเป็นการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย

และซีอรถยนต์ สำหรับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพบว่า ปัจจุบันจำนวนถือครองที่ดิน มีสัดส่วนมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน แต่ขนาดที่ดินลดลงและส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย

สภาพสังคม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับสภาพทางกายภาพของสังคมปัจจุบัน เนื่องจากท้องถิ่นมีความเจริญ เป็นแหล่งแรงงาน รายได้ มีสถานศึกษาของบุตรหลาน และการคมนาคมสะดวก แต่ขณะเดียวกันก็มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาชุมชนแออัด และปัญหาสังคมอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา

ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดปัญหาสังคม ซึ่งเป็นผลควบคู่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และความเจริญด้านกายภาพ รัฐบาลจึงควรมีมาตรการป้องกัน แก้ไข ทั้งด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม เช่น การแบ่งพื้นที่ให้ถูกต้องเหมาะสมกับชนิดของอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สถานบริการ ที่อยู่อาศัย และการพัฒนาชุมชนแออัด เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อสามารถจะศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ทางการพัฒนาสังคมได้หลายประเด็น ทั้งนี้จากข้อสรุปพบว่าสภาพเศรษฐกิจ-สังคมของประชาชนในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น แต่กลับมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาต่อไปจึงควรให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และการประกอบอาชีพของสตรีในโรงงานอุตสาหกรรม ที่จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

This study aims to investigate the characteristics of change from agricultural sector to industrial sector in Amphoe Khlong Luang and Thanyaburi, Changwat Pathum Thani, problems and impacts on economic and social aspects affected from industrial development, and to analyze the main factors related to the socio-economic impacts. Scope of the study covers the time period around 10 years back from 1994. Samples of the study are heads of household who are older than 20 years. Samples of the study consist of 300 households in 16 villages of Tambon Khlong1, Amphoe Khlong Luang, and 220 households in 4 villages of Tambon Pracha Tippad, Amphoe Thanyaburi. The sample size is 520. Data collection was conducted during November to December 1994.

The study found that almost half (43.3%) of households' head have moved from other provinces during the past ten years. About one-third (31.5%) of them came from periphery provinces of Pathum Thani. They are satisfied with their present residence because of good job opportunities. Only minor part of them want to move to other places because of environmental problems such as wastewater, noise nuisance, dust and sub standard living conditions. The households in the study area are mainly small family consisting of not more than 3 persons (47.0%). This family size is recognized as optimal for industrialized society. In addition, the study found that during the ten years, relationship among family members of more than 60 % of the sample household have not changed. Most of households' head have recognized and expected a better education for their kids. Trend of investments for higher education are increasing. This includes an opportunities to access to educational institutions in Bangkok.

As for as economic conditions, most of the villager occupations are related to industrial development. Local physical growth has directly related with

industrialization. More than 50% of households have obtained more income than in the past. However, saving and debt have not much changed. Reasons for credit has changed from consuming purpose to investment one such as for business, education, buying house and car. The proportion of land rights at present is higher than in the past ten years, but a smaller size with residential purpose is generally appeared.

For social aspect, people are mostly satisfied with their physical environment due to growth of community, job creation, income increasing and convenience on education and communication. On the other hand, environmental problems, slum and other social problems are increasing as a result.

The change has resulted in economic improvement and physical environment as well as increasing social problems. Therefore, the government should formulate policies and measures for solving various problems such as land use zoning for the purposes of industrial, commercial, service, activities, and living condition improvement. In general, it can be summarized that social and economic development of the people have improved but the environmental problem such as wastewater, air pollution, noise nuisance, dust and solid waste have also increased. Thus, it is recommended that the further study should emphasize environmental impacts from industrial development, aspects of woman labor and relationship among family members.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ได้รับการสนับสนุนในส่วเนื้อหาของโครงการ จากสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน การดำเนินงานวิจัยในบริเวณพื้นที่จาก นายอำเภอคลองหลวง นายอำเภอธัญบุรี พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ อุตสาหกรรมจังหวัด พาณิชยจังหวัด สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด และสาธารณสุขจังหวัด ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย โครงการวิจัยนี้จะสำเร็จไปไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจาก นายกเทศมนตรี ประธานสภาภิบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าชุมชน ในเขตพื้นที่ศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้รายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการวิจัยของโครงการ ตลอดจนหัวหน้าครัวเรือนที่ได้เสียสละเวลา เพื่อให้สัมภาษณ์ข้อมูลของครัวเรือนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของบริเวณพื้นที่ศึกษาด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรักษ์ สุจิตตานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ พงศาพิชญ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้โอกาสให้คำแนะนำ และเร่งรัดให้ทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และต้องขอขอบคุณ อาจารย์-นักศึกษาสถาบันราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี ที่ได้ช่วยออกสำรวจภาคสนามด้วยกันหลายครั้ง และนายเสถียร รุจิรวนิช ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการ และ นางสาววรรณิ พฤฒิดาวร นางสาวจันทร์หา ทองคำเภา นางสาวอรุบล โชติพงษ์ นายพันธ์วัศ สัมพันธ์พานิช และนางสาวสุจิตรา ชโลดม เพื่อนร่วมงานที่ได้ช่วยเหลือให้กำลังใจในการทำงานวิจัยนี้มาตลอด

นางสาวธนพรรณ สุนทร

หัวหน้าโครงการ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
ABSTRACT	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญรูป	(12)
สารบัญแผนภูมิ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1-1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1-3
3. ขอบเขตการศึกษา	1-3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	1-4
5. แผนการดำเนินงาน	1-4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2-1
1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	2-1
1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตร	
ไปสู่ภาคอุตสาหกรรม.....	2-2
1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม.....	2-7
1.2.1 กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรม	2-7
1.2.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย.....	2-9
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-14
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา	3-1
1. กรอบแนวคิดในการศึกษา	3-1
1.1 ตัวแปรปัญหา.....	3-1
1.2 ตัวแปรตาม	3-1
1.3 ตัวแปรอิสระ.....	3-1
1.4 แผนภูมิกอบแนวคิดในการศึกษา.....	3-2
1.5 คำนิยามปฏิบัติการ.....	3-3
1.6 สมมติฐานในการศึกษา	3-4

	หน้า
2. วิธีการศึกษา	3-6
2.1 แหล่งข้อมูล	3-6
2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา.....	3-7
2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม	3-8
2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	3-8
2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	3-9
บทที่ 4 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ - สังคม.....	4-1
1. ผลการศึกษาจากเอกสาร.....	4-1
1.1 สภาพทั่วไป.....	4-1
1.2 การเปลี่ยนแปลงภาคอุตสาหกรรม	4-3
1.3 การเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรม.....	4-8
2. ผลการศึกษาภาคสนาม	4-13
2.1 ลักษณะทางประชากรของครัวเรือน	4-13
2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของครัวเรือน	4-19
2.2.1 การย้ายถิ่น.....	4-19
2.2.2 ลักษณะที่อยู่อาศัย	4-23
2.2.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว.....	4-24
2.2.4 โอกาสในการศึกษา.....	4-26
2.2.5 สุขภาพอนามัย.....	4-27
2.2.6 การคมนาคม.....	4-29
2.2.7 การมีส่วนร่วมทางสังคม	4-30
2.3 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน.....	4-31
2.3.1 อาชีพหลัก อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-31
2.3.2 รายได้.....	4-33
2.3.3 รายจ่าย	4-34
2.3.4 เงินออม หนี้สิน	4-36
2.3.5 การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน.....	4-41
2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านสภาวะแวดล้อม	4-43
2.5 การแสดงความคิดเห็นผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนา ของหัวหน้าครัวเรือน	4-49

	หน้า
บทที่ 5 การพิสูจน์สมมติฐาน	5-1
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	6-1
ส่วนที่ 1 สรุปเนื้อหาจากการศึกษา	6-1
ส่วนที่ 2 ข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะ	6-5
2.1 ข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษา	6-5
2.1.1 การย้ายถิ่น	6-5
2.1.2 โครงสร้างของครอบครัว	6-6
2.1.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว	6-6
2.1.4 การศึกษา	6-6
2.1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ	6-6
2.2 ข้อเสนอแนะ	6-7
2.2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อวางแผนป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม	6-7
2.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา	6-7

บรรณานุกรม

- ภาคผนวก ก. การจัดทำแบบสอบถามจากตัวแปรและตัวชี้วัด
- ภาคผนวก ข. แบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน
- ภาคผนวก ค. แบบสอบถามผู้นำท้องถิ่น
- ภาคผนวก ง. สภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงานตามรายปีของจังหวัด.....	4-4
4.2 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน และคนงานแยกตามเงินลงทุน.....	4-5
4.3 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน ตามหมวดอุตสาหกรรม.....	4-5
4.4 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงานแยกเป็นอำเภอ.....	4-6
4.5 แสดงการใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานี.....	4-9
4.6 แสดงพื้นที่การเกษตรและจำนวนเกษตรกรจังหวัดปทุมธานี	4-11
4.7 แสดงจำนวนคร่าวเรือนและจำนวนคร่าวเรือนตัวอย่าง	4-16
4.8 แสดงข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน	4-20
4.9 แสดงภูมิลำเนาหัวหน้าครัวเรือน.....	4-21
4.10 แสดงระยะเวลาย้ายเข้ามาของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-21
4.11 แสดงเหตุผลของการย้ายเข้ามาของหัวหน้าครัวเรือน	4-21
4.12 แสดงการคิดจะย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน	4-22
4.13 แสดงเหตุผลที่ไม่คิดย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน	4-22
4.14 แสดงเหตุผลที่คิดย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-22
4.15 แสดงผลของการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งในหมู่บ้าน.....	4-23
4.16 แสดงประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้ต้องย้ายที่อยู่อาศัย	4-23
4.17 แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการย้ายไปสถานที่ใหม่	4-24
4.18 แสดงผลกระทบด้านบวกของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่	4-24
4.19 แสดงผลกระทบด้านลบของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่	4-24
4.20 แสดงการมีเวลาให้กับครอบครัวของหัวหน้าครัวเรือน	4-25
4.21 แสดงการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว.....	4-26
4.22 แสดงเวลานัดพบกันในครอบครัว.....	4-26
4.23 แสดงโอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน.....	4-27
4.24 แสดงโอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน.....	4-27
4.25 แสดงการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบหายใจของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-28
4.26 แสดงการเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินอาหารของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-28
4.27 แสดงอาการเครียดหรือปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-28
4.28 แสดงความสะดวกในการเดินทางไปทำงานของหัวหน้าครัวเรือน	4-29

ตารางที่	หน้า
4.29 แสดงความสะอาดของพาหนะที่ใช้เดินทางไปทำงานของหัวหน้าครัวเรือน	4-29
4.30 แสดงการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านของหัวหน้าครัวเรือน	4-30
4.31 แสดงการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-30
4.32 แสดงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-31
4.33 แสดงอาชีพหลักเดิมของหัวหน้าครัวเรือน	4-32
4.34 แสดงสาเหตุที่เปลี่ยนอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน	4-32
4.35 แสดงอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม.	4-33
4.36 แสดงอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนไม่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม	4-33
4.37 แสดงรายได้ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน.....	4-33
4.38 แสดงเหตุผลรายได้ลดลงของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-34
4.39 แสดงเหตุผลรายได้เพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน	4-34
4.40 แสดงรายจ่ายของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน.....	4-34
4.41 แสดงเหตุผลรายจ่ายเพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน	4-35
4.42 แสดงเหตุผลรายจ่ายลดลงของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-35
4.43 แสดงรายจ่ายหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-37
4.44 แสดงการเก็บออมเงินของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-38
4.45 แสดงการมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อน - ปัจจุบัน.....	4-38
4.46 แสดงวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-38
4.47 แสดงวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินที่ไม่แตกต่างของหัวหน้าครัวเรือน....	4-38
4.48 แสดงความแตกต่างของวัตถุประสงค์การกู้เมื่อ10ปีก่อน-ปัจจุบัน.....	4-39
4.49 แสดงแหล่งเงินกู้ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-40
4.50 แสดงแหล่งเงินกู้ที่ไม่แตกต่างกันของหัวหน้าครัวเรือน.....	4-40
4.51 แสดงแหล่งเงินกู้ของหัวหน้าครัวเรือนเปรียบเทียบ เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-40
4.52 แสดงการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-41
4.53 แสดงจำนวนแปลงที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-41
4.54 แสดงจำนวนขนาดถือครองที่ดิน แปลงที่ 1 เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-42
4.55 แสดงการทำประโยชน์ที่ดินแปลงที่ 1 เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน.....	4-42
4.56 แสดงการเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อ10ปีก่อน-ปัจจุบัน	4-48
4.57 แสดงความคิดเห็นผลลัพธ์ของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ศึกษา.....	4-51

ตารางที่	หน้า
5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการย้ายถิ่น	5-2
5.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีเวลาให้กับครอบครัว.....	5-3
5.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการปรึกษาหารือกันในครอบครัว.....	5-4
5.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการนัดหมายกันภายในครอบครัว.....	5-5
5.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	5-6
5.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย.....	5-7
5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน	5-8
5.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน	5-9
5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	5-10
5.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีรายได้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน	5-11
5.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับการมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือน	5-12
5.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน	5-13
5.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน	5-14

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
4.1 แสดงเขตติดต่อและเส้นทางคมนาคม	4-2
4.2 แสดงพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอำเภอธัญบุรี	4-7
4.3 แสดงพื้นที่เขตเกษตรกรรมและที่พักอาศัยอำเภอธัญบุรี	4-10
4.4 แสดงพื้นที่เขตอำเภอคลองหลวง.....	4-14
4.5 แสดงพื้นที่เขตอำเภอธัญบุรี	4-15
4.6 แสดงจุดเก็บตัวอย่าง ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง.....	4-17
4.7 แสดงจุดเก็บตัวอย่าง เทศบาลตำบลประชาติปิตัย อำเภอธัญบุรี.....	4-18

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	หน้า
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	3-2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลอยู่ตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหน้าด่านแรกที่ได้รับผลกระทบต่อการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร แต่เดิมพื้นที่จังหวัดปทุมธานีด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีคลองรังสิตประยูรศักดิ์เป็นคลองส่งน้ำขนาดกว้าง 8 วา ยาวประมาณ 30 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครนายก นอกจากนี้ยังมีคลองซอยขนาดกว้าง 6 วา เชื่อมกับคลองรังสิตอีก 35 สาย คลองต่าง ๆ เหล่านี้ได้ขุดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2431 ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีพระราชประสงค์เพื่อใช้เป็นคลองส่งน้ำให้กับเกษตรกรอย่างทั่วถึง เพราะพื้นที่เกือบทั้งหมดของอำเภอชัยบุรี อำเภอลองหลวง อำเภอลำลูกกา และอำเภอหนองเสือ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานีกลายเป็น จุดศูนย์รวมของการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดปทุมธานีเป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติโรงงานเมื่อปี พ.ศ. 2512 มีจำนวน 3 โรง เงินทุน 37,880,000 บาท คนงาน 144 คน ปี 2527 มีจำนวน 258 โรง เงินทุน 17,201,060,720.- บาท คนงาน 48,002 คน และล่าสุด ณ เดือนมิถุนายน 2537 จังหวัดปทุมธานีมีโรงงานอุตสาหกรรมรวม 1,169 โรง เงินทุนจดทะเบียน 67,166,130,969 บาท คนงาน 145,961 คน โดยแบ่งออกเป็นหมวด อุตสาหกรรมเกษตร 66 แห่ง อุตสาหกรรมก่อสร้าง 103 แห่ง อุตสาหกรรมไม้แปรรูป 158 และอุตสาหกรรมบริการ 309 แห่ง เป็นต้น

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ของอำเภอลองหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้เลือกทำการศึกษา มี 365 แห่ง เงินทุน 30,616,949,408 ล้านบาท คนงาน 77,866 คนและอำเภอชัยบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรม 172 แห่ง เงินทุน 7,766,414,209 ล้านบาท จำนวนคนงาน 13,138 คน (ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี มิถุนายน 2537)

สาเหตุที่ผู้ประกอบการเลือกพื้นที่ดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดปทุมธานี เพราะสะดวกในด้านกิจกรรมพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Infrastructure) และการคมนาคมขนส่งสินค้าเข้าออก เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองท่าเรือใหญ่ของภาคกลาง รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งแรงงานของประเทศเดินทางเข้ามา รับจ้างทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมได้สะดวก การประกอบการอุตสาหกรรมของจังหวัด ปทุมธานี แบ่งออกเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (Mass Production) และโรงงานที่เป็นอุตสาหกรรมกึ่งการเกษตร (Agro - Industry) เช่น โรงสี โรงเลื่อย นอกจากโรงงาน ขนาดใหญ่แล้วยังมีโรงงานขนาดรองลงไปอีกเป็นจำนวนมาก การที่มีโรงงานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ กลางและเล็ก ผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการภายในประเทศ (Domestic Demand) และเพื่อการส่งออก (Export Demand) ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีความเจริญก้าวหน้า (Increasing Growth Rate) ผลผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานีนับเป็นปัจจัยพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีผลดีต่อดุลการค้า (Balance of Trade) ดุลการชำระเงิน (Blance of Payment) และการจ้างงาน (Employment)

การเพิ่มจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการขยายตัวของชุมชน การเกิดชุมชนใหม่ มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Force Mobilization) เข้าทำงานในโรงงาน ต่าง ๆ ประชาชนเริ่มสนใจในอาชีพใหม่ หันไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะ รายได้ค่อนข้างแน่นอนไม่ต้องเสี่ยงกับภาวะทางธรรมชาติ และความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต การเคลื่อนย้ายแรงงานของประชากรนอกท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการตั้งถิ่นฐานของคนเหล่านั้น เช่น การย้ายเข้าออกไม่ถูกต้องตามกฎหมายทะเบียนราษฎร์ การเสียภาษี ความหนาแน่นของประชากรที่แท้จริง (Population Density) และประการสำคัญเมื่อความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมเข้ามา ทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน จากสภาพความเป็นอยู่ของสังคมชนบท เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นสังคมเมืองในที่สุด ขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวข้างต้น ปัญหาที่จะตามมาก็คือ เรื่องของที่พักอาศัย แหล่งเสื่อมโทรมการประกอบอาชีพและสุขภาพอนามัย การสาธารณสุข คุณภาพชีวิตของบุตรหลานของคนงานเหล่านี้รวมทั้งความสงบเรียบร้อยของชุมชน

อำเภอคลองหลวงและอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก แต่ที่ดินที่ใช้ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมาก่อน การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรมมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจ - สังคม ที่เปลี่ยนจากสังคมชนบทมาสู่ความเป็นสังคมเมือง ทำให้วิถีชีวิตและความ

เป็นอยู่แบบไทยดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนเป็นการดำเนินชีวิตในรูปแบบของสังคมสมัยใหม่ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 : 4)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดปทุมธานี ว่าจะมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม มากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางการป้องกันแก้ไขอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม
4. เพื่อศึกษาปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

3. ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ
 - 1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ - สังคม และความสัมพันธ์ในชุมชน ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนรูปแบบและลักษณะในการประกอบอาชีพตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
 - 1.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของการพัฒนาอุตสาหกรรม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การประกอบอาชีพ และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม
 - 1.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ-สังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ของคนในครัวเรือนและชุมชน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง และเทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3. ขอบเขตด้านเวลา

3.1 ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงใช้ระยะเวลาย้อนหลังจากปี 2538

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนามภายในปี 2538

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง และเทศบาลตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในเขตพื้นที่ศึกษา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบของชุมชนอันเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรม
4. เพื่อนำผลของการศึกษาเสนอแนะแนวทาง และมาตรการป้องกันแก้ไขให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. แผนดำเนินงาน

1. พื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูล
 - 1.1 พื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
 - 1.2 พื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. ระยะเวลาที่ทำการศึกษา 12 เดือน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2538 ถึงเดือน มกราคม 2539

แผนการศึกษา	เดือนที่											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
การศึกษาข้อมูลเอกสาร												
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและเตรียมงานภาคสนาม												
กำหนดกรอบการศึกษา												
การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษา												
การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในชั้นรายละเอียด												
การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล												
ร่างรายงาน												
รายงาน												

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับภาคเกษตรกรรม เป็นความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพราะพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของระบบ โครงสร้างเศรษฐกิจ-สังคมทั้งหมดในช่วงระยะเวลา ประมาณกว่าสิบปีมานี้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมากที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างไปหลายประการ รายได้จากการขายสินค้าอุตสาหกรรมมีมากกว่ารายได้จากการขายสินค้าทางเกษตรกรรม ซึ่งครองความเป็นหนึ่งมาตลอดในอดีตอันยาวนานประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศ มาจากการขายสินค้าประเภทเกษตรกรรม จนมักจะพูดกันติดปากเสมอว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมประชาชนร้อยละ 80 อยู่ในชนบทประกอบอาชีพเป็นชาวไร่ชาวนา” แต่หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก การพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งเริ่มก่อตัวขึ้นอย่างเงียบ ๆ เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาได้เริ่มส่งผลอย่างจริงจัง เมื่อรายได้จากอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ กลายเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศ ขึ้นหน้ารายได้จากภาคเกษตรกรรมและนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีมากขึ้น จำนวน แรงงานที่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สนิท สมักรการ, 2534 : 95-96)

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคมอันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อม ผู้ศึกษาได้ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบแนวคิดและเพื่อวางแผนการวิจัยออกเป็น ดังนี้

- 1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม
(Concept of the Change from Agricultural to Industrial Sector)
- 1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม
(Concept of Industrial Development)

1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม

(Concept of the Change from Agricultural to Industrial Sector)

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรม หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี หรือเครื่องจักรกลต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนการผลิตภายในสังคมอย่างทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจภายในสังคมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบทุนนิยมที่สำคัญ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 125)

กระบวนการที่นำไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม หมายถึง การกระทำอย่างใดๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมจากที่เป็นอยู่เดิมให้เข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ที่มีเศรษฐกิจอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาวิถีมืดมีความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างความสัมพันธ์และระเบียบต่าง ๆ ของสังคม (สุนันทา สุวรรโณคม, 2535 : 7)

รีชแมน (Reissman) ได้อธิบายว่า “ขบวนการของความเป็นอุตสาหกรรม คือ ขบวนการของความเปลี่ยนแปลงและตามด้วยผลของการเปลี่ยนแปลง เช่น สังคมที่เคลื่อนที่จากเศรษฐกิจทางการเกษตรเข้าสู่เศรษฐกิจทางอุตสาหกรรม จากหมู่บ้านเล็กๆ ในชนบทที่เคยมีความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่เข้ามาสู่อาณาจักรแห่งความป็นเป สลับสนของสังคมในเขตนคร” ความเป็นอุตสาหกรรมถูกวิเคราะห์ในฐานะของการเปลี่ยนแปลง เช่นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางประชากร ดังจะเห็นได้ว่า ชุมชนเจริญแผ่ขยายออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ที่ดินสร้างสถานที่ทำการค้าการอุตสาหกรรมผสมกับการก่อสร้างบ้านพักอาศัย ถนนสายสำคัญที่ตัดสู่ชานเมืองเป็นสื่อในการขยายตัวของชุมชนเป็นอย่างมาก จึงเป็นไปตามทฤษฎีของ เฮนรี จอห์น ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “Transportation Opened New Land to Urban Use” (อ้างใน สุนันทา สุวรรโณคม, 2524 : 10) และจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วในระยะกว่าสิบปีที่ผ่านมาทำให้การใช้พื้นที่เปลี่ยนแปลงไป จากพื้นที่เดิมซึ่งใช้ประโยชน์ทางการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ กลายเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งที่อยู่อาศัยในรูปของบ้านจัดสรร (สุนันทา สุวรรโณคม, 2524 : 14) ความเป็นอุตสาหกรรมถูกวิเคราะห์ในฐานะของความเปลี่ยนแปลง เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร อันเกิดจากการกระจุกตัวของคนงาน ที่ย้ายเข้ามาเพื่อการประกอบอาชีพ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนับว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อระบบโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ เป็นอย่างมาก กล่าวคือ สังคมอุตสาหกรรมนับว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการย้ายถิ่น ในทุกประเทศเมื่อการอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรมได้ขยายตัวขึ้นมักจะเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าไปสู่เมืองใหญ่ ๆ ซึ่งมีความเจริญเติบโตในทางอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรมจะเป็นแหล่งดึงดูดให้มีการอพยพเข้าไปเป็นจำนวนมาก (ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2515 : 34) สำหรับลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ดร.นิพนธ์ เทพวัลย์ ได้สรุปไว้ว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักเป็นคนในวัยหนุ่มสาว อายุช่วง 15 - 40 ปี และมักจะเป็นจำนวนสูงสุดในช่วง 20 -25 ปี ซึ่งเป็นคนในวัยทำงานเชิงเศรษฐกิจจำนวนมาก ผู้ชายมีการย้ายถิ่นบ่อยกว่าและมากกว่าผู้หญิง การย้ายถิ่นของผู้หญิงส่วนใหญ่เพื่อสมรส กับสามีหรือครอบครัว หรือญาติ ๆ และย้ายมาเพื่อว่าจะมีโอกาสในการหางานทำ การย้ายถิ่นมักเป็นไปในรูปของคนชนบทย้ายเข้าสู่เขตเมือง (นิพนธ์ เทพวัลย์, 2519 : 197) เหตุจูงใจสำคัญของการย้ายถิ่น ได้แก่พื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเร่งรีบ จะเป็นสาเหตุให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นเข้าของแรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เขาเหล่านั้นต้องการมีงานทำ พันสภาพจากความขาดแคลนที่ทำกินต้องการทำงานที่มากกว่าเดิม แต่ได้ค่าจ้างที่ดงามกว่า ต้องการหาที่เรียนที่ดีให้บุตร และหาโอกาสทางด้านการศึกษาให้แก่ตัวเองเพิ่มขึ้นถ้าเป็นไปได้ รวมทั้งความต้องการชีวิตที่ใกล้ชิดเทคโนโลยีและความทันสมัยมากขึ้น (สุนันทา สุวรรโณคม, 2535 : 19)

การศึกษาของประชากรในสังคมเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรมนับว่าเป็นดัชนีชี้วัดที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน ระดับการศึกษาของคนในภาคอุตสาหกรรมจะสูงกว่าคนในภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความต้องการในด้านทักษะของผู้ประกอบการ (Miller and From 1964:55) แม้ประชากรที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรมมาก่อน แล้วย้ายเข้ามาสู่ภาคอุตสาหกรรมก็จะมีโอกาสหรือได้โอกาสในการเรียนรู้ หรือศึกษาเพิ่มขึ้นสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น ผนวกกับความ ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน สิ่งเหล่านี้ถือว่าการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ดังนั้น พอเป็นข้อสรุปได้ว่าสังคมอุตสาหกรรมจะมีระดับการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่สูงกว่าสังคมเกษตรกรรม

งานวิจัยที่ยืนยันและสนับสนุนในเรื่องนี้มีงานเขียนของ ฟาวา(Fava) ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า เมื่อพิจารณาถึงสถิติทางประชากรที่แตกต่างกันระหว่างสังคมเมืองก่อนอุตสาหกรรม (Preindustrial City) กับสังคมเมืองอุตสาหกรรม (Industrial-Urban City) จะเห็นได้ชัดมากโดยเฉพาะในระดับบุคคลซึ่งจะมีคุณสมบัติผิดไปจากเดิมไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษาหรืออาชีพความเป็นอุตสาหกรรม จึงเป็นกุญแจที่จะไขให้ทราบถึงความแตกต่างในระหว่างสังคมทั้งสองนี้ (Sylvia Files Fava, 1969 : 123-124)

ส่วนในเรื่องอาชีพ กล่าวโดยหลักการและทฤษฎีแล้วจะเห็นว่าภาคอุตสาหกรรมเป็นสังคมของผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก แม้จะมีภาคเกษตรกรรมอยู่ เพียงส่วนน้อย เพราะประชากรบางกลุ่มยังคงทำอาชีพเกษตรกรรมไปตามปกติ ซึ่งอาจเป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม หรือเป็นผู้พอใจจะดำเนินอาชีพเกษตรกรรมต่อไป ก็มีได้หมายความว่า จะต้องถูกตัดออกจากสังคมอุตสาหกรรม

เมื่อทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล ประชากรที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาจมีทางเลือก 2 ประการคือ เปลี่ยนอาชีพมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาชีพบริการเพื่อการค้า อุตสาหกรรม ประการที่สองถ้ายังต้องการยึดอาชีพเดิมก็อาจต้องมีการแสวงหาที่ทำกรเกษตรพื้นใหม่ ส่วนผู้ที่ตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ก็จะเริ่มต้นชีวิตอย่างใหม่ชีวิตในภาค อุตสาหกรรมที่แรงงานจะถูกจัดแบ่งไว้ตามฐานะระดับการศึกษา รายได้จะถูกคิดไว้เป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างที่จะได้รับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จะไปเกี่ยวข้องกับความเจริญของธุรกิจ อุตสาหกรรม มิใช่กับธรรมชาติอย่างเมื่อก่อน (สุนันทา สุวรรโณคม, 2535 : 22)

ลักษณะอาชีพในภาคอุตสาหกรรมมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้เลือกมากมาย รวมทั้งมีโอกาที่จะเลื่อนระดับสายงาน ตามความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าในด้านอาชีพจึงเป็นหนทางที่จะเลื่อนระดับชั้นของสังคมที่ตนสังกัดอยู่ และคนที่อยู่ในเมืองมาก่อนย่อมเป็นผู้ที่มีโอกาสดีกว่า (Seymour Martin Lipset and Feinhard Bendix, 1968:324.)

นอกจากนี้โครงสร้างของอาชีพประชากรในสังคมอุตสาหกรรมยังเป็นสิ่งบอกถึงกระบวนการเลื่อนชั้นทางสังคม ซึ่งบุคคลจะต้องไต่เต้าขึ้นไปตามลำดับ โอกาสที่ประชากรจะเลื่อนฐานะจะมีมากขึ้น และเป็นการค่อยเป็นค่อยไป โดยฐานะทางเศรษฐกิจและลักษณะอาชีพจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญ การพัฒนาอุตสาหกรรม ควรเป็นกลไกเพิ่มผลผลิตให้สังคม ไม่ใช่เพิ่มความ เป็นอุตสาหกรรมเท่านั้นควรเป็นผู้ผลิตและกระจายสิ่งที่ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนทุกระดับ (Suntaree Komin, 1989 : 116)

การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม เป็นมูลเหตุที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลกระทบตามมา พาร์สันส์ (Parsons) นักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ (Structural Funtional Theory) มองสังคมว่าเป็นระบบหนึ่ง (Social System) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ (Sub-System) ที่ยึดเหนี่ยวกันอยู่และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นในระบบใดระบบหนึ่ง และส่งผลกระทบไปยังส่วนอื่น ๆ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2527 -2537) สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากโดยเฉพาะในด้านวัตถุ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีอัตราความเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูง แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ช่วยให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากสภาวะของความด้อยพัฒนา เพราะ

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาเก่า ๆ ที่ซ้ำซากอยู่เช่นเดียวกับในสองสามทศวรรษก่อน (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2537: 1) และสิ่งเหล่านี้ย่อมนำไปซึ่งผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวจะได้รับผลกระทบ ทั้งด้านบวกและด้านลบมากมาย ดังจะเห็นได้ว่า สังคมในยุคของความเป็นเกษตรกรรม ครอบครัวขยายซึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลายรุ่นจะอาศัยอยู่รวมกันในบ้านหลังเดียวกัน หรือในบริเวณเดียวกัน เป็นลักษณะครอบครัวที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับกิจกรรมทางการเกษตรอย่างสอดคล้อง เพราะลักษณะของงานเกษตรกับความต้องการแรงงานเป็นของคู่กัน สมาชิกในครัวเรือนแต่ละรุ่นแต่ละระดับอายุมีบทบาทต่อกิจกรรมทางการเกษตรในทุกขั้นตอน เช่น ผู้สูงอายุก็จะได้รับหน้าที่ดูแลเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานในครอบครัว เพื่อให้บิดามารดา ซึ่งเป็นสมาชิกในวัยแรงงานได้ออกไปทำงานในแปลงนาได้สะดวก กำลังแรงงานของสมาชิกครัวเรือนเกษตรจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิต

ดังนั้นในครอบครัวใหญ่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก จึงมีโอกาสด้านเศรษฐกิจดีกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกน้อยคนด้วยเหตุนี้สังคมเกษตรจึงเป็นสังคมของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมอุตสาหกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงมาในรูปแบบของครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกเท่านั้น (Hawley, 1971:302.) จะเห็นว่าลักษณะของครอบครัวเดี่ยว มีความสอดคล้อง และเหมาะสมกับการผลิตของระบบอุตสาหกรรมด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น รายได้ของครอบครัว มาจากค่าจ้างที่แน่นอนและจำกัด พอเลี้ยงดูสมาชิกผู้ใกล้ชิด ลำดับแรก คือ สามี ภรรยา และบุตร สังคมอุตสาหกรรม เป็นสังคมที่แลกเปลี่ยนด้วยค่าของเงินตราที่ได้จากค่าแรงงาน ผิดกับสังคมเกษตรกรรม ที่อาจจะมีการแบ่งปันได้บ้างตามความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน ค่าของเงินจึงมีความหมายน้อยกว่าสังคมอุตสาหกรรม และด้วยความจำเป็นในเรื่องรายได้ตัวเอง จึงเป็นแรงบีบบังคับให้ประชากรต้องลดขนาดครอบครัวลงเพียงเพื่ออยู่ในฐานะที่จะเลี้ยงดูครอบครัวเล็ก ๆ กันได้ ลักษณะของครอบครัวแบบพ่อแม่ลูกจึงเกิดขึ้น พร้อม ๆ กับวิวัฒนาการทางอุตสาหกรรมหน้าที่ดูแลบุตรจึงเป็นของบิดามารดา หากไม่มีเวลาทำเช่นนั้นได้ สถาบันสังคมอื่นก็จะยื่นมือเข้ามาช่วยในรูปของสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือ โรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน (Hawley, 1971 : 302-303.)

เมื่อระบบของสังคมเปลี่ยนไป สมาชิกที่เป็นญาติผู้ใหญ่ในครัวเรือน ก็ไม่มีหน้าที่ต้องดูแลเด็ก ๆ ผู้เป็นลูกหลาน และอาจจะไม่ได้รับการเลี้ยงดูตอบแทน ความจำเป็นที่จะต้องมีสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุจึงเกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าในกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรม ครอบครัวเดี่ยวจึงนับว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้บิดามารดาต้องตระหนักถึงการให้การศึกษาแก่บุตรเพื่อนำไปประกอบการงานอาชีพนอกภาคเกษตร โดยยอมรับภาระในการให้ความรู้และการศึกษาที่จำเป็น

ฝึกฝนอาชีพเพื่อโอกาสในการแข่งขันที่จะมีมากขึ้น สังคมอุตสาหกรรมจึงแตกต่างกับสังคมเกษตรกรรม ที่ประชาชนจะต้องเตรียมตัวและเตรียมพร้อมในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ครอบครัว จึงพบว่า ในโครงสร้างทางสังคมของอุตสาหกรรม นอกจากมีลักษณะครอบครัวเดี่ยวแล้วยังพบว่า ในแต่ละครอบครัวจะมีจำนวนบุตรน้อยลงด้วย ริชแมน กล่าวว่า โครงสร้างครอบครัวและระบบเครือญาติในประเทศด้อยพัฒนาส่วนมากนั้นเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยิ่ง เพราะลักษณะโครงสร้างดังกล่าวมีความเหมาะสม แต่เฉพาะในสังคมเกษตรเท่านั้น และยากที่จะเตรียมความพร้อม สำหรับสนองตอบความต้องการของสังคมอุตสาหกรรมได้ (Reissman, 1970: 75-76.) ในอีกมิติหนึ่งถ้าปัญหาค่าครองชีพไม่ใช่อุปสรรคสำคัญของครอบครัว สังคมอุตสาหกรรมยังเป็นสังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่กับระดับทักษะและความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสังคม หน้าที่ของบิดามารดาก็คือการปลูกฝังทักษะและความรู้ทางวิชาการให้แก่บุตรเพื่อความอยู่รอดในสังคมด้วยเหตุนี้จึงพบว่าในสังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรมผู้เป็นบิดามารดามักจะมีความคาดหวัง เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรค่อนข้างสูงกว่าที่พบในสังคมเกษตรกรรม ความมุ่งหวังหรือคาดหวังที่บิดามารดา มีต่อบุตรในสังคมเกษตรกรรมจะมีสูงกว่าสังคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะในระบบครอบครัวแบบสังคมเกษตรกรรมทรัพย์สินอันเป็นเครื่องมือทำมาหากินจะตกทอดไปยังบุตรหลาน เพื่อประกอบอาชีพเกษตรต่อไป บิดามารดาจึงมักฝากความหวังในการอุปการะเลี้ยงดูเมื่อเข้าวัยสูงอายุไว้กับบุตร (พีระพัฒน์ วรเนติวุฒิ, 2530 : 83) และการศึกษาในประเทศฟิลิปปินส์และไต้หวัน พบว่ามารดาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความคาดหวังความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร (DeVos, 1984:12.)

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมก็มิใช่จะประสบผลสำเร็จไปทั้งหมด มีอีกจำนวนมากที่ต้องตกอยู่ในภาวะที่เลวร้ายไปกว่าเดิม เช่นในเรื่องของอาชีพเดิมกับอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม อาจถูกจำกัดด้วยพื้นที่ ความจำกัดของกำลังแรงงานที่เป็นความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินชีวิตใหม่ ซึ่งแรงงานจากภาคเกษตรกรรมจะต้องรับรู้และปรับตัวเมื่อมาอยู่ในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่กระทบต่อความเป็นอยู่โดยปกติของชุมชนเดิม ได้แก่ ปัญหาความแออัดของที่อยู่อาศัย ราคาที่ดินสูงขึ้น การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาในครอบครัวของสังคมอุตสาหกรรมนั้นมีมากมาย อาทิ ปัญหาครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง ปัญหาเด็กวัยรุ่นติดยาเสพติด ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่นในครอบครัว ปัญหาดังกล่าวมักมีสาเหตุมาจากการที่บิดามารดาไม่มีเวลาพอให้กับลูก เศรษฐกิจบีบบังคับเวลาที่มียู่ทั้งหมดหรือกว่าครึ่งหนึ่งอาจต้องให้กับระบบงานในเชิงอุตสาหกรรม รายได้จากเงินเดือนที่แน่นอน แต่รายจ่ายกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้

ขาดความสมดุล สิ่งเหล่านี้อาจสร้างความตึงเครียดเกิดขึ้นในครอบครัวจนอาจถึงกับหาวิธีแก้ที่ผิด ๆ เช่นการดื่มสุรา หรือสิ่งเสพติด การหันหน้าเข้าปรึกษาหารือในระหว่างสมาชิกอาจไม่ได้ผล เพราะความมีเงินมาหลงผิด ความไม่เข้าใจกันและกัน กลายเป็นเครื่องหมายของสังคมอุตสาหกรรม ที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่ง

1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม (Concept of Industrial Development)

ความหมายของคำว่า “อุตสาหกรรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การทำสิ่งของเพื่อให้เกิดประโยชน์เป็นผลกำไร การประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ ที่ต้องใช้แรงงานและทุนมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 912)

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ ได้กล่าวไว้ในงานวิจัย เรื่องการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม พ.ศ.2512- 2519 ว่า “อุตสาหกรรม” คือการประดิษฐ์สิ่งของออกจำหน่าย หมายถึง การนำเอาวัตถุดิบมาแปรสภาพด้วยแรงงานหรือเครื่องจักร เพื่อทำเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคที่เรียกว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สำหรับซื้อขายกันในตลาดและส่วนใหญ่มิใช่โรงงานเป็นสถานที่ประกอบการ นอกจากนี้ จรินทร์ เทศวานิช, 2530 : 1 ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมไว้ 2 ประเภท คือ

1. ความหมายอย่างแคบ อุตสาหกรรม หมายถึง การผลิตหรือการแปรสภาพของวัสดุสิ่งของ ให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อการค้า โดยมีโรงงานที่ทำการผลิตโดยเฉพาะ
2. ความหมายอย่างกว้าง อุตสาหกรรม หมายถึง ธุรกิจต่าง ๆ ที่ต้องใช้เงินลงทุนและแรงงานมากทำการผลิตไม่ว่าจะเป็นการผลิตในรูปแบบสินค้าเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรือการให้บริการก็ตาม เช่น การทำป่าไม้ การประมง การเพาะปลูก การธนาคาร การประกันภัยและการท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทย คงต้องยึดความหมายของอุตสาหกรรมในความหมายที่กว้าง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทย มีพื้นฐานทางเกษตรกรรมมาก่อนอุตสาหกรรม ขณะนี้จึงมีลักษณะเป็นประเทศเกษตรกรรมมาก่อนอุตสาหกรรม (Agrocum - Industries) ซึ่งโดยความหมายก็คือ การปรับเศรษฐกิจของตนเองจากสังคมเกษตรกรรม มาเป็นสังคมกึ่งเกษตรกรรม กึ่งอุตสาหกรรม กล่าวคือ เมื่อผลิตสินค้าเกษตรกรรมได้แทนที่จะนำไปขาย กลับนำมาเข้าโรงงานเปลี่ยนเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเสียก่อน ทำให้มูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้น จุฑารัตน์, 2534 : 22-23 ; บรรษัท เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2534 : 23)

1.2.1 กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะได้เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมโดยสรุปคือ เดิมสังคมมีความเป็นอยู่

อย่างง่าย ๆ ตามแบบประเพณีเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่เพียงเพื่อยังชีพภายในครัวเรือน การสะสมทุนยังไม่มี ต่อมาเมื่อสังคมกำลังจะเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม จะมีเงื่อนไขที่จำเป็นคือ ประชาชนเริ่มตระหนักถึงความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถจะสนองความต้องการของตนได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ มีธนาคารเกิดขึ้น สถาบันการศึกษาได้ผลิตบุคคลที่จะทำงานในระบบเศรษฐกิจใหม่ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นลักษณะของสังคมที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมเงื่อนไขสำหรับสังคมในขั้นนี้คือ การมีส่วนร่วมของการลงทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ของรายได้ประชาชาติ ระบบการเมืองและสังคม มีลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม และเมื่อสังคมมีความเจริญเต็มที่ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างมาก สัดส่วนของการลงทุนมีมากกว่าร้อยละ 20 ของรายได้ประชาชาติ สังคมมีความอยู่ดีกินดี มีการบริโภคที่เหมาะสม ประชาชนได้รับสวัสดิการทางสังคมอย่างดีจากรัฐบาลขึ้นตอนตามแนวคิดของรอสทาว สามารถอธิบายการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมว่ามีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 128)

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมที่ได้กล่าวมานั้นเป็นแนวความคิดจากสังคมตะวันตกการที่จะเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นอาจไม่เหมือนกัน ประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมในระยะต้น ๆ ซึ่งแน่นอนในระยะนี้อาจมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย เช่น ชาวชนบทย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ในเมือง การถูกกดราคาค่าแรง ทำให้เกิดปัญหาค่าจ้างแรงงานไม่สมกับราคาแรงงาน นอกจากนี้ปัญหาสลับจากการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน ทำให้เกิดชุมชนแออัด ที่จะกลายเป็นปัญหาสังคมที่รัฐบาลจะต้องช่วยกันแก้ไข

อย่างไรก็ตามการพัฒนาอุตสาหกรรมยังถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ในการเพิ่มรายได้ของประชากร เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมจะสามารถเร่งอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนรวมได้ และผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตส่วนรวมของประเทศ การจ้างงาน การกระจายความเจริญและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Infrastructure) ไปสู่ชนบท ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทที่ไม่ใช้สินค้าทางเกษตรกรรมด้วย (สิวงค์ จังศิริ, 2533 : 21-28) การขยายตัวของเมืองตามแผนภาคมหานครจะครอบคลุมพื้นที่จากกรุงเทพและปริมณฑลออกไปในรัศมี 200 กิโลเมตร ทำให้เศรษฐกิจเมืองของจังหวัดในเขตปริมณฑลมีการเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องเน้นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูง เนื่องจากเมืองในเขตปริมณฑลอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมีทรัพยากร มนุษย์ที่มีทักษะเฉพาะอย่างอยู่มาก ดังนั้นการลงทุนภาคอุตสาหกรรมจึงต้องใช้เงินทุนสูง (Capital Intensive

Industries) เช่นอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ บีโตร์เคมี เป็นต้น (แผนลงทุนจังหวัดปทุมธานี, 2537)

1.2.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย การพัฒนาให้ประเทศมีความ มั่นคง ประชาชนมีการกินดีอยู่ดี ย่อมเป็นความปรารถนาสูงสุดของทุกชาติ การที่จะบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้นั้นมีอยู่หลายวิถีทางหรือหลายแนวคิดด้วยกัน แต่วิถีทางหนึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศได้นำมาใช้และประสบผลสำเร็จด้วยดีก็คือการใช้นโยบายพัฒนาเพื่อนำประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม (Industrialization Policy) ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่นำแนวคิดนี้มาใช้จนประสบผลสำเร็จเช่นกัน (การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย, 2534: 6) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะแรกเน้นการผลิตขึ้นเอง เพื่อทดแทนการนำเข้า มาตรการที่รัฐบาลใช้คือปกป้องและคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ เช่น ใช้มาตรการทางภาษี หรือจำกัดและห้ามการนำเข้าของสินค้าบางชนิด กลยุทธ์ดังกล่าวมีปัญหาหลายประการ เช่น การขาดดุลการค้า เนื่องจากมีการนำเข้าวัตถุดิบสินค้าชั้นกลาง เครื่องจักรจำนวนมาก การจ้างงานมิได้เพิ่มขึ้นทั้งนี้ เพราะใช้เครื่องจักรเครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสูง และไม่สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา รัฐบาลจึงปรับกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเน้นการผลิตเพื่อส่งออกดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 เป็นต้นมา และการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยเริ่มประสบผลสำเร็จเนื่องจากสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศจำแนกตามสาขาการผลิต พบว่าอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นผลทำให้เกิดการเจริญทางเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2534 : 33)

การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย ได้เริ่มต้นมากกว่าสามทศวรรษและในสามทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมไทยได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นการผลิตเพื่อส่งออก จากการผลิตที่ใช้แต่แรงงานและเทคโนโลยีในระดับต่ำ มาเป็นการผลิตสินค้าที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีที่สูงขึ้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยสนใจที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นเพราะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สินค้าอุตสาหกรรมซึ่งเป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเกิดการขาดแคลนอย่างหนักและความเป็นอยู่ของพลเมืองได้รับความยากลำบากอย่างแสนสาหัส นอกจากนั้นแล้วหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ได้เกิดสงครามเกาหลีตามมาอีกในช่วงของสงครามดังกล่าวราคา สินค้าเกษตรกรรมสูงขึ้นมาก แต่หลังสงครามแล้วราคา ก็ตกต่ำลงทำให้รายได้ของประเทศ ซึ่งพึ่งพาสินค้าเกษตรเป็นหลักต้องได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย (การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย, 2534 : 26)

แนวคิดของรัฐบาลไทยในขณะนั้นเชื่อว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศจะต้องอาศัยรัฐบาลเป็นแกนนำ ซึ่งดำเนินนโยบายในลักษณะ State-Led-Growth คือรัฐบาลเป็นผู้

ประกอบการ การผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้ว่าในปี 2491 รัฐได้เข้าไปประกอบกิจกรรมทางการผลิตและการค้าจำนวนมาก เช่น โรงสีข้าว โรงงานกระดาษ โรงงาน น้ำตาล น้ำมันพืช ซีเมนต์ โรงกลั่น ถลุงแร่ ไฟฟ้า ยาสูบ โรงฟอกหนัง เป็นต้น แต่นโยบายของรัฐที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมโดยรัฐบาลเป็นแกนนำนั้นไม่สู้เป็นผลสำเร็จนักในทางตรงกันข้าม การประกอบการในรูปรัฐวิสาหกิจดูเหมือนว่านอกจากไม่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นแหล่งที่สร้างผลประโยชน์ในระหว่าง กลุ่มคนบางกลุ่มด้วยในที่สุดบทบาทของรัฐบาลไทยที่จะเข้าไปลงทุน ในกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มจำกัดลงเมื่อได้รับแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาให้เปิดประเทศและส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนมากขึ้น และรัฐบาลก็ต้องยอมจำนนต่อคำแนะนำดังกล่าว เนื่องจากความต้องการจะรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาตามโครงการ Point Four Program และอีกประการหนึ่งเพราะประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาดุลการชำระเงิน รายได้จากการส่งออกข้าวน้อยลง รัฐบาลจึงเริ่มที่จะหันมาส่งเสริมให้เอกชนและต่างชาติเข้ามาลงทุนมากขึ้น (หากไทยเป็น NIC : คนไทยจะได้อะไร อัจฉนา วัฒนานุกิจ, 2532 : 2-9)

1) อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า วัตถุประสงค์ เริ่มแรกในการเลือกอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเป็น จุดเริ่มต้นในการพัฒนาการอุตสาหกรรมของประเทศ เพราะอย่างน้อยมีตลาดในประเทศอยู่แล้ว อีกทั้งใช้เงินลงทุนไม่มากและเทคโนโลยีไม่สูงจนเกินไปนอกจากนี้ยังหวังว่าจะช่วยลดการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศหลังจากที่การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยเริ่มต้นมาได้ระยะหนึ่งแล้วเริ่มมีเครื่องชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยจะอาศัยการพัฒนาด้วยอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าได้ต่อไปอีกไม่นาน เพราะเหตุผลหลัก 3 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก ตลาดในประเทศค่อนข้างเล็ก ความต้องการสินค้า อุตสาหกรรม แม้จะเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในอัตราสูงเหมือนเดิมได้ ดังนั้นถ้ารัฐต้องการให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตสูงเหมือนในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาแล้ว จำเป็นจะต้องขยายตลาดให้กว้างขวางออกไปนั่นหมายถึงว่า จะต้องพยายามส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศเพื่อการขยายตลาดแทนที่จะขายเฉพาะตลาดในประเทศเหมือนเดิม

ประการที่สอง การนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมสำเร็จรูปมีแนวโน้มลดลงโดยพิจารณาจากสัดส่วนต่อมูลค่าการนำเข้ารวม ขณะเดียวกันสัดส่วนการนำเข้าเครื่องจักรและ สินค้ากึ่งสำเร็จรูปกลับเพิ่มขึ้นแทน จึงไม่ได้ทำให้การขาดดุลการค้าของประเทศลดลง เพียงแต่ทำให้โครงสร้างการนำเข้าของประเทศเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปมาเป็นการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าสำเร็จรูป เป็นการทดแทนเท่านั้น

ประการที่สาม อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าที่ได้รับการส่งเสริม ในระยะแรก ไม่ได้เกิดการจ้างงานในประเทศเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนของโครงการเหล่านี้มักจะใช้ทุนมากกว่าแรงงาน เนื่องจากเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมีราคาถูกด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การว่างงานในภาคอุตสาหกรรมได้ขยายตัวออกไปอย่างไม่คาดคิดกันไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นความสำคัญด้านการทดแทน การนำเข้าเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา คือ การเน้นและส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มีตลาดกว้างขวางอยู่แล้วในประเทศ โดยรัฐใช้นโยบายตั้งกำแพงภาษีหรือกำหนดจำนวนสินค้าประเภทเดียวกันกับที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ แต่ทฤษฎีนี้มีอุปสรรคหลายประการ คือ

1. ประเทศที่กำลังพัฒนาแม้จะผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า แต่ก็ยังต้องพึ่งพาวัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปจากต่างประเทศอีกจำนวนมากทำให้ประเทศยังคงเสียดุลการค้าและดุลการชำระเงินเช่นเดิม

2. การตั้งกำแพงภาษีและกำหนดจำนวนนำเข้า ไม่เป็นการสนับสนุนให้มีการผลิตเพื่อส่งออก การไม่ขยายตัวของตลาดสินค้าเพื่อการส่งออก ทำให้การผลิตไม่สามารถตัดวงจรประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

3. การช่วยเหลืออุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าด้วยการตั้งกำแพงภาษี และการกำหนดค่าเงินตราของประเทศสูงกว่าที่ควร ทำให้เกิดการบิดเบือนราคานำเข้าของวัตถุดิบและราคาของผลผลิตซึ่งเป็นผลเสียต่อการใช้ทรัพยากรและการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ

2) อุตสาหกรรมส่งออก ในปี พ.ศ. 2506 ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมี ดร.ปิ้ว อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ว่าการฯ ในขณะนั้น ได้เตือนถึงผลจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าด้วยการจำกัด สินค้าเข้าว่าจะก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่มีต้นทุนการผลิตสูงและด้อยประสิทธิภาพ และเห็นว่ารัฐบาลควรส่งเสริมการผลิตสินค้า เพื่อการส่งออกให้มีปริมาณมากคุณภาพดีรวมทั้งการมีต้นทุนการผลิตต่ำ นอกจากธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว ธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย ก็ได้กล่าวเตือนประเทศไทยถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า โดยเห็นว่าอีกไม่นานการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนนำเข้าจะถึงทางตัน ถ้าหากประเทศไทยจะเลือกการพัฒนา อุตสาหกรรมทดแทนนำเข้าต่อเนื่องไปอีก ก็คงจะประสบปัญหาการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมชลottedตัวลง เนื่องจากตลาดสำหรับอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้ามีขนาดเล็กรวมทั้งความยากลำบากในการหาเงินตราต่างประเทศมาเพื่อลงทุนในอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในแง่ของเครื่องจักรอุปกรณ์และวัตถุดิบที่จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

เมื่อตระหนักถึงข้อบกพร่องของการพัฒนาโดยเน้นอุตสาหกรรมส่งออกมากขึ้น จะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ซึ่งเป็นแผนฉบับแรกที่เริ่มกล่าวถึงการส่งเสริมการส่งออกเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินลดการว่างงานในประเทศและกรณีของประเทศไทยอุตสาหกรรมส่งออก ควรจะเป็นอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากแทนที่จะพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า อยู่ต่อไปเช่นเดิมอย่างไรก็ตามจังหวะในการเปลี่ยนจากการสนับสนุนอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า มาเป็นอุตสาหกรรมส่งออกของประเทศไทยอยู่ในช่วงไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นเป็นครั้งแรก ภาวะเศรษฐกิจทั่วโลกจึงตกอยู่ในภาวะชะงักงัน การค้าระหว่างประเทศมีแนวโน้มชะลอตัวตามไปด้วย นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว ปัจจัยภายในเองก็มีส่วนทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกของไทยค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2519 เป็นช่วงที่เสถียรภาพทางการเมือง ของประเทศคลอนแคลน มีการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย มีการเปลี่ยนรัฐบาลหลายครั้ง ทำให้นักลงทุนต่างชาติขาดความมั่นใจในการลงทุน

อย่างไรก็ดี ในปีพ.ศ. 2529 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศครั้งใหญ่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการส่งออกสินค้า อุตสาหกรรมของประเทศเป็นอย่างมาก การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงขึ้นจนกระทั่ง ร้อยละ 57.6 (การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย, 2534 : 32) อุตสาหกรรมส่งออกของประเทศไทย อาจจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ

1. อุตสาหกรรมแปรรูปจากสินค้าเกษตรกรรม เช่น ผักผลไม้กระป๋อง อาหารทะเลกระป๋อง เป็นต้น
2. อุตสาหกรรมที่พัฒนามาจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นการผลิตเพื่อส่งออก ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และ เสื้อผ้าสำเร็จรูป
3. อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและลงทุนโดยบริษัทข้ามชาติ (Multi National Corporation) เช่นจากสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น เป็นการโยกย้ายการลงทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้วมายังประเทศที่กำลังพัฒนาโดยส่วนใหญ่คงนำเอาเทคโนโลยีและวัตถุดิบมาจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ
4. อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากและใช้ทุนจากนักลงทุนท้องถิ่นหรือจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ กลุ่มนี้จะใช้เทคโนโลยีไม่สูงนัก เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ ของเล่น เครื่องกีฬา และอัญมณี เป็นต้น

3) อุตสาหกรรมไทยในปัจจุบัน การดำเนินการตามนโยบายของรัฐในกรณีส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมส่งออกตามแผนพัฒนาสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3(2515-2519) นั้น ประเทศไทยก็แข่งขันเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่ต้องการจะมีอุตสาหกรรมพื้นฐานในประเทศ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2530 -2534) ได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานในประเทศไทย มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมว่ารัฐจะเข้าไปร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่นอุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมปุ๋ย อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ เป็นต้นจึงกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นช่วงเวลาของการพยายามผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมครั้งใหญ่ของประเทศ

สาเหตุที่รัฐให้ความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงทุนของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ในประเทศไทย คือต้องการใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการแข่งขันในตลาดโลก นักลงทุนจากประเทศดังกล่าวเข้ามาร่วมลงทุนกับไทย เพื่อผลิตสินค้าส่งออกที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงประกอบกับการลงทุนเพื่อการส่งออก ช่วงนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน รัฐจึงมีนโยบายส่งเสริมให้เอกชนเข้ามา มีบทบาทในส่วนที่รัฐไม่สามารถจัดหาให้ได้ทันตามความต้องการเช่น กิจการศูนย์บริการสาธารณสุขโลก กิจการสถานที่ตรวจและบรรจุสินค้าเข้าสู่คอนเทนเนอร์ กิจการระบบสื่อสารข้อมูลผ่านดาวเทียม เป็นต้น และผลพวงจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่ได้ตั้งขึ้นเมื่อปี 2502 ทำให้ผู้ประกอบการทางด้านอุตสาหกรรมได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการลงทุนเป็นจำนวนมาก ภาพปรากฏที่ชัดเจน คือนโยบายนำเข้ารถยนต์เสรี สมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เมื่อปีพ.ศ. 2534 ได้ส่งผลให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์มีอัตราเจริญเติบโตสูงสุดเมื่อปี 2536 มูลค่าตลาดของการผลิตและจำหน่ายรถยนต์เฉลี่ยกว่า 1.7 แสนล้านบาทต่อปี (ผู้จัดการรายวัน 10 ส.ค. 2537 : 29) ปัจจุบันประเทศไทยกำลังถูกผลักดันให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมรถยนต์ ขณะที่พื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมทุกเขตถูกจับจองเพื่อโครงการใหม่ ๆ ที่ล้วนมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือการเปิดฐานอุตสาหกรรมขึ้น ส่วนประกอบรถยนต์ เพื่อปูทางสู่ตลาดใหม่ที่คาดว่าจะขยายตัวในอนาคต ดังนั้นประเทศไทยจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในฐานะแหล่งผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ที่สำคัญสถานที่ใช้ประกอบการของโรงงานประเภทนี้จะเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเขต 2และเขต3คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ให้การสนับสนุนโดยเน้นถึงสิทธิพิเศษ เพื่อดึงดูดใจนักลงทุน และสอดคล้อง

กับนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (ผู้จัดการรายวัน 10 ส.ค. 2537 : 30)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) ได้ทำการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม : แนวทางศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน ซึ่งสามารถสรุปลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จะมีปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนี้

1) การจ้างแรงงาน มีการจ้างแรงงานแทนการแลกเปลี่ยนแรงงานในการทำนา และ”การลงแขกเกี่ยวข้าว” หมายถึงการจ้างแรงงานมาช่วยเกี่ยวข้าวในนา คือ ต้องมีเงินเป็นสิ่งตอบแทน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้อยลง (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2514 : 26)

2) การประกอบอาชีพอื่นแทนการทำนา ชาวนาได้เริ่มมีการประกอบอาชีพอื่นแทนการทำนามากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพอื่นแทนการทำนา เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ ช่างฝีมือ ลักษณะการเปลี่ยนอาชีพนี้ เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยได้หันเหสภาพการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมในสังคมเกษตรกรรมไปแสวงหาความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพอื่นมากขึ้น

3) การยอมรับเทคโนโลยีใหม่ จากการศึกษาหมู่บ้าน 2 แห่งในจังหวัดขอนแก่นพบว่า ชาวนารู้จักวิธีในการควบคุมแมลง การใช้ปุ๋ย การใช้พันธุ์ข้าวที่ปรับปรุงใหม่ การใช้เครื่องสูบน้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคนิควิธีการทำนามีมากที่สุดในภาคกลาง

4) การเลื่อนฐานะทางสังคม พบว่าสังคมชนบทชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม โดยส่งเสริมให้ลูกมีการศึกษาสูงขึ้น เพื่อต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนเองรุ่นใหม่ได้มีการเลื่อนฐานะทางสังคมโดยได้ศึกษาสูงขึ้น

2. สุภาณี บุรพภาค (2530) วิทยานิพนธ์ เรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนหนึ่งของผลการศึกษาปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่นเพื่อเข้ามาทำงานในโรงงาน เมื่อมีคนอพยพเข้ามาอยู่มากเกินไปก็ก่อปัญหาตามมา เช่น ปัญหาชุมชนแออัด สถานบริการสาธารณะไม่เพียงพอปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการแย่งงานกันทำ

3. สุนันทา สุวรรณโณดม และคณะ (2529) ได้ทำการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่รอบเขตนครหลวง การศึกษาพบว่าผลการย้ายถิ่นของประชากรเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทำให้เมืองและชุมชนมีการเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเมืองชุมชนรอบ ๆ กรุงเทพมหานครปรากฏว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ชุมชนได้เจริญแผ่ขยายออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร เป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ที่ดินสร้าง

สถานที่ทำการค้า การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมบ้านเรือนที่พักอาศัยหนาแน่นมากขึ้น ถนนสายสำคัญตัดสู่ชานเมืองเป็นสื่อในการขยายตัวของชุมชนเป็นอย่างมาก และผลจากการศึกษาพบว่าพื้นที่เดิมซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมเป็นสำคัญกลายเป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรร และย่านธุรกิจการค้า

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัยในเขตชานเมืองขณะนี้มีส่วนจากที่อื่นเข้าไปตั้งถิ่นฐานกันอยู่มากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะสังคมเกษตรกรรมแบบเดิมมาเป็น สังคมสมัยใหม่ (กึ่งเมืองกึ่งชนบท) มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมีกรรมกรเป็นจำนวนมากที่มีภูมิลำเนาอื่นมาทำงานในโรงงาน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณที่ใกล้กับที่ทำงาน ส่วนด้านการย้ายถิ่นพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ย้ายเข้ามาตั้งภูมิลำเนาใหม่ โดยเข้ามาอยู่เมื่อความเจริญในกรุงเทพมหานคร ได้แผ่ขยายไปในบริเวณชานเมืองและมีความตั้งใจที่จะอยู่อย่างถาวร

4. พัทธ์ชัย บุญชูกุล (2525) ศึกษาการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม การศึกษาสิ่งที่เป็นตัวกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งจากศูนย์กลางไปสู่เขตรอบนอกดังนี้

- 1) โครงข่ายของเส้นทางคมนาคมในตัวเมืองกระจายออกจากศูนย์กลางเมืองไปสู่เขตชานเมืองซึ่งเป็นความได้เปรียบทางด้าน การเข้าถึงตลาดและการรับวัตถุดิบ
- 2) นโยบายของรัฐเกี่ยวกับ การกระจายโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่เขตชานเมือง
- 3) ความเสื่อมของที่ตั้ง โรงงานอุตสาหกรรมเดิม โดยการถูกแทนที่ด้วยการใช้ที่ดินแบบอื่นๆ ทำให้ขาดความเหมาะสมในการตั้งอยู่ที่เดิม

5. พรสวรรค์ สุรนนท์ (2522) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมในชุมชนเขตลาดกระบัง : ศึกษากระบวนการและผลของการขยายชุมชนไปสู่ชานเมือง ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมในชุมชน มีผลมาจากการขยายตัวของเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากการพัฒนาและเมืองมีการขยายตัวเติบโตขึ้น มีผลทำให้การย้ายถิ่นจะเป็นไปในลักษณะที่ประชากร จากเมืองหนึ่งที่มีความเจริญยังไม่ถึง จะย้ายไปสู่อีกเมืองหนึ่งที่จะช่วยให้มีโอกาสในการทำงาน หรือเพื่อไปศึกษาหาความรู้

6. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2519) ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นและการขยายความเป็นเมืองพบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมแทนการมุ่งในด้านการเพิ่มความสามารถการผลิตและรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมได้รับการส่งเสริมให้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและเขตชานเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องการเข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้นเพื่อหางานทำจนเกิดความ

แออัดในเมือง ดังนั้น ผู้ที่มีฐานะปานกลางและค่อนข้างดี จึงมุ่งไปหาที่อยู่อาศัยแถบชานเมืองมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะแออัดในเมืองด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเกษตร คือทำให้เกษตรกรที่อยู่รอบนอกบริเวณชานเมืองต้องเคลื่อนย้ายห่างเมืองออกไปและเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมไปทำอย่างอื่น พื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตรก็มีการซื้อขายไปทำที่พักอาศัย ย่านธุรกิจการค้า ตลอดจนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ

7. ไพบูลย์ ช่างเรียน (2515) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มประชากรและการขยายตัวของเมืองหลวงในเขตนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2515

งานวิจัยดังกล่าวสามารถนำมา เปรียบเทียบกับการขยายตัวของเขตปริมณฑลในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีซึ่งผลของการวิจัยพบว่าเหตุที่มีการย้ายถิ่นนั้นมีมูลเหตุมาจากปัจจัยทางสังคม คือการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดคนรุ่นหนุ่มสาวเป็นจำนวนมากให้ย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมเข้ามาในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมักไม่ยอมกลับภูมิลำเนาเดิม แต่จะหางานทำที่กรุงเทพฯ ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้คนชนบทย้ายถิ่น คือ การเข้ามาหางานทำที่กรุงเทพฯ การเข้ามาหางานทำต้องการเปลี่ยนอาชีพ ประกอบกับกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการขยายจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้น มีธุรกิจการพาณิชย์ ทำให้เลือกอาชีพได้ อีกทั้งในชนบทมักประสบกับภาวะต่าง ๆ เช่น ที่ดินไม่เพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกในครอบครัว ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ให้ผลผลิตไม่พอเพียง ภาวะดินฟ้าอากาศไม่ดี ฝนแล้ง น้ำท่วม อุทกภัย ทำให้ต้องย้ายเข้ามาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง มีผลทำให้มีความเจริญเติบโตของเมือง เป็นศูนย์รวมความเจริญทุกด้าน ประกอบกับในสังคมเมืองได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจแบบเมือง เป็นสังคมระบบอุตสาหกรรมที่ดินที่เคยเป็นที่เพาะปลูกทำการเกษตรกรรม กลายเป็นย่านอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และบริเวณรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ที่เดิมเป็นพื้นที่นา ต่อมาเมื่อถนนตัดผ่าน การคมนาคมสะดวก ทำให้เป็นแหล่งของโรงงานอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย ทั้งที่เป็นระบบเช่น หมู่บ้านจัดสรร และชุมชนแออัด

8. ไฮเซอร์ (Hauser. 2508) ได้ศึกษาการขยายความเจริญเติบโตของเมืองในประเทศญี่ปุ่น พบว่าแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเจริญของเมืองคือ ลักษณะพื้นที่ศูนย์กลางของเมืองหลัก และการขยายชุมชนชานเมือง (Sub-Urbanization) ที่ได้มีการขยายออกไปนั้น จะพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน ค่านิยมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในการทำการเกษตรของชาวญี่ปุ่นได้เปลี่ยนสภาพมาเป็นเมืองใหญ่มีการลงทุนระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม

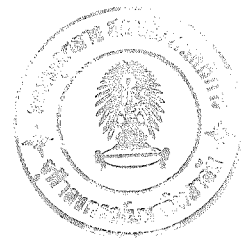
หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ศูนย์กลางเมืองต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่นถูกทำลาย ทำให้จำเป็นต้องเร่งการพัฒนา และมีการขยายตัวเมืองในเวลาที่ยาวนานในบริเวณพื้นที่ชานเมือง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนยากจน มีรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับชาวญี่ปุ่นที่อยู่ในเมือง การขยายตัวเมืองเริ่มต้นด้วยการสร้างที่พักอาศัย เพื่อสงเคราะห์ให้แก่ประชาชนที่รายได้ต่ำและปานกลาง ก่อนมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณที่ว่างแถบชานเมือง ดังนั้นการประกอบอาชีพจึงมีการเปลี่ยนแปลง จากการทำงานด้านการเกษตรกรรมไปสู่การทำงานในอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่แรงงานในการทำเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในบริเวณชนบทและเมือง ผลตามมาก็คือบริเวณที่ดินเริ่มเปลี่ยนสภาพจากที่เคยทำการเกษตรมาเป็นบริเวณตลาดร้านค้า และพบว่าเกือบร้อยละ 70 ของผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านชานนาในประเทศญี่ปุ่นได้รับรายได้จากผลผลิตที่มีใช้การเกษตรแต่เป็นการทำงานเชิงธุรกิจและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม และพฤติกรรมใหม่ ๆ ของประชาชนและโครงสร้างของเมืองด้วย

9. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (ไม่ปรากฏปีพ.ศ.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเติบโตของเขตชุมชนในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าเหตุที่กรุงเทพมหานครมีการเติบโต และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมและให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้กรุงเทพมหานคร จึงเป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ นอกจากนั้นในกรุงเทพมหานครมีจุดศูนย์กลางหลายแห่ง เมื่อขนาดของตัวเมืองได้ขยายตัวออก ประชากรที่เคยอยู่ในใจกลางเมืองเดิมมีการย้ายถิ่นเข้าไปสู่ส่วนอื่นของเมือง ซึ่งเป็นลักษณะการเติบโตของย่านธุรกิจของเมืองด้วย และยังมีการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมชานเมืองในบริเวณชุมชนชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากการไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นทางการ จึงทำให้โครงสร้างของชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ขาดแบบแผนที่ดี

บทที่ 3

กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา

1. กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของบทที่ 2 ได้ให้ข้อสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม จะส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมกับประชาชนในพื้นที่ศึกษา โดยผู้ศึกษาเลือกพิจารณาตัวแปรดังนี้

1.1 ตัวแปรปัญหา (Problematic Variable) กำหนดให้ตัวแปรปัญหา คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) กำหนดให้ตัวแปรปัญหาเป็นตัวแปรตาม คือ ระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมในเขตชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ตัวแปรตามประกอบด้วย

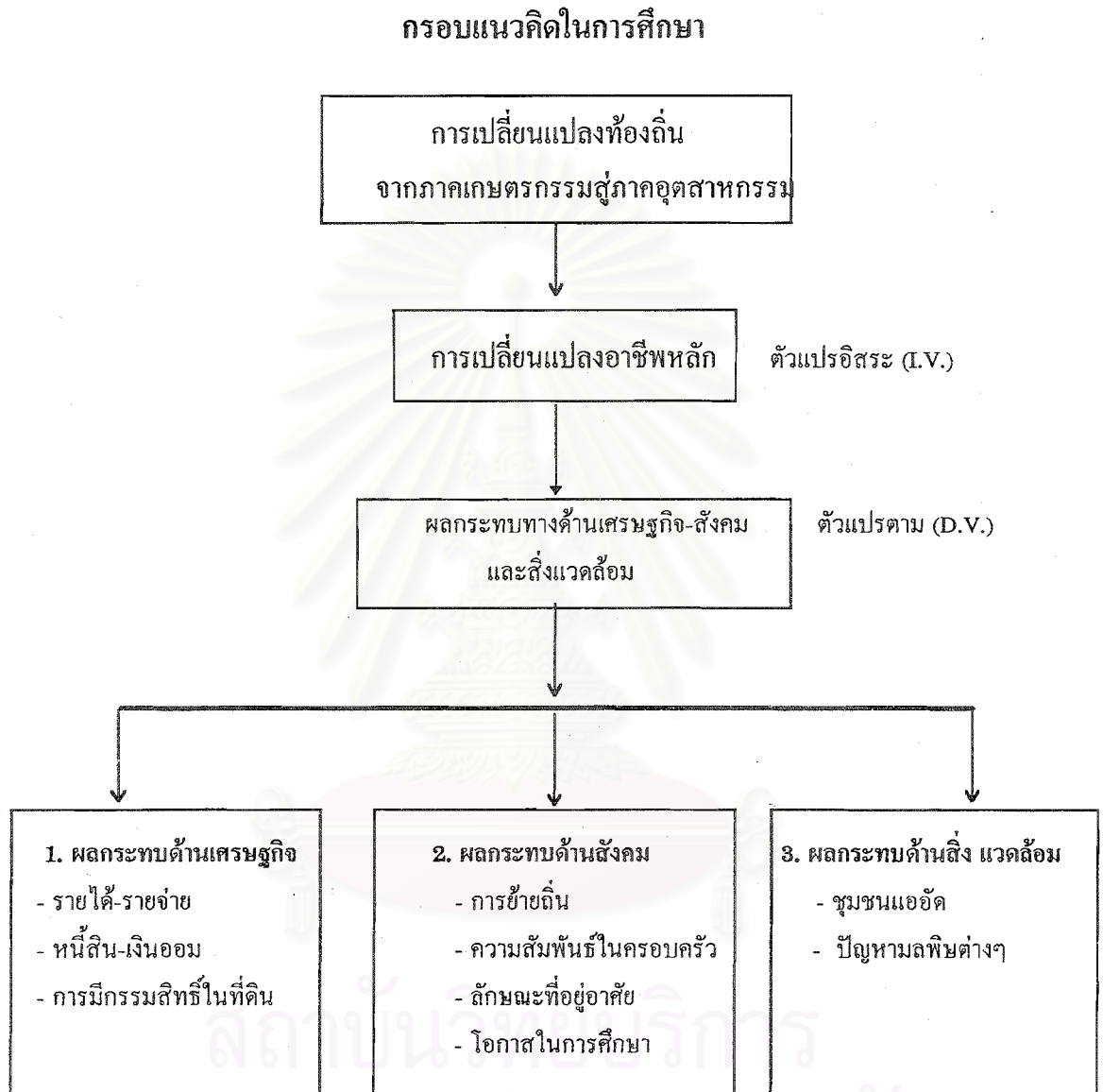
1.2.1 ผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ การย้ายถิ่น, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน, ลักษณะที่อยู่อาศัย, โอกาสในการศึกษา, สุขภาพอนามัย, การคมนาคม, การสื่อสาร และการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน

1.2.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ทำให้มีผลต่อรายได้ รายจ่าย รวมทั้งการมีหนี้สินเงินออม และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

1.2.3 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอพยพแรงงาน ชุมชนแออัด และปัญหามลพิษต่าง ๆ

1.3 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กำหนดจากปัจจัยหลัก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรม สู่ภาคอุตสาหกรรม ตัวแปรที่ต้องการศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา(Conceptual Framework)

แผนภูมิที่ 3.1 กรอบแนวคิด “การศึกษาผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อม : บริเวณเขตอุตสาหกรรม (อำเภอคลองหลวง อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี)

1.5 คำนิยามปฏิบัติการ

การเปลี่ยนแปลง	หมายถึง ป्राกฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่มีความแตกต่างกันระหว่างเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันที่เห็นได้ชัดเจนคือ เปลี่ยนจากชุมชนในสังคมเกษตรกรรม มาเป็นชุมชนในสังคมนอกภาคเกษตรกรรมและมีรูปแบบเหมาะสมกับสังคมอุตสาหกรรม
10 ปีก่อน	หมายถึง การนับย้อนหลังตั้งแต่ ปีพ.ศ.2538 ขึ้นไป
ปัจจุบัน	หมายถึง ปี พ.ศ.2538
อาชีพหลัก	หมายถึง การทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน และใช้เวลามากกว่าการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนรองลงไป
ภาคเกษตรกรรม	หมายถึง พื้นที่ที่มีจุดประสงค์เพื่อประกอบการเกษตรกรรม หรือการประกอบการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม
ภาคอุตสาหกรรม	หมายถึง การประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม
อาชีพเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม	หมายถึง ผู้ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้ง เช่น ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขายหน้าโรงงาน ขับรถรับส่งพนักงานทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
ผลกระทบ	หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่มีผลต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมหลังการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม
การย้ายถิ่น	หมายถึง การเคลื่อนย้ายเชิงพื้นที่ของประชากร จากพื้นที่ที่เป็นอยู่ปกติข้ามเขตการปกครองเข้ามายังพื้นที่ศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพในแหล่งงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม โดยคาดว่าความเป็นอยู่จะดีขึ้น

- ลักษณะที่อยู่อาศัย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน ที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เปรียบเทียบกับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
- ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง การที่หัวหน้าครัวเรือนมีเวลาส่วนหนึ่งให้กับครอบครัว เพื่อที่จะได้ปรึกษาหรือ พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัว
- ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน หมายถึง การพูดคุยสนทนา การเอื้ออาทร การมีสัมพันธภาพที่ดี กับเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน
- โอกาสในการศึกษา หมายถึง สถานที่เรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือนที่เอื้อให้บุตรธิดา ได้รับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อม สำหรับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอุตสาหกรรม
- ความรุนแรงของปัญหา หมายถึง ปรากฏการณ์ของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ศึกษา เปรียบเทียบกับเมื่อ 10 ปีก่อน

1.6 สมมติฐานในการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรม มาสู่ภาคอุตสาหกรรม นับเป็นประเด็นหนึ่งที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งผลกระทบด้านบวก (Positive Impact) และผลกระทบด้านลบ(Negative Impact) ผลกระทบดังกล่าวมีเหตุปัจจัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจำนวนมาก ที่สามารถนำมาพิจารณาหาความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้น แต่ในการศึกษาคั้งนี้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นที่การเปรียบเทียบระหว่าง ภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม ลักษณะดังกล่าว ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงอาชีพของครัวเรือน ในพื้นที่ศึกษา ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้ จึงเน้นให้ความสำคัญที่การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ว่ามีผลต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ซึ่งนำมาสู่การตั้งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับการย้ายถิ่น

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

2.1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับการมีเวลาให้กับครอบครัว

2.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับการปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.3 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับการพบปะกันของสมาชิกในครอบครัว

สมมติฐานที่ 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

สมมติฐานที่ 4 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อของบุตรหลาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น

5.1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน

5.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน

สมมติฐานที่ 6 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชน

สมมติฐานที่ 7 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับการมีรายได้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

สมมติฐานที่ 8 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือน กับการมีหนี้สิน

สมมติฐานที่ 9 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือน กับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน

สมมติฐานที่ 10 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือน กับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน

2. วิธีการศึกษา

2.1 แหล่งข้อมูล_ ในการศึกษานี้มีแหล่งข้อมูลสำคัญแยกเป็น 3 ประเภทคือ

2.1.1 ข้อมูลเอกสาร ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย บทความ รายงาน
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลภาครัฐบาลและเอกชน เช่น บรรยายสรุปจังหวัด แผนพัฒนา
จังหวัด แผนลงทุนจังหวัด บรรยายสรุปอำเภอ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงาน
เกษตรอำเภอ/ตำบล สาธารณสุขจังหวัด/อำเภอ สำนักงานแรงงานจังหวัด และสภาหอการค้า
จังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา

2.1.2 ข้อมูลทั่วไปจากผู้นำท้องถิ่น ทำการติดต่อสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้
นำท้องถิ่น เช่น นายอำเภอคลองหลวง นายอำเภอธัญบุรี พัฒนาการอำเภอ ครู อาจารย์
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานสุขาภิบาลคลองหลวง และนายกเทศมนตรีตำบลประชาธิปัตย์ ที่อยู่
ในบริเวณพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียงเป็นระยะ ๆ ซึ่งทำให้ได้รับทราบเกี่ยวกับความเป็นไป
ของพื้นที่ศึกษา รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่
ภาค อุตสาหกรรม ที่มีผลกระทบต่อสภาพสังคม-เศรษฐกิจ

2.1.3 ข้อมูลภาคสนาม ภายหลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจน
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาใช้วิธีออกสำรวจภาคสนามทำการ
สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดแนวคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยคำถามจำนวน 8 ข้อ
(ข้อ 1-8) สอบถามเกี่ยวกับ เพศ, อายุ, ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน, สถานภาพสมรส,
การศึกษา, อาชีพ, ศาสนา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพทางสังคม ประกอบด้วยคำถามจำนวน 28 ข้อ (ข้อ1-28) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มของตัวแปรทางสังคม ได้แก่ การย้ายถิ่น, ลักษณะที่อยู่อาศัย, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, โอกาสในการศึกษา, สุขภาพอนามัย, การคมนาคม, การสื่อสาร และ การมีส่วนร่วมทางสังคม

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 15 ข้อ (ข้อ1-15) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มของตัวแปรทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ, รายได้, รายจ่าย, เงินออม, หนี้สิน และทรัพย์สิน

ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 15 ข้อ (ข้อ1-15) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มของตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอพยพแรงงาน ชุมชนแออัด การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และ ความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้ศึกษาใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ดังนี้

2.2.1 วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวน 20 หมู่บ้าน ของตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง และ 6 ชุมชนของเทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี ผู้ศึกษาได้นำมากำหนด Sampling Frame โดยทำการคัดเลือก 16 หมู่บ้านจาก 20 หมู่บ้าน และ 4 ชุมชนจาก 6 ชุมชน เหตุที่ไม่ได้ใช้จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดของพื้นที่ศึกษา เพราะหมู่บ้านที่ได้กำหนดเพื่อเก็บตัวอย่าง เป็นหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติที่ต้องการ คือ มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรม ไปสู่อุตสาหกรรมสูง

2.2.2 วิธีเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ผู้ศึกษาได้เก็บตัวอย่าง จากตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง 300 ครัวเรือน เทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จำนวน 220 ครัวเรือน (ตารางที่ 4.7) และได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล จะต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือรับผิดชอบ ความเป็นไปของครอบครัว อายุ 20 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในพื้นที่เกินกว่า 10 ปีขึ้นไป

2.2.3 การเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บตัวอย่างแบบ “อุบัติเหตุการณ์” (Accidental Sampling) เพราะหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีลักษณะทั่วไปใกล้เคียงกัน

2.3 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.3.1 ผู้ศึกษาได้สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ เป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับหัวหน้าครัวเรือนตำบลคลองสี่ อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 ครัวเรือน ทำการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2538 ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครัวเรือนละประมาณ 45 นาที

ผู้ถูกสัมภาษณ์กลุ่มนี้มีใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแต่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาจริง ทั้งทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาได้นำมาปรับปรุง แบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์และสะดวกรวดเร็ว ในการนำมาปฏิบัติงาน รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการศึกษา

2.3.2 ผู้ศึกษาได้นำแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ได้ทำการทดสอบแล้ว มาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ซึ่งครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.4.1 ผู้ศึกษาได้ออกสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือน จากแบบสอบถามที่ได้จัดทำไว้ การออกภาคสนามได้วางแผนการปฏิบัติงาน ดังนี้

- พื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง ช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2538
- พื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี ช่วงเดือน ธันวาคม 2538- มกราคม 2539

2.4.2 ผลการรวบรวมข้อมูล สรุปได้ดังนี้ ผู้ศึกษาและพนักงานสัมภาษณ์ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ คือ พื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จำนวน 300 ตัวอย่าง พื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จำนวน 220 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 เต็มจำนวน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถาม จากนั้นได้นำไปสร้างคู่มือลงรหัส เพื่อนำมาประมวลผล และวิเคราะห์ โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อให้ทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่า Chi-square

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

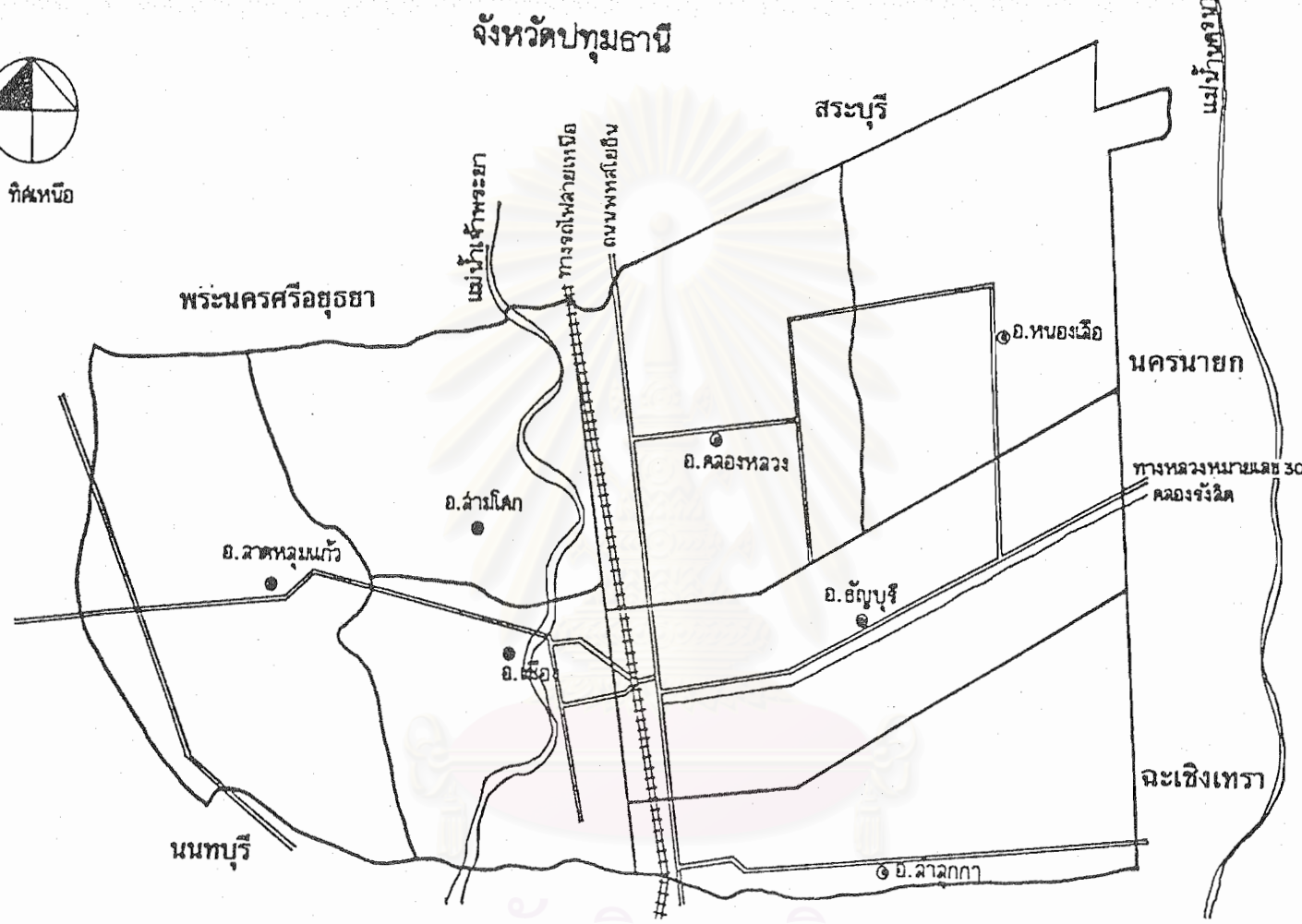
ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคม

1. ผลการศึกษาจากเอกสาร

1.1 สภาพทั่วไป

จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานครทางด้านเหนือ โดยมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้หลายเส้นทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางถนนพหลโยธินที่เป็นเส้นทางสำคัญที่กำลังมีการปรับปรุงขยายช่องทางให้กว้างขวางขึ้น ทำให้การเดินทางติดต่อระหว่างกรุงเทพ-ปทุมธานี และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางตอนบนและภาคเหนือจะทำได้รวดเร็วมากขึ้นอันจะนำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ในขณะเดียวกันในส่วนของเส้นทางถนนช่วงที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดปทุมธานี และใจกลางเมืองของกรุงเทพฯ กำลังมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการ ทางด้านการจราจร เช่น โครงการไฮสปีดเชื่อมต่อกับโครงการรถไฟฟ้ารางคู่ที่สถานีคลองรังสิตและ โครงการทางด่วนตอนเมืองโทลเวย์ ส่งผลให้จังหวัดปทุมธานีกลายเป็นพื้นที่ต้องรองรับการเติบโตของชุมชนเมืองของกรุงเทพฯ ที่ขยายตัวออกมาทางด้านนี้อย่างรวดเร็ว ความต้องการที่อยู่อาศัยและสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม มีผลทำให้ราคาที่ดินในจังหวัดปทุมธานีขยับตัวสูงขึ้น ที่ดินเกษตรกรรมได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่สำหรับที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยในรูปของโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งพาณิชย์กรรมและบ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก ภาคก่อสร้างได้ขยายตัวมาอย่างต่อเนื่อง เหตุที่จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องมาจากอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่สุดภายในประเทศ มีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกทางน้ำและทางอากาศ ทำให้สะดวกในการขนย้ายวัตถุดิบ และสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก (รูปที่ 4-1)

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของมูลค่าการผลิตรายสาขาเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) พบว่าในปี พ.ศ. 2532 สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 64.94 ของ GPP ในขณะที่ ลำดับที่ 2 และ 3 ซึ่งได้แก่สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง และเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 8.23 และ 5.79 ของ GPP ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าในแง่ของมูลค่าผลผลิตแล้ว สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีความสำคัญมากเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาอื่น ในปี 2537 จังหวัดปทุมธานีมีโรงงานทั้งหมดจำนวน 1,169 โรงงาน เป็นโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพียง 115 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 9.8 ของโรงงานทั้งหมด ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่านโยบายของรัฐบาลที่หันไปให้การส่งเสริมอุตสาหกรรม ในจังหวัดรอบนอกที่ห่างออกไปมากกว่านั่นเอง โรงงานส่วนหนึ่งจะตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง คือ เขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร และนิคมอุตสาหกรรมบางกะดี ซึ่งมีพื้นที่รวมกันประมาณ 7,173 ไร่ มีโรงงานทั้งสิ้นประมาณ 234 แห่ง

แสดงเขตติดต่อและเส้นทางคมนาคม จังหวัดปทุมธานี

รูปที่ 4.1

การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจ - สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
สภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

1.2 การเปลี่ยนแปลงภาคอุตสาหกรรม

ปัจจุบันการอุตสาหกรรมถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่สุดของจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมีเส้นทางคมนาคมสะดวก เช่น ทางหลวงแผ่นดินที่ 1 (ถนนพหลโยธิน) ทางรถไฟ (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ทางน้ำมีแม่น้ำเจ้าพระยาและทางอากาศจังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้สนามบินดอนเมือง นอกจากนี้ราคาที่ดินยังไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในเขตปริมณฑล ทำให้จังหวัดได้รับความสนใจจากภาคเอกชนมาลงทุนกับโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปตั้งในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีครั้งแรกเมื่อปี 2512 ขณะนั้นมีโรงงานเพียง 3 แห่ง เงินทุน 37,880,000 บาท คนงานรวม 144 คน ในทุก ๆ ปี จะมีโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ตั้งเพิ่มขึ้น และเมื่อปีพ.ศ. 2527 มีจำนวนโรงงาน 238 แห่ง จำนวนเงินทุน 17,200,960,720 ล้านบาท คนงานรวม 48,002 คน จนปัจจุบัน (มิถุนายน 2537) จังหวัดปทุมธานีมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 1,169 แห่ง เงินลงทุนรวม 67,166,130,969 บาท จำนวนคนงาน 145,961 คน ช่วงการเพิ่มของโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ ปีพ.ศ. 2535 มีจำนวน 183 แห่ง เงินทุน 7,970,414,754 บาท จำนวนคนงาน 10,718 คน และจำนวนการเพิ่มน้อยที่สุดคือปี 2527 เพิ่มจากปีพ.ศ.2526 เพียง 27 แห่ง เงินทุน 848,386,817 บาท คนงาน 2,152 คน (ตารางที่ 4.1)

จากข้อมูลสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ณ เดือนมิถุนายน 2537 จังหวัดปทุมธานีมีจำนวนโรงงาน 1,169 แห่ง จำแนกตามเงินทุนเป็นโรงงานขนาดเล็กเงินทุนน้อยหรือเท่ากับ 10 ล้านบาท (ไม่รวมโรงสีข้าว) จำนวน 538 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 46.0 โรงงานขนาดกลางเงินทุนมากกว่า 10 ล้านบาท ถึง 100 ล้านบาท จำนวน 459 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 39.3 และโรงงานขนาดใหญ่ เงินทุนมากกว่า 100 ล้านบาท จำนวน 131 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 11.2 (ตารางที่ 4.2)

การจัดหมวดอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ได้แบ่งหมวดอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็น 9 ประเภท หมวดอุตสาหกรรมบริการมีจำนวนสูงสุด คือ 309 แห่ง เงินทุน 25,747,389,643 บาท จำนวนคนงาน 53,972 คน รองลงมาได้แก่ หมวดอุตสาหกรรมไม้แปรรูป 158 แห่ง เงินทุน 1,920,647,520 บาท คนงาน 7,805 คน หมวดอุตสาหกรรมเกษตร เป็นหมวดที่มีโรงงานน้อยที่สุดคือ 66 แห่ง เงินทุน 835,517,000 บาท คนงาน 1,312 คน (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน ตามรายปี จังหวัดปทุมธานี

ปี	จำนวนโรงงาน		จำนวนเงินทุน (พันล้านบาท)		จำนวนคนงาน (คน)	
	เพิ่มในแต่ละปี **	รวมรายปี *	เพิ่มในแต่ละปี **	รวมรายปี *	เพิ่มในแต่ละปี **	รวมรายปี *
2527	27	238	0.848	17.201	1,152	48,002
2528	37	275	1.462	18.663	10,857	58,859
2529	33	308	1.323	19.986	2,916	61,775
2530	46	354	2.129	22.115	4,475	66,250
2531	69	423	5.334	27.449	20,467	86,717
2532	116	539	9.028	36.477	14,358	101,075
2533	117	656	9.551	46.027	15,297	116,372
2534	128	784	4.728	50.755	8,954	125,326
2535	183	967	7.970	58.726	10,718	136,044
2536	145	1112	5.675	64.400	6,504	142,548
2537	57	1169	2.766	67.166	3,413	145,961
รวม	958	1169	50.814	67.166	99111	145,961
เฉลี่ยรายปี	95.8	-	5.081	-	9911.1	-

ที่มา : * สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี มิถุนายน 2537

** จากการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 4.2 จำนวนโรงงาน เงินทุน และคนงาน แยกตามเงินลงทุน

รายการ	จำนวน โรงงาน	ร้อยละ	เงินทุน (บาท)	คนงาน (คน)
โรงสีข้าวทั้งหมด	41	3.5	173,137,000	40
โรงงานขนาดเล็กทั้งหมด(ไม่รวมโรงสีข้าว) (เงินทุนน้อยหรือเท่ากับ 10 ล้านบาทลงมา)	538	46.0	1,880,872,79	23,717
โรงงานขนาดกลาง(ไม่รวมโรงสีข้าว)(เงินทุน มากกว่า 10 ล้านบาทถึง 100ล้านบาท	459	39.3	16,421,999,9	62,390
โรงงานขนาดใหญ่ (ไม่รวมโรงสีข้าว)(เงินทุน มากกว่า 100 ล้านบาทขึ้นไป)	131	11.2	48,690,121,2	59,454
รวม	1,169		69,1661,130, 969	145,961

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี มิถุนายน 2537

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน ตามหมวดอุตสาหกรรม

รายการ	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (บาท)	คนงาน (คน)
อุตสาหกรรมกระดาษ	66	835,517,000	1,312
อุตสาหกรรมก่อสร้าง	103	2,382,210,968	7,200
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	81	6,912,999,692	9,330
อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	158	1,920,647,520	7,805
อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	83	6,900,132,070	31,856
อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก	115	4,822,346,136	7,899
อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ	103	7,150,622,078	5,868
อุตสาหกรรมบริการ	309	25,747,389,643	53,972
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	151	10,494,265,862	20,719
รวม	1,169	67,166,130,969	145,961

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี มิถุนายน 2537

สถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดปทุมธานี ได้กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ทุกอำเภอ ข้อมูลจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ณ เดือนมิถุนายน 2537 พบว่าอำเภอที่มีโรงงานประเภทต่าง ๆ ตั้งอยู่มากที่สุดคืออำเภอ คลองหลวง 365 แห่ง รองลงไปคืออำเภอเมือง 282 แห่ง อำเภอลำลูกกา 191 แห่ง อำเภอธัญบุรี 172 แห่ง อำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่น้อยที่สุดได้แก่อำเภอหนองเสือจำนวน 9 แห่ง

ปัจจุบันจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ศึกษา คือ อำเภอคลองหลวง มีจำนวนโรงงาน 365 แห่ง เงินทุน 30,616,949,408 บาท คนงาน 77,866 คน อำเภอธัญบุรี มีจำนวนโรงงาน 172 แห่ง(รูปที่ 4-2) เงินทุน 7,766,414,209 บาท คนงาน 13,138 คน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนโรงงาน-เงินทุน-คนงาน แยกเป็นอำเภอ

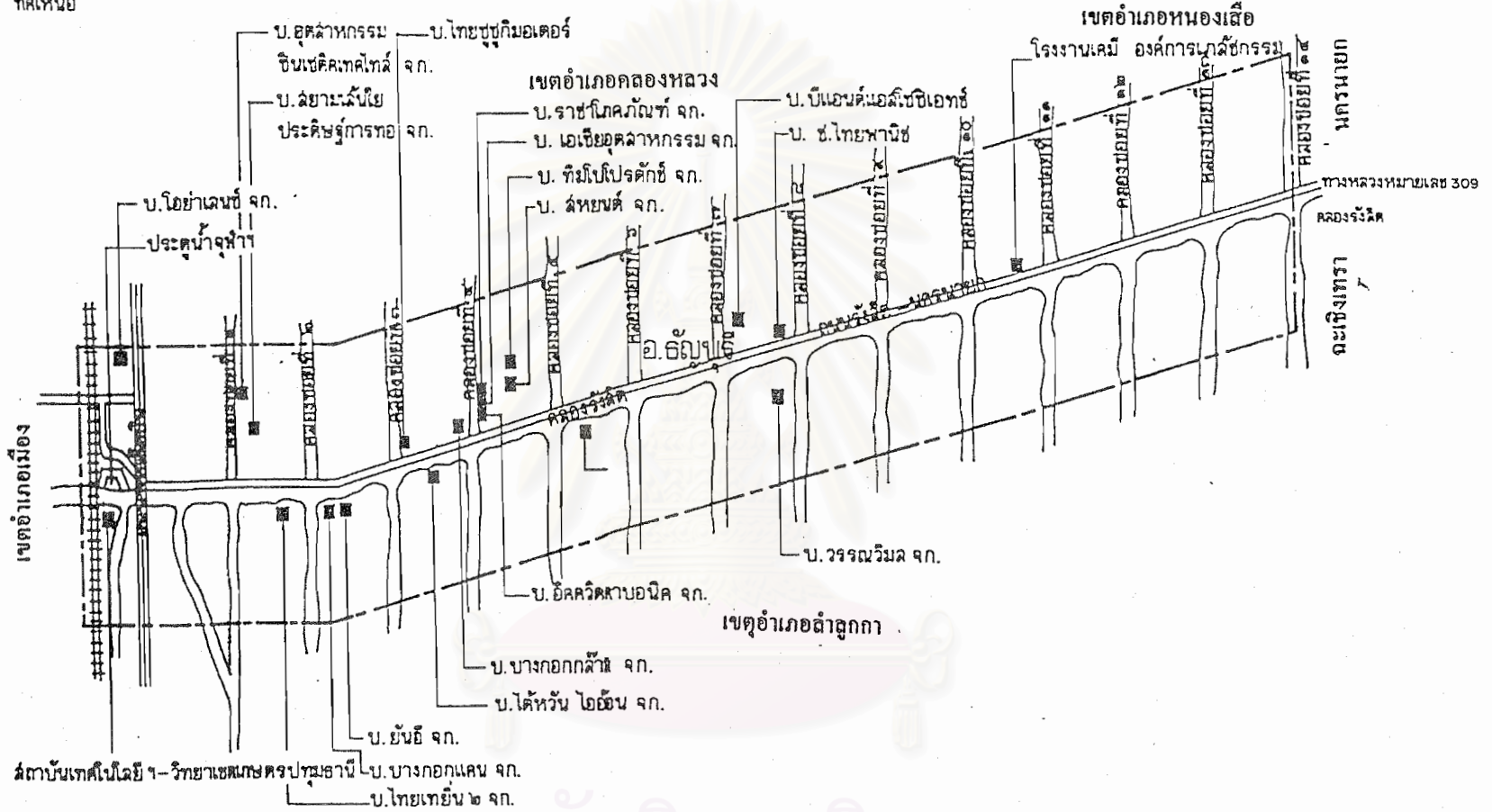
อำเภอ	จำนวนโรงงาน	เงินทุน (บาท)	คนงาน (คน)
อำเภอเมือง	282	19,654,020,687	30,631
อำเภอคลองหลวง	365	30,616,949,408	77,866
อำเภอธัญบุรี	172	7,766,414,209	13,138
อำเภอหนองเสือ	9	61,540,000	283
อำเภอลาดหลุมแก้ว	95	4,534,030,767	6,096
อำเภอลำลูกกา	191	3,915,041,198	16,915
อำเภอสามโคก	55	618,134,700	1,032
รวม	1,169	67,166,130,969	145,961

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี มิถุนายน 2537

ทิศเหนือ

อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

แสดงที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมโดยสังเขป

รูปที่ 4.2

การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจสังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
ภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

จากความได้เปรียบของจังหวัดปทุมธานีในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่ติดกับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นเมืองท่าหลักในการนำเข้าและส่งออกสินค้าบริการ ทำให้จังหวัดปทุมธานีมีความเหมาะสมสำหรับการลงทุนของอุตสาหกรรมหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อิเลคทรอนิกส์ โลหะและเครื่องจักร อาหารและเครื่องดื่ม และอื่น ๆ อีกหลายประเภท ทำให้โครงสร้างอุตสาหกรรมของจังหวัดปทุมธานีมีความหลากหลายมากกว่าจังหวัดอื่นโดยทั่วไป ความหลากหลายของโครงสร้างอุตสาหกรรมนี้ ถือเป็นปัจจัยทั้งทางด้านบวกและลบต่อการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ตัวอย่างของผลทางด้านบวก ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้ จากการพึ่งพาอาศัยทางด้านการผลิตสินค้าและการพึ่งพาวัตถุดิบระหว่างอุตสาหกรรมแต่ละประเภท จะมีมากกว่าในกรณีที่อุตสาหกรรมแต่ละชนิดอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ส่วนผลเสียจากการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมก็มี เช่น การแข่งขันแย่งชิงการใช้วัตถุดิบ หรือแรงงานทำให้ต้นทุนเหล่านี้สูงขึ้น หรือทำให้มีปัญหาเรื่องผลเสียต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น

1.3 การเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงในภาคการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี เป็นการกระจายการผลิตจากข้าวไปสู่การผลิตสินค้าและบริการชนิดอื่น ๆ สามารถแบ่งภาพการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เป็นสองช่วง คือก่อนปี 2529 เป็นการกระจายการผลิตจากข้าวไปสู่สินค้าเกษตรชนิดอื่น ได้แก่ ส้มเขียวหวานเป็นหลัก และหลังปี 2529 เป็นการเปลี่ยนการผลิตจากข้าวไปสู่สินค้าและบริการนอกภาคการเกษตร ได้แก่ การผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และบ้านจัดสรร เป็นหลัก นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ยังมีการเลี้ยงปศุสัตว์และเพาะเลี้ยงประมงน้ำจืดมากขึ้น

การใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานี ในช่วงปี 2524-2529 ส่วนแบ่งของพื้นที่นาในพื้นที่ทั้งหมดได้ลดลงจากร้อยละ 73.3 ในปี 2524 เป็นร้อยละ 63.3 ในปี 2529 พื้นที่ปลูกผักและไม้ดอกลดลงเล็กน้อย ในขณะที่สัดส่วนพื้นที่ปลูกไม้ผลเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8.6 จากร้อยละ 4.4 เป็นร้อยละ 13.0 และพื้นที่ที่ผลิตสินค้าและบริการนอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 จากร้อยละ 17.0 เป็นร้อยละ 19.8 ในช่วงอีกสองปีต่อมา คือ ปี 2529-2531 สัดส่วนพื้นที่นาลดลงอีกร้อยละ 8.6 พื้นที่ปลูกผักและไม้ดอกลดลงร้อยละ 0.3 สัดส่วนของพื้นที่ปลูกไม้ผลยังคงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงร้อยละ 1.8 ในขณะที่พื้นที่นอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สัดส่วนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.0 (ตารางที่ 4.5) (รูปที่ 4-3)

ภาคเกษตรกรรมของจังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็นกิจกรรม ปศุสัตว์และการประมง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) การกสิกรรม เมื่อพิจารณาตามลักษณะการใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานียังคงเป็นจังหวัดเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่าภาคเกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญไม่น้อยเพราะจังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ สำหรับการเกษตรกรรมปี 2513 มีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันถึง 795,051 ไร่ ปี 2529 ลดลงเหลือ 716,715 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 75.15 ของพื้นที่ทั้งหมด

ปัจจุบัน (ปี 2537) มีพื้นที่การเกษตร จำนวน 651,473 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 68.5 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พืชหลักของจังหวัดปทุมธานีได้แก่ ข้าว ส้มเขียวหวานและผักสวนครัว นอกจากนี้การทำบ่อเลี้ยงปลาก็นับเป็นกิจกรรมที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูงและทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพนี้เป็นอย่างดี จำนวนเกษตรกร 127,735 คน จำนวน 25,547 ครัวเรือน แม้ว่าพื้นที่เกษตรจะมีอยู่ทุกอำเภอ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกาและอำเภอลองหลวงตามลำดับ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.5 แสดงการใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานี

ประเภทการใช้พื้นที่	2524	2527	2529	2531
พื้นที่เกษตรกรรม	778095 (81.5)	769081 (80.7)	746769 (78.3)	702,273 (73.7)
-ทำนา	699084 (73.3)	693351 (72.7)	603,407 (63.3)	521,539 (54.7)
-ทำไร่	1788 (0.2)	1146 (0.1)	690 (0.1)	3691 (0.4)
-ไม้ผล	41703 (4.4)	47564 (5.0)	124343 (13.0)	141187 (14.8)
-ผักและไม้ดอก	11791 (1.2)	12116 (1.3)	8155 (0.9)	5957 (0.6)
-ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	81 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	16844 (1.8)
-ที่รกร้าง	1637 (0.2)	5408 (0.6)	2433 (0.3)	2849 (0.3)
-อื่น ๆ	22011 (2.3)	9496 (1.0)	7741 (0.8)	10206 (1.1)
พื้นที่อยู่อาศัย	13906 (1.5)	14508 (1.5)	18282 (1.9)	14442 (1.5)
อื่น ๆนอกภาคเกษตร	161659 (17.0)	170071 (17.8)	188,609 (19.8)	236945 (24.8)
รวม	953660 (100.0)	953,660 (100.0)	953,660 (100.0)	953,660 (100.0)

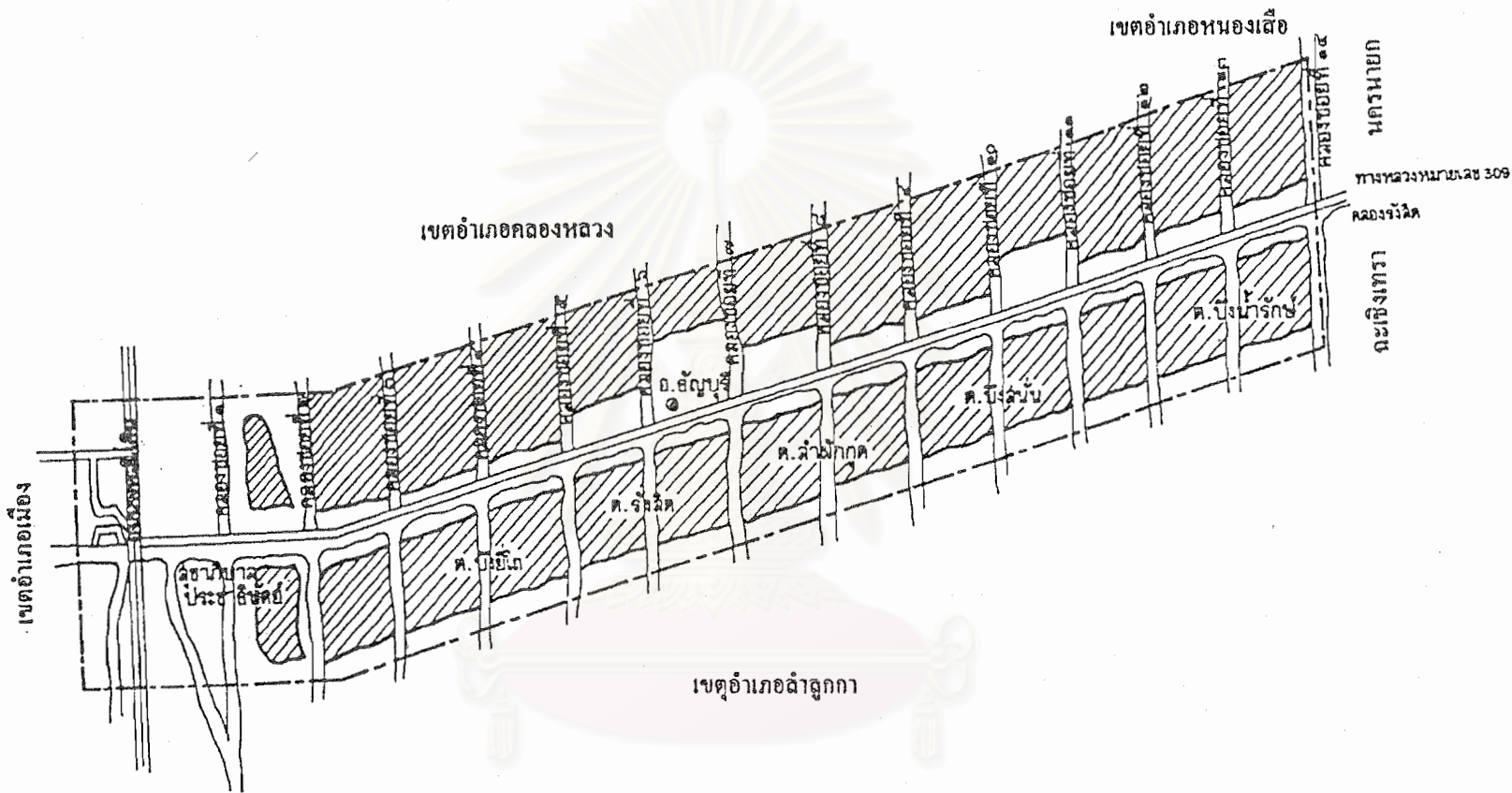
ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี 2537

แผนลงทุนจังหวัดปทุมธานี 2537

อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

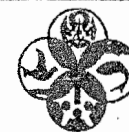
ทิศเหนือ

แสดงเขตเกษตรกรรมและที่พักอาศัยอำเภอธัญบุรี

รูปที่ 4.3

การศึกษาดูผลกระทบบสภาพเศรษฐกิจสังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
สภาพแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 4.6 แสดงพื้นที่การเกษตรและจำนวนเกษตรกร จังหวัดปทุมธานี

อำเภอ	พื้นที่เกษตร (ไร่)	จำนวนเกษตรกร (คน)	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร (ครัวเรือน)
เมือง	30,613	14,150	2,830
สามโคก	47,805	19,345	3,869
ลาดหลุมแก้ว	90,774	19,680	3,936
ธัญบุรี	40,794	5,945	1,189
ลำลูกกา	125,908	17,720	3,544
คลองหลวง	95,469	20,110	4,022
หนองเสือ	220,110	30,785	6,157
รวม	651,473	127,735	25,547

ที่มา : สำนักงานจังหวัดปทุมธานี มีนาคม 2537

2) พืชเศรษฐกิจ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ข้าว ส้มเขียวหวาน พืชผัก และมะม่วง เป็นสินค้าภาคเกษตรกรรม ที่มีมูลค่าการส่งขายในปี 2536 คิดเป็นมูลค่ารวม 9,258 ล้านบาท

ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 44,633 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 592,960 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,737 ล้านบาท หรือร้อยละ 30 ของมูลค่าผลผลิตด้านการเพาะปลูกทั้งหมด

ส้มเขียวหวาน มีพื้นที่เพาะปลูก 150,265 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 750,265 ตัน คิดเป็นมูลค่า 5,251 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 53 ของมูลค่าผลผลิตด้านการเพาะปลูก โดยพื้นที่เพาะปลูกได้แก่ อำเภอหนองเสือ ธัญบุรี คลองหลวง และลำลูกกา

พืชผัก มีพื้นที่เพาะปลูก 17,609 ไร่ ได้ผลผลิต 22,892 ตัน คิดเป็นมูลค่า 782 ล้านบาท พื้นที่เพาะปลูกกระจายไปทุกอำเภอ แต่ที่มีมากได้แก่ อำเภอเมือง สามโคก และลาดหลุมแก้ว

มะม่วง เป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรนิยมเพาะปลูกกันมากขึ้นมีพื้นที่ประมาณ 14,213 ไร่ ได้ผลผลิต 21,736 ตัน คิดเป็นมูลค่า 320 ล้านบาท การเพาะปลูกกระจายไปทุกอำเภอ

3) การปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานีมีการเลี้ยงสัตว์กระจายไปในทุกอำเภอ ทั้งการเลี้ยงสัตว์ในลักษณะเลี้ยงตามบ้านและการเลี้ยงในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ในปี 2536 มีฟาร์มเลี้ยงสัตว์จำนวน 256 แห่ง สัตว์ที่นิยมเลี้ยงในลักษณะฟาร์ม ได้แก่ ไก่ และเป็ด โดยมีการเลี้ยงมากในเขตอำเภอลำลูกกา และลาดหลุมแก้ว ซึ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์ในลักษณะรับจ้างเลี้ยงให้แก่บริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์

4) การประมง จังหวัดปทุมธานีมีการประกอบอาชีพทำการประมงกระจายอยู่ในทุกอำเภอ ในปี 2536 มีจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวนทั้งสิ้น 1,730 ราย ประกอบการเลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 2,896 บ่อ คิดเป็นเนื้อที่ทั้งหมด 20,858.71 ไร่ หรือร้อยละ 1.69 ของพื้นที่ทั้งหมด

ถึงแม้ผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในจังหวัดจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่เนื่องจากพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และมีคลองต่างๆ รวมถึงคลองชลประทานแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาหลายสาย โดยมีลักษณะเป็นคลองซอยคลุมพื้นที่ ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนสูง ซึ่งพบมากในเขตอำเภอลำลูกกา อำเภอหนองเสือ และอำเภอลาดหลุมแก้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผลการศึกษาภาคสนาม

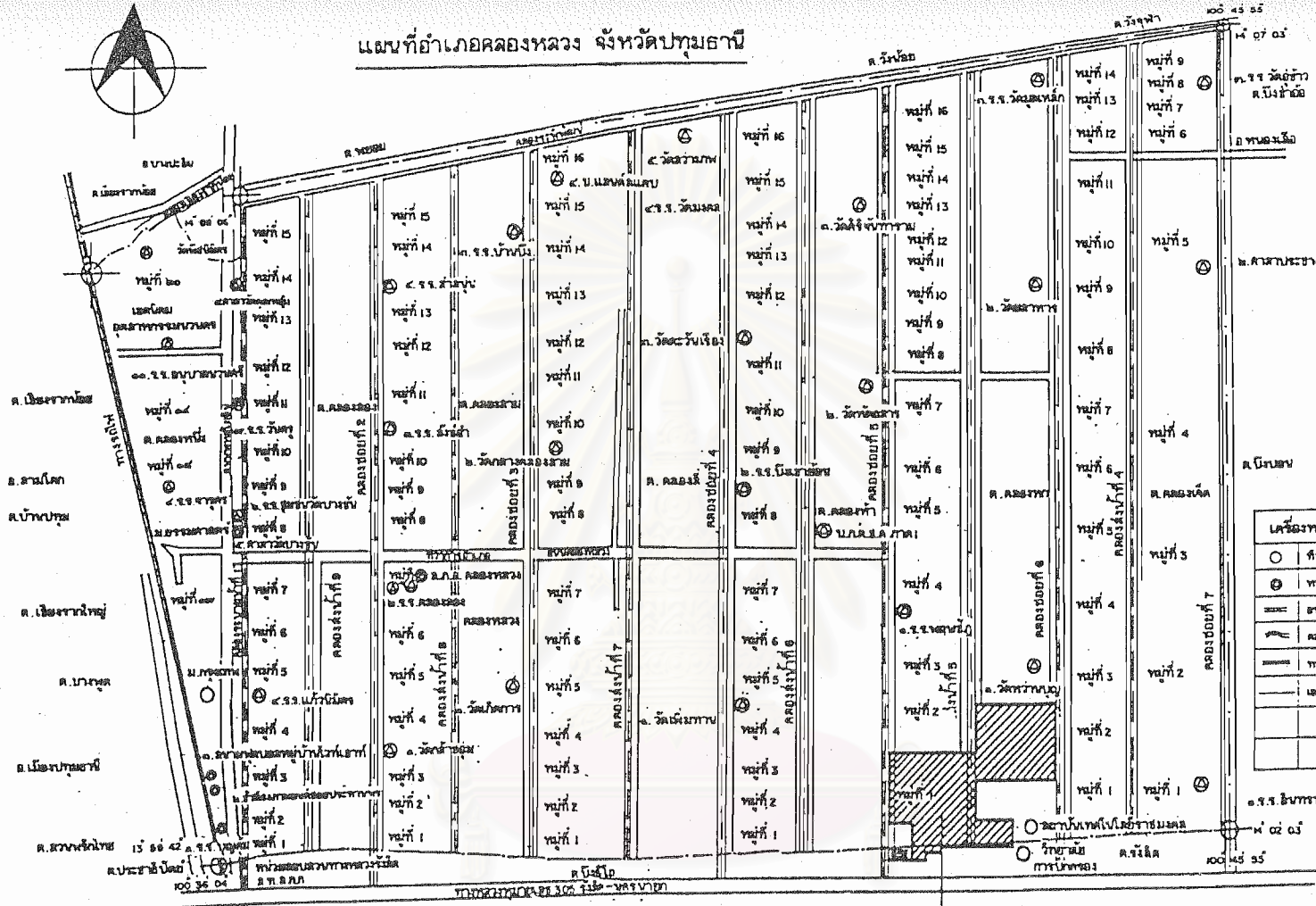
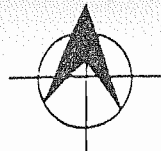
การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสถานะแวดล้อมบริเวณเขตอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง และอำเภอธัญบุรีจังหวัดปทุมธานี (รูปที่ 4-4 รูปที่ 4-5) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 520 ครั้วเรือน (ตารางที่ 4.7) จากจุดเก็บตัวอย่าง 20 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จำนวน 16 หมู่บ้าน (รูปที่ 4-6) และตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จำนวน 4 หมู่บ้าน (รูปที่ 4-7) การศึกษามุ่งเน้นเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ที่จะทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวก (Positive Impact) และด้านลบ (Negative Impact) ต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม และสิ่งแวดล้อม ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ลักษณะทางประชากรของครั้วเรือนที่ศึกษา ครั้วเรือนที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาจำนวน 520 ครั้วเรือน โดยแบ่งเป็นกลุ่มครั้วเรือนตัวอย่างตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จำนวน 300 ครั้วเรือน และตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จำนวน 220 ครั้วเรือน หัวข้อที่ทำการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพสมรสของหัวหน้าครั้วเรือน ระดับการศึกษารวมถึงอาชีพหลัก อาชีพรอง การนับถือศาสนาของหัวหน้าครั้วเรือน และจำนวนสมาชิกในครั้วเรือน

ผลที่ได้จากกลุ่มประชากรตัวอย่างพบว่าหัวหน้าครั้วเรือนเพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นสัดส่วน 73.7 : 26.3 กลุ่มหัวหน้าครั้วเรือนอายุระหว่าง 40-49 ปี มีจำนวนสูงสุด ร้อยละ 32.3 รองลงไป อายุ 30-39 ปี ร้อยละ 22.5 กลุ่มหัวหน้าครั้วเรือน อายุระหว่าง 20-29 ปี จำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.0 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครั้วเรือน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนสูงสุด ร้อยละ 67.9 ชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 18.5 นอกนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ปวช.และปริญญาตรี ขึ้นไปร้อยละ 4.8 ปวส. ร้อยละ 4.0 การนับถือศาสนาเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ คือ ร้อยละ 93.7 ส่วนที่เหลือเป็นศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4.2 และอื่น ๆ ร้อยละ 2.1

ลักษณะของครั้วเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งหัวหน้าครั้วเรือนไม่เกิน 3 คน ร้อยละ 47.5 และครั้วเรือนขนาดกลาง 4-6 คน ร้อยละ 46.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 6 เป็นครั้วเรือนขนาดใหญ่ มีสมาชิกตั้งแต่ 7-8 คนขึ้นไป สถานภาพสมรสของหัวหน้าครั้วเรือนตัวอย่าง แต่งงานและอยู่ด้วยกันคิดเป็นอัตราส่วนสูงสุดคือร้อยละ 72.1 คู่สมรสที่ต้องแยกกันอยู่ มีจำนวนใกล้เคียงกับหัวหน้าครั้วเรือนที่เป็นโสดคือ ร้อยละ 10.3 และ 11.7 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีสถานภาพหย่าและหม้าย คิดเป็นร้อยละ 7 เท่ากันในจำนวนนี้มีผู้ไม่ยอมให้คำตอบและไม่ให้เหตุผล ร้อยละ 2.3

แผนที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

○	ที่ทำการส่วน
⊙	หน่วยวัดพื้นที่
≡≡≡	ถนน
≡≡≡	คลอง
≡≡≡	ทางรถไฟ
—	เขตตำบล

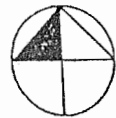
โครงการชลประทาน ๑
พื้นที่โครงการ ๓,๐๓๒ ไร่

แสดงพื้นที่อำเภอคลองหลวง

รูปที่ 4.4

การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจ-สังคม บริเวณเขตอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี
สภาเขตลุ่ม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

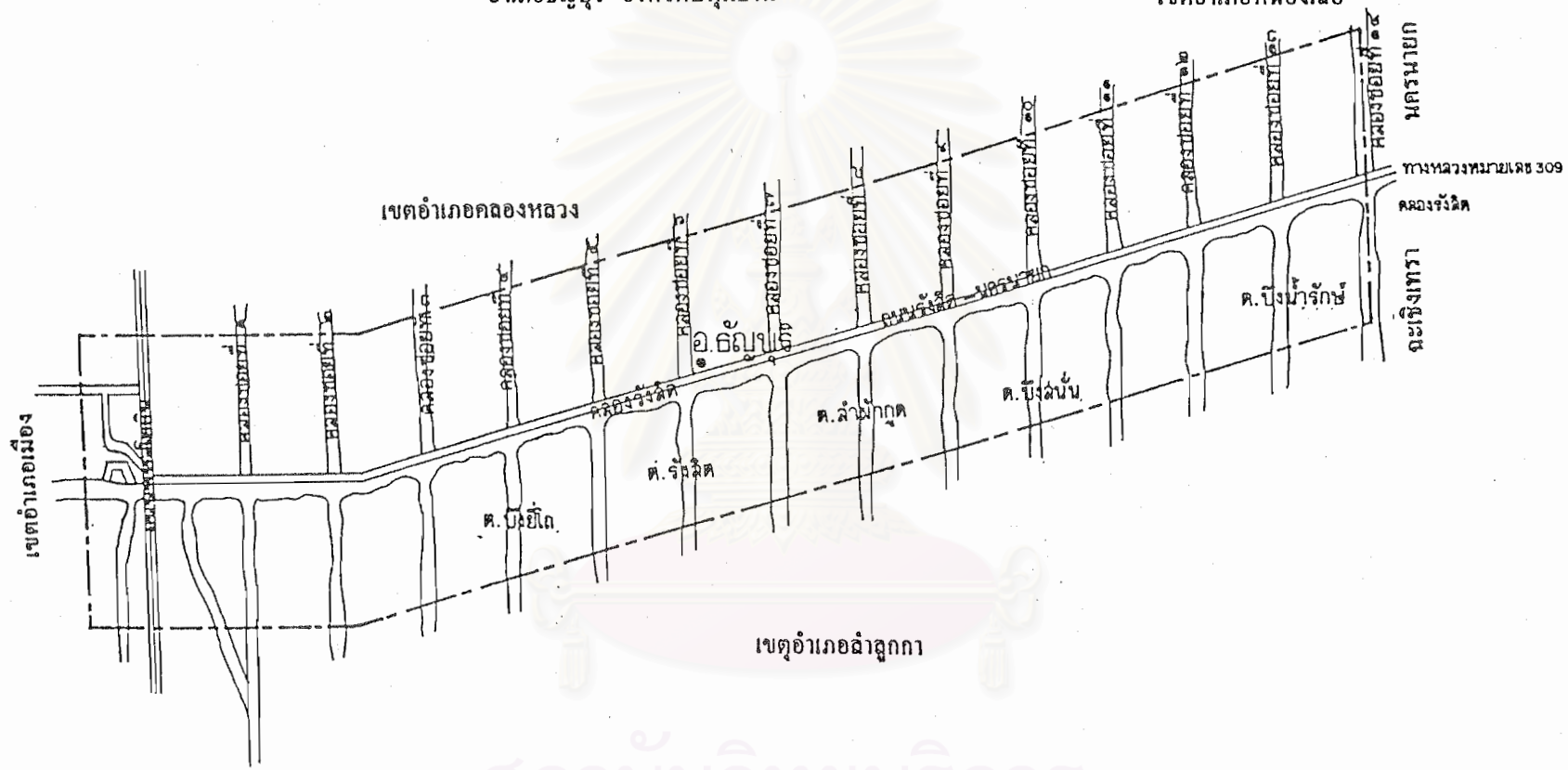

ทิศเหนือ

อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

เขตอำเภอหนองเสือ

แสดงพื้นที่อำเภอธัญบุรี

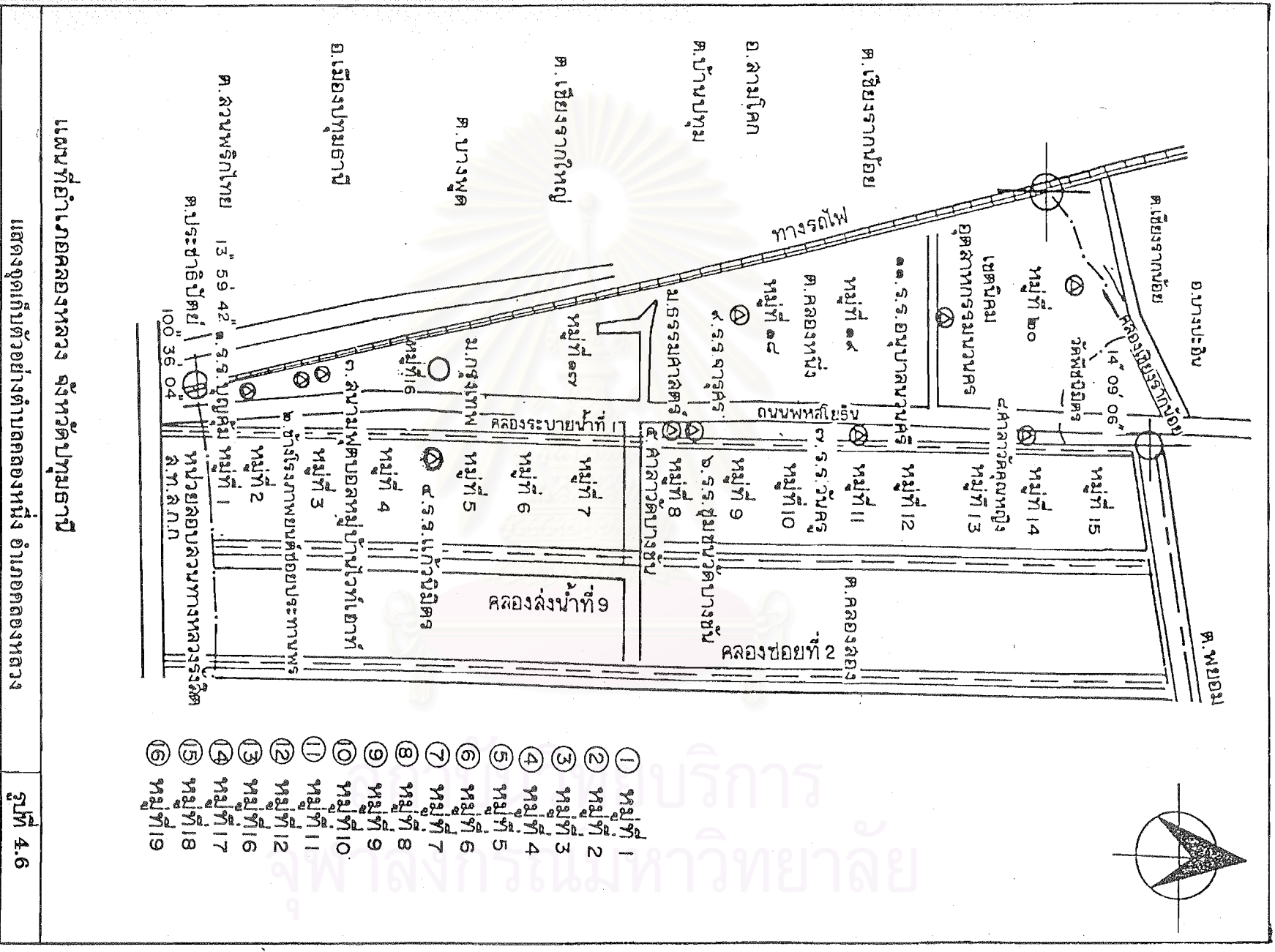
รูปที่ 4.5

การศึกษาดูงาน: ทัศนศึกษาเกษตรเชิงสังคีต ณ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
สภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนครัวเรือนและจำนวนครัวเรือนตัวอย่างของพื้นที่ศึกษา

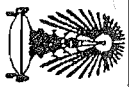
ที่ตั้งหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน		
	ทั้งหมด	ตัวอย่าง	
อำเภอคลองหลวง			
ตำบลคลองหนึ่ง หมู่ 1	1	406	30
	2	338	30
	3	325	20
	4	415	20
	5	241	20
	6	280	20
	7	497	20
	8	413	20
	9	167	10
	10	173	7
	11	156	7
	12	151	6
	16	630	30
	17	430	20
	18	280	10
	19	632	30
		5,534	300
อำเภอธัญบุรี			
เทศบาลตำบลประชาธิปัตย์ ชุมชนที่ 2	2	4,560	40
	3	1,258	30
	4	1,430	110
	6	1,700	40
รวม		8,948	220

แผนที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

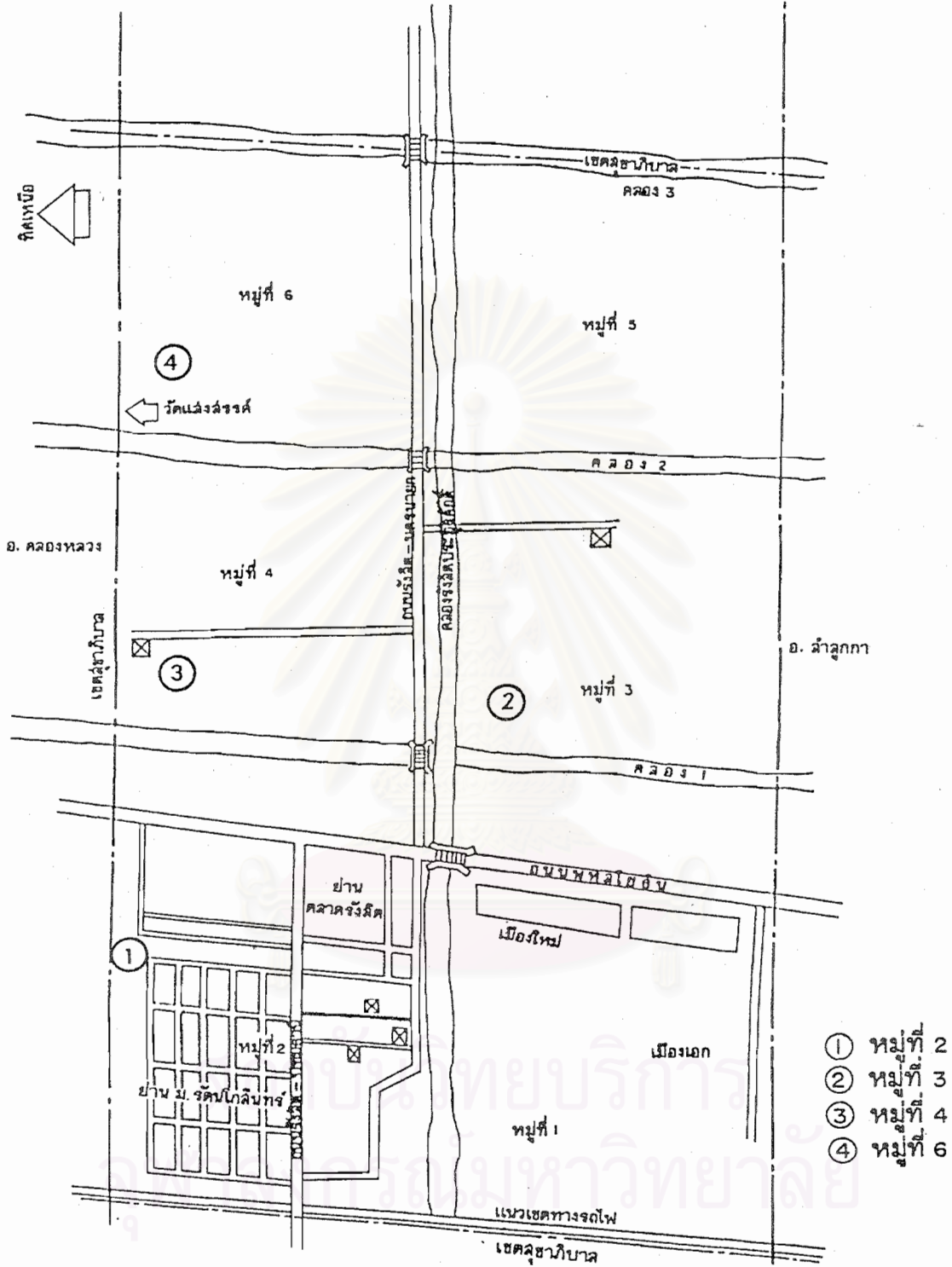
แสดงจุดเก็บตัวอย่างท่าบลดองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

รูปที่ 4.6

การศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับเบื้องต้น จากการศึกษาเปลี่ยนแปลง
สามารวดลึงม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

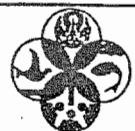
แผนที่เขตตำบลประชาธิปัตย์
มาตราส่วน 1:25000

แสดงจุดเก็บตัวอย่างตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี

รูปที่ 4.7

การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจสังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
สภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี

อาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง จากการสำรวจ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพหลักทุกครัวเรือน อาชีพค้าขายคิดเป็นอัตราส่วนสูงสุด ร้อยละ 35.9 รองลงไปจับรถรับจ้าง ร้อยละ 32.9 นอกนั้นอาชีพต่าง ๆ มีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน ได้แก่ คนงานในโรงงาน ร้อยละ 16.2 รับราชการ ร้อยละ 13.8 ส่วนที่เป็นเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 1.2 สำหรับอาชีพรองมีจำนวนน้อยมาก ที่หัวหน้าครัวเรือนจะมีอาชีพรอง คือ มีเพียงร้อยละ 9.8 เท่านั้นในจำนวนนี้ แบ่งเป็นค้าขาย ร้อยละ 7.7 จับรถรับจ้าง ร้อยละ 1.9 เกษตรกรมีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 90.2 คือหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพรอง (ตารางที่ 4.8)

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของครัวเรือน การศึกษาเพื่อทราบถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรม สู่ภาคอุตสาหกรรม ของพื้นที่อำเภอคลองหลวง และอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ว่ามีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของครัวเรือนอย่างไร ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 520 ครัวเรือน ซึ่งกำหนดรายละเอียดของการศึกษาที่จะเสนอในครั้งนี้ คือ การย้ายถิ่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน โอกาสในการศึกษา การสาธารณสุข การคมนาคม และการมีส่วนร่วมทางสังคม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนา

2.2.1 การย้ายถิ่น หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 56.7 ย้ายมาจากที่อื่น ร้อยละ 43.3 ลักษณะการย้ายถิ่นจะย้ายจากจังหวัดใกล้เคียงในภาคกลาง ร้อยละ 31.5 รองลงไปมาจากภาคอีสาน ร้อยละ 6.2 ภาคเหนือ ร้อยละ 3.8 ภาคใต้ย้ายเข้ามาน้อยที่สุดร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 4.9) ระยะเวลาของการย้ายเข้ามาอยู่ระหว่าง 11-15 ปี มีอัตราสูงสุด ร้อยละ 41.3 รองลงไปคือผู้ที่ย้ายเข้ามาไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 25.7 และ 20 ปีขึ้นไปร้อยละ 24.9 ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ 16-20 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 6.7 เท่านั้น (ตารางที่ 4.10) เหตุผลของการย้ายเข้ามา บางครอบครัวมีเหตุผลหลายประการรวมกัน แต่ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าย้ายเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพใหม่ ร้อยละ 45.3 รองลงไปให้เหตุผลว่าย้ายตามครอบครัวหรือแต่งงานกับคนในท้องถิ่นนี้ คิดเป็นร้อยละ 32.8 เหตุผลของการย้ายเพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และย้ายเข้ามาเพื่อเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่มีอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 7.7 และ 7.3 ตามลำดับ เหตุผลที่ว่าที่อยู่เดิมทำมาหากินฝืดเคืองมีเพียง ร้อยละ 6.9 (ตารางที่ 4.11) และหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ไม่คิดจะย้ายที่อยู่อีก ร้อยละ 83.5 โดยให้เหตุผลว่ามีหลักฐานมั่นคง มีรายได้และอาชีพที่ดีแล้วคิดเป็นร้อยละ 49.0 และ 29.0 ตามลำดับ ส่วนเหตุผลอื่น ได้แก่ การคมนาคมสะดวก ร้อยละ 11.1 และเพื่อการศึกษามาก่อน ร้อยละ 10.9 (ตารางที่ 4.12-4.13) สำหรับผู้ที่คิดจะย้ายที่อยู่ส่วนใหญ่เกิดจากความจำเป็น คือ ไม่พอใจเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 46.8 ถูกไล่ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 30.7 และต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ ร้อยละ 12.6 เหตุผลของการคมนาคมไม่สะดวกมีเพียงร้อยละ 9.9 เท่านั้น (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน

เพศ (1)			อายุ (2)						สถานภาพสมรส (3)						
ชาย	หญิง	รวม	20-29	30-39	40-49	50-59	60ปีขึ้นไป	รวม	โสด	แต่งงานอยู่ด้วยกัน	แต่งงานแยกกัน	หย่า	ม้าย	ไม่ตอบ	รวม
382 (73.7)	137 (26.3)	520 (100.0)	31 (6.0)	117 (22.5)	168 (32.3)	110 (21.2)	94 (18.1)	520 (100.0)	61 (11.7)	375 (72.1)	56 (10.8)	7 (1.3)	7 (1.3)	12 (2.3)	520 (100.0)

วุฒิการศึกษา (4)						อาชีพหลัก (5)						อาชีพเสริม (6)				
ประถม	มัธยม	ปวช.	ปวส.	ป.ตรีขึ้นไป	รวม	เกษตร	ราชการ	ค้าขาย	คนงานโรงงาน	ขับรถรับจ้าง	รวม	เกษตร	ค้าขาย	ขับรถรับจ้าง	ไม่มี	รวม
353 (67.9)	96 (18.5)	25 (4.8)	21 (4.0)	25 (4.8)	520 (100.0)	6 (1.2)	72 (13.8)	187 (35.9)	84 (16.2)	171 (32.9)	520 (100.0)	1 (.2)	40 (7.7)	10 (1.9)	469 (90.2)	520 (100)

ศาสนา (7)				จำนวนสมาชิก (8)			
พุทธ	อิสลาม	อื่นๆ	รวม	1-3 คน	4-6 คน	7-8คน	รวม
487 (93.7)	22 (4.2)	11 (2.1)	520 (100.0)	247 (47.5)	242 (46.5)	31 (6.0)	520 (100.0)

ตารางที่ 4.9 แสดงภูมิร่ล่เนาหัวหน้าครัวเรือน

ภูมิร่ล่เนาหัวหน้าครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
เกิดที่นี่	295	56.7
ย้ายมาจากที่อื่น		
ภาคเหนือ	20	3.8
ภาคกลาง	164	31.5
ภาคอีสาน	32	6.2
ภาคใต้	9	1.7
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.10 แสดงระยะเวลาย้ายเข้ามาของหัวหน้าครัวเรือน

ระยะเวลาย้ายเข้า	จำนวน	ร้อยละ
5 - 10 ปี	58	25.7
11-15 ปี	93	41.3
16-20 ปี	15	6.7
20 ปี ขึ้นไป	56	24.9
ไม่ตอบ	3	1.3
รวม	225	100.0
เฉลี่ยระยะเวลาย้ายเข้า 14.5 ปี		

ตารางที่ 4.11 แสดงเหตุผลของการย้ายเข้ามาของหัวหน้าครัวเรือน

เหตุผลของการย้ายเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพใหม่	112	45.3
ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม	19	7.7
ที่อยู่เดิมทำมาหากินฝืดเคือง	17	6.9
ย้ายตามครอบครัว/แต่งงาน	81	32.8
เปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่	18	7.3
รวม	247	100.0

ตารางที่ 4.12 แสดงการคิดจะย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน

การคิดย้ายที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่คิดจะย้ายที่อยู่	434	83.5
คิดจะย้าย	86	16.5
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.13 แสดงเหตุผลที่ไม่คิดย้ายที่อยู่ของหัวหน้าครัวเรือน
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ N=434)

เหตุผลที่ไม่คิดย้ายที่อยู่	จำนวน	ร้อยละ
มีหลักฐานที่มั่นคง	289	49.0
มีรายได้และอาชีพดีแล้ว	171	29.0
การศึกษาของบุตรหลาน	64	10.9
การคมนาคมสะดวก	65	11.1
รวม	589	100.0

ตารางที่ 4.14 แสดงเหตุผลที่คิดย้ายที่อยู่ของหัวหน้าครัวเรือน
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ N=86)

เหตุผลที่คิดย้ายที่อยู่	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่	14	12.6
การคมนาคมไม่สะดวก	11	9.9
ไม่พอใจเรื่องสิ่งแวดล้อม	52	46.8
อื่น ๆ ถูกไล่ที่	34	30.7
รวม	111	100.0

2.2.2 ลักษณะที่อยู่อาศัย การขยายตัวภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดปทุมธานี ทำให้การใช้พื้นที่เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ที่เคยใช้เพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลของการศึกษาพบการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งในหมู่บ้าน ครึ่งเรือนส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ร้อยละ 87.7 ส่วนที่ต้องเปลี่ยนแปลง ย้ายที่อยู่อาศัยใหม่มีเพียงร้อยละ 12.3 (ตารางที่ 4.15) ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้ต้องย้ายที่อยู่อาศัยใหม่ ได้แก่ โรงงานน้ำดื่ม ร้อยละ 51.6 อุตสาหกรรมเย็บผ้า ร้อยละ 25 โดยให้เหตุผลว่ามีเสียงดังรบกวน มีคนแปลกหน้าเข้าออก และมีการลักขโมยขูดขุม (ตารางที่ 4.16) ส่วนเรื่องของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 57.8 ตอบว่าการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือน ส่วนที่ตอบว่ามีผลกระทบร้อยละ 42.2 (ตารางที่ 4.17) และได้แสดงเหตุผลแยกเป็นผลดีคือทำให้ได้มาอยู่ใกล้ญาติพี่น้อง ร้อยละ 59.3 มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.9 และการคมนาคมสะดวกคิดเป็นร้อยละ 14.8 (ตารางที่ 4.18) สำหรับผลเสียของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ต้องมาประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย กลิ่นเหม็นเสียงดังร้อยละ 48.1 รองลงไปคือใกล้สถานศึกษาของบุตรหลานร้อยละ 29.6 ปัญหาความแออัด มั่วสุมลักขโมย ร้อยละ 18.5 (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.15 แสดงผลของการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งในหมู่บ้าน

ผลของการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่	456	87.7
มีการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องย้ายที่อยู่	64	12.3
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.16 แสดงประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่มีผลต่อการย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน

ประเภทโรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานน้ำดื่ม	33	51.6
อุตสาหกรรมเย็บผ้า	16	25.0
ซ่อมรถยนต์	3	4.7
โรงฆ่าสัตว์	4	6.3
โรงงานกระดุก	1	1.6
บ้านจัดสรร/บ้านที่อยู่อาศัย	4	6.3
โรงฟอกย้อม	1	1.6
ผลิตคอมพิวเตอร์	1	1.6
อื่น ๆ	1	1.6
รวม	64	100.0

ตารางที่ 4.17 แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการย้ายไปสถานที่ใหม่

ผลกระทบ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีผลกระทบ	37	57.8
มีผลกระทบ	27	42.2
รวม	64	100.0

ตารางที่ 4.18 แสดงถึงผลกระทบทางด้านบวกของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่
ของหัวหน้าครัวเรือน

ผลกระทบด้านบวก	จำนวน	ร้อยละ
อยู่ใกล้ญาติพี่น้อง	16	59.3
มีรายได้เพิ่มขึ้น	7	25.9
คมนาคมสะดวก	4	14.8
รวม	27	100.0

ตารางที่ 4.19 แสดงถึงผลกระทบด้านลบของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่ของหัวหน้าครัวเรือน

ผลกระทบด้านลบ	จำนวน	ร้อยละ
ไกลโรงเรียนบุตรหลาน	9	29.6
ปัญหาสิ่งแวดล้อม/น้ำเสีย/กลิ่นเหม็น/เสียงดัง	13	48.1
ปัญหาสังคมความเป็นอยู่แออัด/มั่วสุม/ลักขโมย	5	18.5
รวม	27	100.0

2.2.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้ลักษณะการทำงานประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต ต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยเฉพาะผู้ที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก่อน ต้องมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การขับรถรับส่งคนงาน การมีสถานที่ค้าขายใกล้โรงงานอุตสาหกรรม หรือในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงเวลาทำงาน การมีสังคมใหม่กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งแตกต่างไปจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สิ่งเหล่านี้อาจจะมีผลกระทบกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน จนถึงปัจจุบันที่ไม่เคยมีเวลาว่างให้กับครอบครัว ร้อยละ 8.1 ส่วนที่ตอบว่ามีเวลาให้ครอบครัวไม่แตกต่างกัน

จากรยะเวลาเมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน คิดเป็นอัตราส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 61.5 หัวหน้าครัวเรือนที่มีเวลาว่างให้กับครอบครัวแตกต่างกัน คือ เมื่อ 10 ปีก่อน มีเวลาให้มากกว่าปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 15.4 ส่วนที่ตอบว่าปัจจุบันมีเวลาว่างให้มากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 15 (ตารางที่ 4.20)

สำหรับเรื่องการให้คำปรึกษาหารือร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว พบว่าครอบครัวเป็นส่วนน้อยที่ไม่มีการปรึกษาหารือกันเลย ตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อน จนถึงปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 7.1 ส่วนครอบครัวที่มีการปรึกษาหารือกันเสมอ เมื่อ 10 ปีก่อน เคยมีการปรึกษาพูดคุยเรื่องราวในครอบครัวอย่างไรปัจจุบันก็คงเป็นเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 71.3 นับว่าเป็นกลุ่มครัวเรือนสูงสุด ส่วนครัวเรือนที่ตอบว่าการปรึกษาหารือ ของบุคคลในครอบครัวมีความแตกต่างกัน ระหว่างเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน คือ เมื่อ 10 ปีก่อนการปรึกษาหารือกันของสมาชิกในครอบครัวมีมากกว่าปัจจุบันร้อยละ 10.6 และที่ตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อน มีการปรึกษาหารือกันน้อยกว่าปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 11 (ตารางที่ 4.21)

การนัดพบเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการนัดพบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน คิดเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุดคือร้อยละ 61.9 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อน มีการนัดพบกันมากกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 13.7 หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าไม่เคยนัดพบกันเลยตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อน จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนร้อยละ 12.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 11.9 ตอบว่าปัจจุบันมีการนัดพบกันมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.20 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวในเรื่องการมีเวลาให้กับครอบครัว
เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

การมีเวลาให้กับครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยมีเวลาให้ครอบครัว	42	8.1
มีเวลาให้ไม่แตกต่าง	320	61.5
เมื่อ 10 ปีก่อนมีเวลาให้มากกว่า	80	15.4
เมื่อ 10 ปีก่อนมีเวลาให้น้อยกว่า	78	15.0
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.21 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวในเรื่องการปรึกษาหารือร่วมกันของครอบครัว เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

การปรึกษาหารือกันในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยปรึกษาหารือ	37	7.1
มีการปรึกษาหารือไม่แตกต่าง	371	71.3
เมื่อ 10 ปีก่อนมีมากกว่าปัจจุบัน	55	10.6
เมื่อ 10 ปีก่อนมีน้อยกว่าปัจจุบัน	57	11.0
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.22 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวในเรื่องเวลานัดพบกับครอบครัวเพื่อทำกิจกรรม เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

เวลานัดพบกับครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยนัด	65	12.5
มีการนัดไม่แตกต่าง	322	61.9
เมื่อ 10 ปีก่อนมีการนัดพบมากกว่าปัจจุบัน	71	13.7
เมื่อ 10 ปีก่อนมีการนัดพบน้อยกว่าปัจจุบัน	62	11.9
รวม	520	100.0

2.2.4 โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน จากการสำรวจและสอบถาม หัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับโอกาสในการศึกษาต่อจากภาคบังคับของบุตรหลาน โดยภาพรวมแล้วปัจจุบันมีโอกาสดีกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาภาคสนามพบว่า เมื่อ 10 ปีก่อน บุตรหลานมีโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมน้อยกว่าปัจจุบัน คิดเป็นอัตราส่วนสูงสุดคือร้อยละ 45.4 ส่วนผู้ที่ตอบว่าไม่มีความแตกต่างกันในการจะศึกษาต่อชั้นมัธยมของบุตรหลานเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 21 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 9.8 ที่ตอบว่า 10 ปีก่อนมีโอกาสดีกว่าปัจจุบัน และร้อยละ 23.8 ที่ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา (ตารางที่ 4.23)

การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของบุตรหลาน หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 45.6 แต่ในส่วนที่เหลือให้คำตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อนโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีน้อยกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 31.2 และตอบว่าไม่แตกต่างกันในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาระหว่างเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันร้อยละ 14 มีเพียงส่วนน้อยที่ตอบว่า 10 ปีก่อน มีโอกาสดีกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 9.2 (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.23 แสดงถึงโอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมของบุตรหลาน

โอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตรหลานเรียนมัธยม	124	23.8
มีแต่ไม่แตกต่าง	109	21.0
เมื่อ 10 ปีก่อน มีโอกาสดีกว่าปัจจุบัน	51	9.8
เมื่อ 10 ปีก่อน มีโอกาสน้อยกว่าปัจจุบัน	236	45.4
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.24 แสดงถึงโอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน

โอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตรหลานเรียนชั้นอุดมศึกษา	237	45.6
มีแต่ไม่แตกต่างกัน	73	14.0
เมื่อ 10 ปีก่อน มีโอกาสดีกว่าปัจจุบัน	48	9.2
เมื่อ 10 ปีก่อน มีโอกาสน้อยกว่าปัจจุบัน	162	31.2
รวม	520	100.0

2.2.5 สุขภาพอนามัย การเจ็บป่วยของหัวหน้าครัวเรือน ผู้ศึกษาได้สอบถามเฉพาะการเจ็บป่วยที่ไม่ร้ายแรง เป็นโรคที่อาจเกิดขึ้นได้ทั่วไปและสังเกตเห็นได้ง่ายจากผู้ป่วยเอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เคยเป็น ร้อยละ 79.6 ผู้ที่เป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจมาตลอดเมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 6.9 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่พบความแตกต่างระหว่าง 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นน้อยกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 10.2 และที่ตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อนเป็นมากกว่าปัจจุบัน คิดเป็นอัตราส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.3 (ตารางที่ 4.25) การเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินอาหาร หัวหน้าครัวเรือนมีคำตอบให้ไม่แตกต่างกับการเจ็บป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ คือ ร้อยละ 80.4 ตอบว่าไม่เคยเป็น ร้อยละ 6.7 เป็นผู้ที่เจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินอาหาร ที่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่าง 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ส่วนการเจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินอาหาร ที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน คือ เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นน้อยกว่าปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และ เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นมากกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 3.1 (ตารางที่ 4.26) สำหรับอาการปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งอาจพบได้ในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่เดิม ไปสู่การพัฒนาทางเทคโนโลยี

และมีความเจริญเกิดขึ้นในชุมชน คำตอบที่ได้จากหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันเลย คือเมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบันไม่เคยเป็น ร้อยละ 71.7 ผู้ที่เป็นโรคปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ ตั้งแต่ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน ร้อยละ 8.5 และหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าแตกต่างกัน คือ เมื่อ 10 ปีก่อน เป็นน้อยกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 16.9 มีเพียงร้อยละ 2.9 ที่ตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นมากกว่าปัจจุบัน (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.25 แสดงถึงสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบหายใจของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การเจ็บป่วยด้วยโรคระบบหายใจ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเป็น	414	79.6
เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	36	6.9
เมื่อ 10 ปีก่อน เป็นมากกว่าปัจจุบัน	17	3.3
เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นน้อยกว่าปัจจุบัน	53	10.2
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.26 แสดงถึงสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินอาหารของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเป็น	418	80.4
เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	35	6.7
เมื่อ 10 ปีก่อน เป็นมากกว่าปัจจุบัน	16	3.1
เมื่อ 10 ปีก่อน เป็นน้อยกว่าปัจจุบัน	51	9.8
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.27 แสดงถึงสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับอาการเครียดหรือปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

อาการเครียดหรือปวดศีรษะ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเป็น	373	71.7
เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน	44	8.5
เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นมากกว่าปัจจุบัน	15	2.9
เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นน้อยกว่าปัจจุบัน	88	16.9
รวม	520	100.0

2.2.6 การคมนาคม ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้ระบบการคมนาคมของบริเวณพื้นที่ศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นมีการขยายถนนและปรับปรุงถนนให้เหมาะสมกับการใช้งานมากขึ้น ผู้ศึกษาต้องการทราบถึงเส้นทางคมนาคมของผู้ที่ต้องเดินทางไปทำงาน โดยเปรียบเทียบจากระยะเวลา 10 ปีก่อน กับปัจจุบัน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง 520 ครัวเรือนตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อนมีความสะดวกน้อยกว่าปัจจุบันร้อยละ 64.3 มีความสะดวกไม่แตกต่างกันร้อยละ 25.6 และที่ตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อนมีความสะดวกกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 10.2 โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ใช้การคมนาคมทางน้ำ การใช้เรือเป็นยานพาหนะปัจจุบันมีความสะดวกน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน (ตารางที่ 4.28) สำหรับความสะดวกของพาหนะที่ใช้เดินทาง หัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 68.5 ตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อน พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง เช่นรถประจำทาง มีสภาพที่ไม่ดีเท่าปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีรถโดยสารประจำทางเพิ่มจำนวนขึ้นมากมาย และมีการปรับปรุงสภาพของรถให้ดีขึ้นด้วย เช่น เปลี่ยนมาเป็นรถปรับอากาศ มีหัวหน้าครัวเรือนเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 5 ที่ตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อน พาหนะดีกว่าปัจจุบัน และผู้ที่ตอบว่า ความสะดวกของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไม่มีความแตกต่างกัน ร้อยละ 26.5 (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.28 แสดงถึงความสะดวกในการเดินทางไปทำงานของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

ความสะดวกในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
มีความสะดวกไม่แตกต่าง	133	25.6
เมื่อ 10 ปีก่อนมีความสะดวกมากกว่าปัจจุบัน	53	10.2
เมื่อ 10 ปีก่อนมีความสะดวกน้อยกว่าปัจจุบัน	334	64.3
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.29 แสดงถึงความสะดวกของพาหนะที่ใช้เดินทางไปทำงานของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

ความสะดวกของพาหนะ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่แตกต่าง	138	26.5
เมื่อ 10 ปี ก่อนมีพาหนะดีกว่าปัจจุบัน	26	5.0
เมื่อ 10 ปี ก่อนมีพาหนะแย่กว่าปัจจุบัน	356	68.5
รวม	520	100.0

2.2.7 การมีส่วนร่วมทางสังคม ความสัมพันธ์ของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีผลถึงความร่วมมือในส่วนรวม ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระยะเวลาเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 4.8 ตอบว่าไม่เคยพูดคุยกัน สำหรับผู้ที่ตอบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นอย่างไร ปัจจุบันก็ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอัตราสูงสุด ร้อยละ 60 ส่วนที่ตอบว่าเมื่อ 10 ปีก่อน การมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อยกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 19.4 และเมื่อ 10 ปีก่อนการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมากกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 15.8 (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยพูดคุยกัน	25	4.8
ไม่แตกต่างกัน	312	60.0
เมื่อ 10 ปีก่อน มีมากกว่าปัจจุบัน	82	15.8
เมื่อ 10 ปีก่อน มีน้อยกว่าปัจจุบัน	101	19.4
รวม	520	100.0

สำหรับเรื่องการให้ความร่วมมือเพื่อทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่นการกำจัดผักตบชวาในคลอง การช่วยซ่อมแซมถนนสะพานในหมู่บ้าน ผู้ที่ตอบว่าไม่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมเลย ร้อยละ 24.8 และผู้ที่ตอบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันคือ เมื่อ 10 ปีก่อนให้ความร่วมมือปัจจุบัน ก็ยังให้ความร่วมมือเหมือนเดิม คิดเป็นร้อยละ 53.8 นับเป็นอัตราสูงสุด ส่วนที่เหลือตอบว่ามีความแตกต่างกัน คือ เมื่อ 10 ปีก่อนให้ความร่วมมือมากกว่าปัจจุบันร้อยละ 10.8 และเมื่อ 10 ปีก่อน ให้ความร่วมมือน้อยกว่าปัจจุบัน ร้อยละ 10.6 (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 แสดงการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชน

การเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรม	129	24.8
เข้าร่วมทำกิจกรรมไม่แตกต่าง	280	53.8
เมื่อ 10 ปีก่อน มีมากกว่าปัจจุบัน	56	10.8
เมื่อ 10 ปีก่อน มีน้อยกว่าปัจจุบัน	55	10.6
รวม	520	100.0

2.3 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน การศึกษาลักษณะเศรษฐกิจของครัวเรือน จะทำให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจของประชากร ในพื้นที่ศึกษาเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และความเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลกระทบกับโครงสร้างเศรษฐกิจด้านบวกและด้านลบอย่างไร โดยลักษณะเศรษฐกิจของครัวเรือนที่จะเสนอในครั้งนี้นำประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง อาชีพเดิมของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม รายได้-รายจ่าย ภาวะเงินออม-หนี้สิน และการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของหัวหน้าครัวเรือน

2.3.1 อาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเดิมของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ศึกษา ค่อนข้างจะกระจายกันมาก แต่การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ทำให้ประชากรบางส่วนเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของตนเองไปด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาจากครัวเรือนตัวอย่าง 520 ครัวเรือน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ร้อยละ 26.9 (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 แสดงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก	380	73.1
เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก	140	26.9
รวม	520	100.0

แม้การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนเหล่านี้มีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกร ถึงร้อยละ 52.9 อาชีพรองลงไปได้แก่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.4 และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 12.1 ปัจจุบันอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน มีอาชีพค้าขาย เป็นอัตราสูงสุด ร้อยละ 35.9 รองลงไปขับรถรับจ้าง ร้อยละ 32.9 และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 16.2 เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนเปรียบเทียบกับปัจจุบัน พบว่า อาชีพเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงลดลงสูงสุด จากร้อยละ 52.9 เหลือร้อยละ 1.2 นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้ว อาชีพอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น อาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ อาชีพค้าขาย จากร้อยละ 10.7 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 35.9 รองลงไปอาชีพรับจ้าง จากร้อยละ 21.4 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 32.9 อาชีพรับราชการร้อยละ 2.9 เป็นร้อยละ 13.8 และอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดจากร้อยละ 12.1 เป็นร้อยละ 16.2 (ตารางที่ 4.33)

การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลักดังกล่าวของหัวหน้าครัวเรือน พอสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพอื่น ๆ กระจายกันออกไป แต่การประกอบอาชีพหลักดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม เพราะการขับรถรับจ้างจะเป็นรถที่รับส่งคนงาน หรือผู้ไปทำกิจกรรมเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมนั้น การค้าขายก็เช่นเดียวกัน เพราะมีการค้าขายเกิดขึ้นบริเวณใกล้เคียงโรงงาน และสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ผู้ที่เปลี่ยนอาชีพให้เหตุผลว่า เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งจึงทำให้เปลี่ยนอาชีพจากเดิมที่ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร ร้อยละ 50.7 (ตารางที่ 4.34)

นอกจากอาชีพหลักแล้วผู้ศึกษา ได้สอบถามถึงอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 81 ส่วนที่เหลือมีอาชีพรองแต่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 14.6 และอาชีพรองที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 4.4 (ตารางที่ 4.35) ประเภทของอาชีพรองได้แก่ขับรถรับจ้าง ร้อยละ 43.5 ค้าขายหน้าโรงงานร้อยละ 34.8 และรับจ้างขนของ ร้อยละ 21.7 (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.33 แสดงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน
เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน					
อาชีพหลักเดิม	จำนวน	ร้อยละ	อาชีพปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	74	52.9	เกษตรกร	6	1.2
รับราชการ	4	2.9	รับราชการ	72	13.8
ค้าขาย	15	10.7	ค้าขาย	187	35.9
ทำงานในโรงงาน	17	12.1	ทำงานในโรงงาน	84	16.2
ขับรถรับจ้าง	30	21.4	ขับรถรับจ้าง	171	32.9
รวม	140	100.0		520	100.0

ตารางที่ 4.34 แสดงสาเหตุที่เปลี่ยนอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน
เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรม

สาเหตุการเปลี่ยนอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรม		
ใช่	71	50.7
ไม่ใช่	69	49.3
รวม	140	100.0

ตารางที่ 4.35 แสดงอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม

อาชีพรอง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพรอง	421	81.0
มี ไม่เกี่ยวข้อง	76	14.6
มีเกี่ยวข้อง	23	4.4
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.36 แสดงประเภทอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม

ประเภทอาชีพรอง	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขายหน้าโรงงาน	8	34.8
รับจ้างขนของ	5	21.7
ขับรถรับจ้าง	10	43.5
รวม	23	100.0

2.3.2 รายได้ การเปลี่ยนแปลงรายได้ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พบว่ามีความแตกต่างกัน ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายได้เป็นอัตราร้อยละ เพราะการกำหนดจำนวนเงินอาจคลาดเคลื่อน เนื่องจากค่าของเงินเปลี่ยนไป จากการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ได้รับคำตอบว่า รายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 56.9 รายได้ไม่แตกต่างกัน ร้อยละ 37.5 มีเพียงร้อยละ 5.6 เท่านั้น ที่ตอบว่ารายได้ลดลง (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 แสดงรายได้ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายได้ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ ไม่แตกต่าง	195	37.5
รายได้ ลดลง	29	5.6
รายได้ เพิ่มขึ้น	296	56.9
รวม	520	100.0

เหตุผลของรายได้ลดลงได้แก่การทำงานน้อยลง ร้อยละ 65.5 ค่าขายไม่ดีและรายจ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.8 เท่ากัน หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ทำให้รายได้ลดลง มีเพียงร้อยละ 6.8 (ตารางที่ 4.38) ส่วนเหตุผลของรายได้เพิ่มขึ้น คือเงินเดือนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 81.4 รองลงไปคือมีงานพิเศษทำ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.2 นอกจากนั้นให้เหตุผลว่าค่าขายดีขึ้น ร้อยละ 3.4 (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.38 แสดงเหตุผลของรายได้ลดลงของหัวหน้าครัวเรือน
เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

เหตุผลของรายได้ลดลง	จำนวน	ร้อยละ
ทำงานน้อยลง	19	65.5
เปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่	2	6.8
ค้าขายไม่ดี	4	13.8
รายจ่ายเพิ่มขึ้น	4	13.8
รวม	29	100.0

ตารางที่ 4.39 แสดงเหตุผลการมีรายได้เพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน
เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

เหตุผลของรายได้เพิ่มขึ้น	จำนวน	ร้อยละ
เงินเดือนเพิ่มขึ้น	241	81.4
ค้าขายดีขึ้น	10	3.4
ทำงานพิเศษ	45	15.2
รวม	296	100.0

2.3.3 รายจ่าย การเปรียบเทียบรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงของ
หัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ร้อย
ละ 69.2 รายจ่ายไม่แตกต่างกันร้อยละ 29.8 และรายจ่ายลดลงมีเพียงร้อยละ 1 (ตารางที่
4.40) เหตุผลของรายจ่ายเพิ่มขึ้นเพราะค่าครองชีพสูงขึ้นร้อยละ 88.9 บุตรอยู่ในวัยศึกษาเล่า
เรียนร้อยละ 7.5 และต้องส่งเงินให้ทางบ้าน ร้อยละ 3.6 (ตารางที่ 4.41) เหตุผลที่ตอบว่าราย
จ่ายลดลง เป็นเรื่องของการไม่ต้องส่งเงินกลับไปบ้านเดิมและการไม่ต้องรับภาระบุตรที่อยู่รวมใน
ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 40 เท่ากัน (ตารางที่ 4.42)

ตารางที่ 4.40 แสดงรายจ่ายของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
รายจ่ายไม่แตกต่างกัน	155	29.8
รายจ่ายลดลง	5	1.0
รายจ่ายเพิ่มขึ้น	360	69.2
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.41 แสดงเหตุผลการมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายจ่ายเพิ่มขึ้น	จำนวน	ร้อยละ
ค่าครองชีพสูง	320	88.9
ส่งเสียลูกกำลังเรียน	27	7.5
ส่งเงินให้ทางบ้าน	13	3.6
รวม	360	100.0

ตารางที่ 4.42 แสดงเหตุผลรายจ่ายลดลงของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายจ่ายลดลง	จำนวน	ร้อยละ
ลูกย้ายออกไป	2	40.0
ไม่ต้องส่งลูกเรียน	1	20.0
ไม่ต้องส่งเสียทางบ้าน	2	40.0
รวม	5	100.0

ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับรายจ่ายของครัวเรือนเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พบว่ารายจ่ายในหมวดค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล ค่าพาหนะ การพักผ่อน/สังคม ค่าน้ำ/ไฟฟ้า/โทรศัพท์ เป็นรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

กรณีค่าอาหารเพิ่มขึ้นเล็กน้อยไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงไปเพิ่มมากขึ้นกว่าร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 39.4 ค่าเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 56 เกินกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ร้อยละ 21.2 ค่ารักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 49.2 และเกินกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ร้อยละ 18.7 ค่าพาหนะเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 51.9 เกินกว่าร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 18.7 ค่าพักผ่อน/สังคม เพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 35.8 เกินกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.1 ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 และเกินกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 42.9 และ 41.5 ตามลำดับ ส่วนเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับค่าน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์ เพิ่มมากขึ้นเกินกว่าร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 43.1 และไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 42.3 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเพิ่มขึ้นเล็กน้อยไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงไปเพิ่มเกินกว่าร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 27.1 และผู้ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาบุตร ร้อยละ 11.0)

รายจ่ายบางประเภทเมื่อคิดเฉลี่ยแล้วไม่ได้เพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าเช่าบ้าน ร้อยละ 35.4 รองลงไปตอบว่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 26.3 และผู้ที่ไม่มีราย

จ่ายค่าเช่าบ้าน ร้อยละ 25.6 ส่วนรายจ่ายค่าผ่อนบ้าน และลงทุนในอาชีพ หัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 33.1 และ 23.7 ตอบว่าไม่เปลี่ยนแปลง และที่ตอบว่ามีรายจ่ายเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 30 คิดเป็นร้อยละ 25.6 และ 32.7 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่มีรายจ่ายผ่อนบ้าน ร้อยละ 22.9 และผู้ที่ไม่ต้องลงทุนในอาชีพแล้ว ร้อยละ 17.9 (ตารางที่ 4.43)

2.3.4 เงินออม - หนี้สิน การมีเงินเก็บออมของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่าง ร้อยละ 16 ตอบว่ามีเงินเก็บไม่แตกต่างกันและร้อยละ 11.3 ตอบว่ามีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ส่วนที่ตอบว่ามีเงินเหลือเก็บน้อยลง มีเพียงร้อยละ 6.7 และหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 66 ตอบว่าไม่มีเงินเก็บเลย (ตารางที่ 4.44)

การมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือนพบว่าหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 67.3 ตอบว่าไม่เคยมีหนี้สิน ส่วนที่มีหนี้สินไม่แตกต่างกันตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อนถึงปัจจุบัน ร้อยละ 14.2 มีหนี้สินลดน้อยลงร้อยละ 7.5 และมีหนี้สินในปัจจุบันเพิ่มขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 11 (ตารางที่ 4.45) วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันตอบว่าไม่มี ความแตกต่างกันร้อยละ 64.7 และมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมที่แตกต่างกัน ร้อยละ 31.8 (ตารางที่ 4.46) การตอบว่าวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมไม่แตกต่างกันนั้นคือ เป็นการกู้มาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวร้อยละ 46.3 รองลงไปเพื่อการประกอบอาชีพร้อยละ 25.5 กู้เพื่อซื้อบ้าน/ซ่อมแซมบ้าน ร้อยละ 22.7 และกู้เพื่อการศึกษาของบุตรมีเพียงร้อยละ 5.5 (ตารางที่ 4.47)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.43 แสดงรายจ่ายครัวเรือน เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

	รายจ่าย 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน										
	ค่าอาหาร	ค่าเช่าบ้าน	เครื่องนุ่งห่ม	รักษาพยาบาล	พาหนะ	พักผ่อน/สังคม	ใช้จ่ายจำเป็น	น้ำไฟฟ้า/โทรศัพท์	การศึกษาบุตร	ซื้อ/ผ่อนบ้าน	ลงทุนในอาชีพ
- เหมือนเดิม	43 (8.3)	184 (35.4)	65 (12.5)	91 (17.5)	105 (20.2)	129 (24.8)	54 (10.4)	61 (11.7)	80 (15.4)	172 (33.1)	123 (23.7)
- ลดลงเล็กน้อย ไม่เกินร้อยละ30	12 (2.3)	4 (.8)	41 (7.9)	41 (7.9)	34 (6.5)	33 (6.3)	18 (3.5)	9 (1.7)	16 (3.1)	9 (1.7)	8 (1.5)
- ลดลงมาก เกินร้อยละ30	5 (1.0)	5 (1.0)	13 (2.5)	35 (6.7)	5 (1.0)	26 (5.0)	9 (1.7)	6 (1.2)	10 (1.9)	11 (2.1)	8 (1.5)
- เพิ่มเล็กน้อย ไม่เกินร้อยละ30	225 (49.0)	137 (26.3)	291 (56.0)	256 (49.2)	270 (51.9)	186 (35.8)	123 (24.9)	220 (42.3)	216 (41.5)	133 (25.6)	170 (32.7)
- เพิ่มมากเกินไป ร้อยละ30	205 (39.4)	57 (11.0)	110 (21.2)	97 (18.7)	106 (20.4)	146 (28.1)	216 (41.5)	224 (43.1)	141 (27.1)	76 (14.6)	118 (22.7)
- ไม่ตอบ		133 (25.6)	-	-	-	-	-	-	57 (11.0)	119 (22.9)	93 (17.9)
รวม	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.44 แสดงการเก็บออมเงินของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

การเก็บออมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยมีเงินเก็บ	343	66.0
มีเงินเก็บไม่แตกต่าง	83	16.0
มีเงินเหลือเก็บน้อยลง	35	6.7
มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น	59	11.3
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.45 แสดงการมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือนเมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

การมีหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยมีหนี้สิน	350	67.3
มีหนี้สินไม่แตกต่างกัน	74	14.2
มีหนี้สินลดน้อยลง	39	7.5
มีหนี้สินเพิ่มขึ้น	57	11.0
รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.46 แสดงวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การกู้ยืมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่แตกต่าง	110	64.7
แตกต่าง	54	31.8
ไม่ตอบ	6	3.5
รวม	170	100.0

ตารางที่ 4.47 แสดงวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินที่ไม่แตกต่างกันของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ที่ไม่แตกต่าง	จำนวน	ร้อยละ
ลงทุนประกอบอาชีพ	28	25.5
ใช้จ่ายในครอบครัว	51	46.3
ค่าเล่าเรียนบุตร	6	5.5
ซื้อบ้าน/ซ่อมแซมบ้าน	25	22.7
รวม	110	100.0

สำหรับผู้ที่มิ่วัดอุปสงค์การกู้ที่แตกต่างกันระหว่าง 10 ปีที่ผ่านมาไปกับปัจจุบัน พบว่าเมื่อ 10 ปีก่อนเป็นการกู้เพื่อประกอบอาชีพร้อยละ 29.6 ปัจจุบันร้อยละ 20.4 ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 22.2 ปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 16.7 การกู้เพื่อปลูกสร้างบ้านเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 13 ปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 7.4 การกู้ที่ปัจจุบันมีการกู้เพิ่มขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน คือการกู้เพื่อการศึกษาของบุตร เมื่อ 10 ปีก่อนมีเพียงร้อยละ 1.9 ปัจจุบัน การกู้เพื่อการศึกษาที่สูงถึงร้อยละ 11.1 (ตารางที่ 4.48)

ตารางที่ 4.48 แสดงวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินที่แตกต่างกัน
ของหัวหน้าครัวเรือนเปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์กู้ยืมเงิน			วัตถุประสงค์กู้ยืมเงิน		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ลงทุนประกอบอาชีพ	12	29.6	ลงทุนประกอบอาชีพ	11	20.4
ใช้จ่ายในครอบครัว	15	22.2	ใช้จ่ายในครัวเรือน	9	16.7
ค่าเล่าเรียนลูก	1	1.9	ค่าเล่าเรียนลูก	6	11.1
ซื้อบ้าน	1	1.9	ซื้อบ้าน	3	5.6
ซ่อมแซมบ้าน	-	-	ซ่อมแซมบ้าน	3	5.6
ปลูกบ้าน	7	13.0	ปลูกบ้าน	4	7.4
ซื้อรถยนต์	-	-	ซื้อรถยนต์	3	5.6
เล่นแชร์	1	1.9	เล่นแชร์	1	1.9
การบันเทิง	1	1.9	การบันเทิง	1	1.9
ไม่ตอบ	16	29.6	ไม่ตอบ	13	24.1
รวม	54	100.0	รวม	54	100.0

ส่วนแหล่งที่มาของแหล่งเงินกู้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน หัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 70.6 ตอบว่าไม่แตกต่างกัน เป็นการกู้มาจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 39.2 รองลงไปกู้จากธนาคาร/เงินทุน ร้อยละ 34.2 และกู้จากญาติ ร้อยละ 18.3 กู้จากนายทุนอื่นเป็นส่วนน้อย ร้อยละ 8.3 (ตารางที่ 4.49-4.50)

ตารางที่ 4.49 แสดงแหล่งเงินกู้ของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

แหล่งเงินกู้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่แตกต่าง	120	70.6
แตกต่าง	41	24.1
ไม่ตอบ	9	5.3
รวม	170	100.0

ตารางที่ 4.50 แสดงแหล่งเงินกู้ที่ไม่แตกต่างกันของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

แหล่งเงินกู้ไม่แตกต่างกัน	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อน/เพื่อนบ้าน	47	39.2
ธนาคาร/เงินทุน/สหกรณ์	41	34.2
ญาติพี่น้อง	22	18.3
นายทุน	10	8.3
รวม	120	100.0

สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ให้คำตอบว่าแหล่งเงินกู้เมื่อ 10 ปีก่อน กับปัจจุบัน มีความแตกต่างกันคือ เมื่อ 10 ปีก่อนกู้จาก เพื่อน/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 51.2 ปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 24.3 การกู้จากญาติเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 36.6 ปัจจุบันร้อยละ 24.3 สำหรับการกู้จากธนาคาร/เงินทุน เมื่อ 10 ปีก่อนมีเพียงร้อยละ 12.2 ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 41.5 และมีการกู้นายทุนร้อยละ 9.9 ซึ่งเมื่อ 10 ปีก่อนไม่มีการกู้นายทุน (ตารางที่ 4.51)

ตารางที่ 4.51 แสดงแหล่งเงินกู้ของหัวหน้าครัวเรือนเปรียบเทียบ เมื่อ 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน

แหล่งเงินกู้			แหล่งเงินกู้		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อน/เพื่อนบ้าน	21	51.2	เพื่อน/เพื่อนบ้าน	10	24.3
ญาติ	15	36.6	ญาติ	10	24.3
ธนาคาร/เงินทุน	5	12.2	ธนาคาร/เงินทุน	5	41.5
นายทุน	-	-	นายทุน	4	9.9
สหกรณ์	-	-	สหกรณ์	-	-
รวม	41	100.0	รวม	41	100.0

2.3.5 การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยทั่วไปเมื่อ 10 ปีก่อนลักษณะ

การถือครองที่ดินจะเป็นที่ดินแปลงใหญ่ ต่อมาได้มีการพัฒนาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพิ่มขึ้นดังจะเห็นได้จากผลการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า เมื่อ 10 ปีก่อน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ร้อยละ 65.0 ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีเพียงร้อยละ 35.0 เท่านั้น แต่ปัจจุบันหัวหน้าครัวเรือนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพิ่มมากขึ้นถึง 1 ใน 2 หรือคิดเป็น ร้อยละ 50.8 (ตารางที่ 4.52) การถือครองที่ดินของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันมีความใกล้เคียงกันมาก คือ เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จำนวน 1 แปลง ร้อยละ 89.6 และ 89.8 ตามลำดับ สำหรับการถือครองที่ดินเกินกว่า 1 แปลง มีไม่มากนัก (ตารางที่ 4.53)

ตารางที่ 4.52 แสดงการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของหัวหน้าครัวเรือน
เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

กรรมสิทธิ์ในที่ดิน			กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน	338	65.0	ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน	256	49.2
มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน	182	35.0	มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน	264	50.8
รวม	520	100.0	รวม	520	100.0

ตารางที่ 4.53 แสดงจำนวนแปลงถือครองที่ดิน ของหัวหน้าครัวเรือน
เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

จำนวนแปลง			จำนวนแปลง		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวน 1 แปลง	163	89.6	จำนวน 1 แปลง	237	89.8
จำนวน 2 แปลง	14	7.7	จำนวน 2 แปลง	22	8.3
จำนวน 3 แปลง	5	2.7	จำนวน 3 แปลง	5	2.0
รวม	182	100.0	รวม	264	100.0

สำหรับขนาดของการถือครองที่แปลงที่ 1 มีลักษณะไม่แตกต่างกันผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงเล็กไม่เกิน 50 ตารางวา มีจำนวนสูงสุดเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 34.1 ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.9 ขนาดไม่เกิน 100 ตารางวา เมื่อ 10 ปีก่อน มีการถือครอง ร้อยละ 13.7 ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.1 ขนาดของที่ดินที่มีการถือครองรองลงไป เป็นที่ดินแปลงใหญ่เกินกว่า 4000 ตารางวาขึ้นไป เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 26.4 ปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 18.6 เหตุ

ผลที่สำคัญ คือ ได้มีการขายที่ดินบางส่วนหรือทั้งหมดไป ขนาดที่ดินส่วนที่เหลือมีหัวหน้าครัวเรือนถือครองปัจจุบันลดลง กว่าเมื่อ 10 ปีก่อนใกล้เคียงกัน(ตารางที่ 4.54)

ตารางที่ 4.54 แสดงขนาดถือครองที่ดินแปลงที่ 1 ของหัวหน้าครัวเรือน
เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

ขนาดที่ดินถือครอง			ขนาดที่ดินถือครอง		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
14 - 50 ตารางวา	62	34.1	14 - 50 ตารางวา	108	40.9
51 - 100 ตารางวา	25	13.7	51 - 100 ตารางวา	48	18.1
101 - 400 ตารางวา	30	16.5	101 - 400 ตารางวา	38	14.4
401 - 2000 ตารางวา	11	6.0	401 - 2000 ตารางวา	15	5.7
2001-4000 ตารางวา	6	3.3	2001-4000 ตารางวา	6	2.3
4001 ตารางวาขึ้นไป	48	26.4	4001 ตารางวาขึ้นไป	49	18.6
รวม	182	100.0		264	100.0

การทำประโยชน์ในที่ดินแปลงที่ 1 ของผู้มีกรรมสิทธิ์เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันมีลักษณะการใช้ที่ดินแตกต่างกัน ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงสูง คือ เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 17.0 ปัจจุบัน ลดลงเหลือ ร้อยละ 8.8 ที่ดินที่ให้เช่าเพื่อธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อนเช่นเดียวกัน ถึงอย่างไรก็ตามที่ดินใช้สำหรับปลูกบ้านที่อยู่อาศัยยังคงมีจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 74.2 เมื่อ 10 ปีก่อน และ ลดลงเหลือ ร้อยละ 68.1 ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการใช้ประโยชน์ในที่ดินของพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.55) เพราะที่ดินราคาแพงขึ้นมากไม่คุ้มกันการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม

ตารางที่ 4.55 แสดงการทำประโยชน์ที่ดินแปลงที่ 1 ของหัวหน้าครัวเรือน
เปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การทำประโยชน์ในที่ดิน			การทำประโยชน์ในที่ดิน		
เมื่อ 10 ปีก่อน	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ให้เช่า/ทำธุรกิจ	9	4.9	ให้เช่า/ทำธุรกิจ	47	17.8
ทำเกษตรกรรม	31	17.0	ทำเกษตรกรรม	23	8.8
ปลูกบ้านที่อยู่อาศัย	135	74.2	ปลูกบ้านที่อยู่อาศัย	180	68.1
ไม่ได้ทำประโยชน์	7	3.8	ไม่ได้ทำประโยชน์	14	5.3
รวม	182	100.0		264	100.0

2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านสภาวะแวดล้อม จากการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับชุมชน เมื่อเมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาไม่ปรากฏชัด โดยเฉพาะการจราจรทางน้ำ ปัญหาฝุ่นละอองจากโรงงาน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ร้อยละ 88.8 และ 82.5 ตอบว่าไม่มีปัญหา ส่วนปัญหาอื่น ๆ พบว่า ร้อยละ 70.0 ขึ้นไปตอบว่าไม่มีปัญหาเช่นเดียวกัน ได้แก่ เสียงรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม การขาดแคลนน้ำบริโภค น้ำอุปโภค สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความรุนแรงเมื่อ 10 ปีก่อน มีหัวหน้าครัวเรือนตอบมากที่สุดคือ ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน แต่ก็มีเพียง ร้อยละ 36.9 เท่านั้น โดยแยกออกเป็นมีปัญหามาน้อย ร้อยละ 32.7 มีปัญหามาก ร้อยละ 4.4 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 1.5 เท่านั้น ปัญหารองลงมา คือ การทิ้งสิ่งโสโครกจากบ้านเรือนสู่ลำคลอง ร้อยละ 35.9 โดยแยกคำตอบออกเป็น ผู้มีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 31.5 ปัญหามาก ร้อยละ 4.2 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 1.2 ปัญหาต่อมาคือปัญหาขยะจากบ้านเรือนและร้านค้า ร้อยละ 36.7 ในจำนวนนี้มีผู้ที่ให้คำตอบว่า ปัญหาบ้างเล็กน้อยร้อยละ 32.1 ปัญหามีมาก ร้อยละ 4.6 ซึ่งจากการศึกษาพอสรุปได้ว่า เมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก แม้จะพบว่ามีปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

เมื่อศึกษาถึงปัญหาสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากเมื่อ 10 ปีก่อน ดังจะเห็นได้จากคำตอบของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่ามีปัญหา และมีระดับความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้น เช่นปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน คิดเป็นร้อยละ 88.5 ในจำนวนนี้หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 39.4 มีปัญหามากร้อยละ 31.7 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 17.3 ปัญหาที่มีผู้ตอบมากรองลงมาคือ ปัญหาการอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด ทำให้เกิดชุมชนแออัด คิดเป็นร้อยละ 85.2 ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 41.2 ปัญหามาก ร้อยละ 31.3 และปัญหามีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 12.7 ปัญหาการรองลงมาคือ ปัญหาทิ้งสิ่งโสโครกจากบ้านเรือนลงสู่ลำคลอง คิดเป็นร้อยละ 84.4 โดยแยกออกเป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาเล็กน้อย ร้อยละ 34.2 ปัญหามาก ร้อยละ 30.4 มีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 19.8 และปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 84.4 เท่ากับปัญหาทิ้งสิ่งโสโครกจากบ้านเรือนสู่ลำคลอง ซึ่งในจำนวนนี้ผู้ตอบว่าปัญหาเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.5 ปัญหามาก ร้อยละ 29.8 และมีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 32.1 ผลการศึกษาพอสรุปได้ว่า แม้ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมจะเพิ่มมากขึ้น จากเมื่อ 10 ปีก่อน แต่ระดับความรุนแรงของปัญหาแต่ละปัญหาที่ศึกษา ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก แม้กลุ่มตัวอย่าง จะตอบว่ามีปัญหา แต่ระดับของปัญหาส่วนมากเป็นปัญหาที่มีอยู่บ้างเล็กน้อย หากปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไข และวางแนวทางป้องกันมิให้ขยายตัวจนกลายเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว

ปัญหาเหล่านี้ย่อมลดความรุนแรงลง และหมดไปในที่สุด และเพื่อให้เห็นสภาพของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงศึกษาเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาให้เห็นชัดเจนขึ้น ดังต่อไปนี้ คือ

เมื่อ 10 ปีก่อนการอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด ไม่ทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ดังจะเห็นได้จาก เมื่อ 10 ปีก่อน หัวหน้าครัวเรือนตอบว่าการอพยพแรงงาน ไม่ทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ร้อยละ 70.8 โดยแบ่งออกเป็นไม่มีปัญหาเลย ร้อยละ 29.2 มีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 26.9 มีปัญหามาก ร้อยละ 1.9 และร้อยละ 0.4 ตอบว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง สำหรับในปัจจุบัน ร้อยละ 85.2 เป็นผู้ที่ไม่ตอบว่ามีปัญหา โดยแยกออกเป็นผู้ที่มีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 41.2 มีปัญหามาก ร้อยละ 31.3 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 12.7 มีเพียงร้อยละ 14.8 ตอบว่าไม่มีปัญหา

ปัญหามันเรือนรुकล้ำริมคลอง เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 64.4 ตอบว่าไม่มีปัญหา มีเพียงร้อยละ 35.6 ที่ตอบว่ามีปัญหา แต่ปัจจุบันพบว่า ผู้ที่ตอบว่าปัญหามันเรือนรुकล้ำริมคลองเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม มีถึงร้อยละ 80.4 และเมื่อศึกษาถึงระดับความรุนแรงของปัญหาพบว่า ร้อยละ 39.9 ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 28.8 มีปัญหามาก และหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 11.7

ปัญหาทิ้งสิ่งโสโครก จากบ้านเรือนสู่ลำคลอง เมื่อ 10 ปีก่อน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ร้อยละ 63.1 ตอบว่าไม่มีปัญหา ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36.9 แต่ปัจจุบันพบว่า ปัญหานี้มีเพิ่มมากขึ้นจากเดิม คือ มีปัญหา ร้อยละ 30.4 และเป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 19.8

ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน เมื่อ 10 ปีก่อน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ร้อยละ 61.3 ตอบว่าไม่มีปัญหา ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 38.7 ตอบว่ามีปัญหา แต่เมื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบันหัวหน้าครัวเรือนให้คำตอบว่ามีปัญหามากขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 88.5 และในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาเล็กน้อย ร้อยละ 39.4 มีปัญหามาก ร้อยละ 31.7 และปัญหามีมากจนน่าเป็นห่วง คิดเป็นร้อยละ 17.3 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหากับเมื่อ 10 ปีก่อน จะแตกต่างกันมากเพราะเมื่อ 10 ปีก่อนมีปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือนเพียง ร้อยละ 1.5 เท่านั้น

ปัญหาน้ำเสียจากพาณิชยกรรม เมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาด้านนี้มีเพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 24.4 แต่ในปัจจุบันพบว่าปัญหามีมากถึง ร้อยละ 69.0 มีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 38.3 มีมาก ร้อยละ 21.9 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 8.8

ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหามีเพียงร้อยละ 15.2 เท่านั้น ปัจจุบันปัญหาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.1 และระดับความรุนแรงของปัญหาแยกออกเป็น มีบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 28.5 มีมาก ร้อยละ 6.7 และมีมากจนน่าเป็นห่วงร้อยละ 2.9

ปัญหาการขาดแคลนน้ำบริโภค ปัญหานี้นับเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ดังจะเห็นว่า เมื่อ 10 ปีก่อน หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างตอบว่ามีปัญหาเพียง ร้อยละ 20.4 แต่ในปัจจุบันพบว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 59.8 ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 30.0 ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 13.1 มีปัญหามาก และร้อยละ 16.7 ตอบว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง

ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค เมื่อ 10 ปีก่อน มีไม่มากนัก คิดเป็นร้อยละ 21.2 แต่ในปัจจุบันพบว่าปัญหาเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 63.3 แต่ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 36.0 ปัญหามากร้อยละ 13.1 และปัญหามีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 14.2 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคมีมากจนน่าเป็นห่วง เพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น

ปัญหาขยะของบริเวณพื้นที่ศึกษา ปัจจุบันกำลังมีปัญหาอย่างมาก จากการสำรวจภาคสนามพบว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ขยะจากบ้านเรือน-ร้านค้า ไม่มีเลย ร้อยละ 63.3 มีไม่มากนัก ร้อยละ 32.1 มีมากเพียงร้อยละ 4.6 แต่ปัจจุบันตอบว่ามีปัญหาเรื่องนี้ ร้อยละ 82.5 โดยแบ่งออกเป็นมีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 44.8 มีมากร้อยละ 28.1 มีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 9.6 และปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรมปัจจุบันมีมากจนน่าเป็นห่วง คิดเป็น ร้อยละ 16.3 ซึ่งเมื่อ 10 ปีก่อน มีเพียง ร้อยละ 3.5 เท่านั้น จากการที่มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น สถานที่นำขยะไปทิ้งหรือนำไปทำลายกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่น่าเป็นห่วง ดังจะได้เห็นจากคำตอบของหัวหน้าครัวเรือนตอบว่า เมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาสถานที่ทิ้งขยะมีมากจนน่าเป็นห่วง มีเพียง ร้อยละ 1.7 ปัจจุบันเพิ่มเป็นร้อยละ 11.9 ส่วนปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อ 10 ปีก่อนมีปัญหาร้อยละ 29.6 แต่ในปัจจุบัน พบว่าปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึง ร้อยละ 73.1 เมื่อศึกษาถึงระดับความรุนแรงของปัญหาพบว่า มีปัญหาบ้างเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 30.6 มีมาก ร้อยละ 26.2 และมีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 16.3

ปัญหาเสียงรบกวนจากการจราจร เมื่อ 10 ปีก่อน ปัญหาไม่มากนักคิดเป็นร้อยละ 28.3 แต่ในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้นถึง ร้อยละ 76.9 แต่อย่างไรก็ตามระดับความรุนแรงของปัญหายังคงมีไม่มากนัก จะเห็นได้จากผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาร้อยละ 46.0 มีปัญหามาก ร้อยละ 24.0 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 6.9 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ 10 ปีก่อน มีเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น

ปัญหาเสียงรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อ 10 ปีก่อนโรงงานอุตสาหกรรม ยังมีไม่มากนัก ดังนั้นปัญหาด้านนี้จึงมีเพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.2 เท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีปัญหาเสียงรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 58.7 แต่ระดับความรุนแรงของปัญหายังมีไม่มากนัก ดังจะเห็นว่าในจำนวนนี้มีผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.7 มีปัญหามาก ร้อยละ 16.7 และมีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 8.3

ปัญหาอากาศเสีย ในปัจจุบันพบว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วง อีกปัญหาหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาอากาศเสียร้อยละ 78.8 ซึ่งมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ที่มีเพียง ร้อยละ 25.4 แต่เมื่อศึกษาถึงระดับความรุนแรงของปัญหา พบว่าร้อยละ 37.5 ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 26.9 มีมาก และร้อยละ 14.4 ตอบว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง แต่เมื่อ 10 ปีก่อนหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่ามีปัญหาอากาศเสียจนน่าเป็นห่วงมีเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้น

ปัญหากลิ่นเหม็น นับเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เพิ่มขึ้นจากเมื่อ 10 ปีก่อน จากการศึกษพบว่าเมื่อ 10 ปีก่อนปัญหากลิ่นเหม็นมีเพียงร้อยละ 27.9 แต่ปัจจุบันมีมากถึงร้อยละ 71.9 และปัญหานี้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 26.2ตอบว่ามีปัญหามาก มีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 21.5 และตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 24.2

ปัญหาฝุ่นละอองจากโรงงาน เมื่อ 10 ปีก่อนปัญหานี้มีอยู่น้อยมาก เพียงร้อยละ 17.5 ในปัจจุบันพบว่ามีปัญหาเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 66.5 แต่ระดับความรุนแรงของปัญหายังมีไม่มากนัก เนื่องจากผู้ตอบ ร้อยละ 43.8 ตอบว่า มีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 16.0 ตอบว่ามีมาก และร้อยละ 6.7 มีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง

ปัญหาฝุ่นละอองจากการจราจร จากการศึกษพบว่าปัจจุบันปัญหานี้มีจำนวน มากถึง ร้อยละ 80.6 ซึ่งเมื่อ 10 ปีก่อนมีเพียง ร้อยละ 30.2 แต่ระดับความรุนแรงมีไม่มากนักดังจะ เห็นได้จากผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 47.9 มีปัญหามาก ร้อยละ 25.6 และเป็นผู้ที่ตอบ ว่ามีปัญหามากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 7.1

สำหรับปัญหาการจราจรทางบก พบว่าเมื่อ 10 ปีก่อนหัวหน้าครัวเรือนตอบว่า ไม่มีปัญหา ร้อยละ 73.8 มีบ้างเล็กน้อย ร้อยละ 22.9 มีมากและมีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 1.7 และ 1.5 ตามลำดับ แต่ปัจจุบันหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบมีปัญหาไม่มากมีเพียง ร้อยละ 33.3 ส่วนที่เหลือ ตอบว่ามีปัญหา ร้อยละ 66.7 โดยแยกระดับของปัญหาดังนี้ มีปัญหาบ้างเล็กน้อยร้อยละ 25.2 มี มาก ร้อยละ 28.8 มีมากจนน่าเป็นห่วง ร้อยละ 12.7 จะเห็นว่ามีมากจนน่าเป็นห่วง เป็นปัญหาเพิ่ม มากขึ้นกว่า 10 ปีก่อนทั้งนี้เพราะปัจจุบันบริเวณพื้นที่ศึกษามีประชาชนจากต่างถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

เพิ่มมากขึ้น มีปัญหาซุมแออัด ประชากรแฝงมีเป็นจำนวนมาก ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะในการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

ส่วนการจราจรทางน้ำ เมื่อ 10 ปีก่อน กับปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เพราะ เมื่อ 10 ปีก่อน ประชากรมีไม่มาก และการใช้เส้นทางสัญจรไปมาก็ไม่นิยมใช้การจราจรทางน้ำ แม้จะมีคำตอบว่ามีปัญหาจนน่าเป็นห่วงอยู่บ้าง หัวหน้าครัวเรือนที่ให้คำตอบนี้ให้เหตุผลว่าการจราจรทางบกเข้าไม่ถึงบ้าน และการจราจรทางน้ำมีปัญหาเรื่องฝักตบขาขึ้นแน่นลำคลองทำให้การจราจรทางน้ำไม่สะดวก (ตารางที่ 4-56)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.56 แสดงการเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	ความรุนแรงของปัญหา									
	เมื่อ 10 ปีก่อน					ปัจจุบัน				
	ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	รวม	ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	รวม
1. การอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด ทำให้มีปัญหาชุมชนแออัด	368 (70.8)	140 (26.9)	10 (1.9)	2 (0.4)	520 (100.0)	77 (14.8)	214 (41.2)	163 (31.3)	66 (12.7)	520 (100.0)
2. ปัญหาบ้านเรือนรुकล้ำริมคลอง	355 (64.4)	168 (32.3)	12 (2.3)	5 (1.0)	520 (100.0)	102 (19.6)	207 (39.9)	150 (28.8)	61 (11.7)	520 (100.0)
3. ปัญหาทิ้งสิ่งโสโครกจากบ้านเรือนสู่ลำคลอง	328 (63.1)	164 (31.5)	22 (4.2)	6 (1.2)	520 (100.0)	81 (15.6)	178 (34.2)	158 (30.4)	103 (19.8)	520 (100.0)
4. ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน	319 (63.1)	170 (32.7)	23 (4.4)	8 (1.5)	520 (100.0)	60 (11.5)	205 (39.4)	165 (31.7)	90 (17.3)	520 (100.0)
5. ปัญหาน้ำเสียจากพาณิชย์กรรม	393 (75.6)	104 (20.0)	17 (3.3)	6 (1.2)	520 (100.0)	161 (31.0)	199 (38.3)	114 (21.9)	46 (8.8)	520 (100.0)
6. ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม	342 (65.8)	127 (24.2)	31 (6.0)	20 (3.8)	520 (100.0)	81 (15.6)	117 (22.5)	155 (29.8)	167 (32.1)	520 (100.0)
7. ปัญหาน้ำเสียจากเกษตรกรรม	441 (84.8)	76 (14.6)	2 (0.4)	1 (0.2)	520 (100.0)	322 (61.9)	148 (28.5)	35 (6.7)	15 (2.9)	520 (100.0)
8. ปัญหาการขาดแคลนน้ำบริโภค	414 (79.6)	69 (13.3)	19 (3.7)	18 (3.5)	520 (100.0)	209 (40.2)	156 (30.0)	68 (13.1)	87 (16.7)	520 (100.0)
9. ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค	410 (78.8)	71 (13.7)	38 (7.3)	1 (0.2)	5520 (100.0)	191 (36.7)	187 (36.0)	68 (13.1)	74 (14.2)	520 (100.0)
10. ปัญหาขยะจากบ้านเรือน/ร้านค้า	329 (63.3)	167 (32.1)	24 (4.6)	- (-)	520 (100.0)	91 (17.5)	233 (44.8)	146 (28.1)	50 (9.6)	520 (100.0)
11. ปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม	366 (70.4)	125 (24.0)	11 (2.1)	18 (3.5)	520 (100.0)	140 (26.9)	159 (30.6)	136 (26.2)	85 (16.3)	520 (100.0)
12. ปัญหาที่ขยะ	342 (65.8)	150 (28.8)	19 (3.7)	9 (1.7)	520 (100.0)	126 (24.2)	193 (37.1)	139 (26.7)	62 (11.9)	520 (100.0)
13. ปัญหาเสียงรบกวนจากการจราจร	373 (71.7)	132 (25.4)	14 (2.7)	1 (0.2)	520 (100.0)	120 (23.1)	239 (46.0)	125 (24.0)	36 (6.9)	520 (100.0)
14. ปัญหารบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม	415 (79.8)	83 (16.0)	9 (1.7)	13 (2.55)	520 (100.0)	215 (41.3)	175 (33.7)	87 (16.7)	43 (8.3)	520 (100.0)
15. ปัญหาอากาศเสีย	388 (74.6)	98 (18.8)	22 (4.2)	12 (2.3)	520 (100.0)	110 (21.2)	195 (37.5)	140 (26.9)	75 (14.4)	520 (100.0)
16. ปัญหากลิ่นเหม็น	375 (72.1)	89 (17.1)	29 (5.6)	27 (5.2)	520 (100.0)	146 (28.1)	126 (24.2)	136 (26.2)	112 (21.5)	520 (100.0)

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	ความรุนแรงของปัญหา									
	เมื่อ 10 ปีก่อน					ปัจจุบัน				
	ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	รวม	ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	รวม
17. ปัญหาฝุ่นละอองจากโรงงาน	429 (82.5)	74 (14.2)	7 (1.3)	10 (1.9)	520 (100.0)	174 (33.5)	228 (43.8)	83 (16.0)		
18. ปัญหาฝุ่นละอองจากการจราจร	363 (69.8)	144 (27.7)	10 (1.9)	3 (0.6)	520 (100.0)	101 (19.4)	249 (47.9)	133 (25.6)	37 (7.1)	520 (100.0)
19. ปัญหาการจราจรทางบก	384 (73.8)	119 (22.9)	9 (1.7)	8 (1.5)	520 (100.0)	173 (33.3)	131 (25.2)	150 (28.8)	66 (12.7)	520 (100.0)
20. ปัญหาการจราจร	462 (88.8)	37 (7.1)	3 (0.6)	18 (3.5)	520 (100.0)	393 (75.6)	60 (11.5)	24 (4.6)	43 (8.3)	520 (100.0)

2.5 การแสดงความคิดเห็นผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง

ผลจากการพัฒนาทำให้อำเภอธัญบุรีและอำเภอลองหลวง ซึ่งเป็นเขตติดต่อด้านทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างสูง พื้นที่ที่เคยมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ความเจริญเติบโตของเมืองทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบมากมาย ผู้ศึกษาได้ทำการสอบถามเพื่อให้หัวหน้าครัวเรือนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการพัฒนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด เพราะการอพยพย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพใหม่ หัวหน้าครัวเรือน ตอบว่าเห็นด้วย ร้อย ละ 53.3 รองลงไปตอบว่าค่อนข้างเห็นด้วย ร้อยละ 21.3 โดยให้เหตุผลว่าการย้ายถิ่นของผู้อพยพเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ จะอยู่รวมกลุ่มเป็นชุมชนเล็ก ๆ มีบ้านเรือนแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ ส่วนที่ตอบว่าไม่เห็นด้วยและไม่ค่อยเห็นด้วย มีเป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 18.3 และร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

การมีชุมชนแออัด ทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น การลักขโมย ยาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุม หัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 51.2 ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 24.8 ตอบว่าค่อนข้างเห็นด้วย เหตุผลของความเห็นดังกล่าว คือ ชุมชนที่มีผู้คนย้ายมาจากต่างถิ่นมาอยู่รวมกัน จะมีความหลากหลายในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนภาคอุตสาหกรรมหรือเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมทำให้หัวหน้าครัวเรือนมีเวลาน้อยลงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานวัยรุ่น

ก่อนปัญหาดังกล่าวได้ แต่มีหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 16.7 และไม่ค่อยเห็นด้วย ร้อยละ 7.3 โดยให้เหตุผลว่าได้ดูแลบุตรหลานใกล้ชิด และส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ

การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม แม้จะเป็นต้นเหตุของปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาสังคมดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ผลจากการพัฒนาทำให้หมู่บ้านมีสาธารณูปโภคดีขึ้น ประชาชนได้รับความสะดวกเพิ่มมากขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้ง ทำให้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าเห็นด้วย และค่อนข้างเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 33.1 และ 28.3 ส่วนที่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 16.7 และไม่ค่อยเห็นด้วย ร้อยละ 7.3 โดยให้เหตุผลว่า การที่มีความเจริญเข้ามาในหมู่บ้านทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป เพราะสังคมเกษตรกรรมมีความเอื้ออาทร มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในหมู่บ้านดี แต่สังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรม ทำให้แต่ละคนมีเวลาน้อยลงเพราะการประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม หรือเกี่ยวเนื่องกันอุตสาหกรรม มีเวลาและโอกาสในการทำงานมากขึ้นเพราะจะได้ค่าตอบแทนมากขึ้น ซึ่งผิดกับสังคมเกษตรกรรมที่จะมีลักษณะการประกอบอาชีพที่มีเวลายืดหยุ่นได้มากกว่า ทำให้ได้มีการพบปะและรู้จักกันมากขึ้น

ส่วนความเห็นเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ของอำเภอธัญบุรีและอำเภอคลองหลวง เป็นพื้นที่ที่มีคลองชลประทาน และคลองซอยต่าง ๆ จำนวนมากเป็นคลองส่งน้ำเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักเดิมของประชากรส่วนใหญ่ในท้องถิ่น แต่ผลจากการพัฒนาทำให้วัตถุประสงค์ของการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป คลองชลประทาน และถนนที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น กลายเป็นเส้นทางคมนาคมเพื่อการขนส่งของผลผลิตที่ได้จากการประกอบการทางอุตสาหกรรมผู้ศึกษาได้สอบถามความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนว่าปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวยังเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือไม่ ผลจากการตอบพบว่า เห็นด้วยร้อยละ 33.7 และค่อนข้างเห็นด้วย ร้อยละ 23.8 โดยให้ความเห็นว่า แม้ความเจริญทางอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้น แต่ลักษณะผังเมืองของพื้นที่อำเภอธัญบุรีและอำเภอคลองหลวงยังเหมาะที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่า ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 19.4 และไม่ค่อยเห็นด้วย ร้อยละ 23.1 ให้เหตุผลว่าปัจจุบันศักยภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วที่ดินราคาแพงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอีกต่อไป (ตารางที่ 4.57)

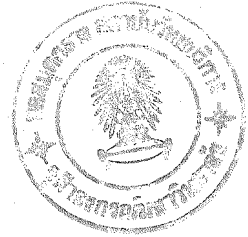
ตารางที่ 4.57 แสดงความคิดเห็นผลลัพธ์ของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ศึกษา

	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เกษตรเป็นอุตสาหกรรม ทำให้เกิดชุมชนแออัด	การมีชุมชนแออัด ทำ ให้เกิดปัญหาสังคม	ความพึงพอใจกับ สภาพปัจจุบัน	พื้นที่เขตคลองหลวง/ชัยบุรี เหมาะสำหรับประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
ไม่เห็นด้วย	95 (18.3)	87 (16.7)	86 (16.5)	101 (19.4)
ไม่ค่อยเห็นด้วย	37 (7.1)	38 (7.3)	115 (22.1)	120 (23.1)
ค่อนข้างเห็นด้วย	111 (21.3)	129 (24.8)	147 (28.3)	124 (23.8)
เห็นด้วย	277 (53.3)	266 (51.2)	172 (33.1)	175 (33.7)
รวม	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)	520 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การทดสอบสมมติฐาน

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลมีพื้นที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานครทางด้านเหนือ การพัฒนาอุตสาหกรรมได้เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนา ทั้งนี้เพราะจังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่สุดของประเทศ อยู่ใกล้เคียงสนามบินดอนเมือง และท่าเรือคลองเตย ทำให้สะดวกในการขนย้ายวัตถุดิบ และสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก จึงทำให้มีการพัฒนาการลงทุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่ดีกว่าจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไป สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบการเลือกพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม

การเพิ่มจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการขยายตัวของชุมชน การเกิดชุมชนใหม่ มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Force Mobilization) เข้าทำงานในโรงงานต่าง ๆ ประชาชนเริ่มสนใจในอาชีพใหม่ หันไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งมากขึ้น เพราะรายได้ค่อนข้างแน่นอนไม่ต้องเสี่ยงกับภาวะทางธรรมชาติ และความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต การเคลื่อนย้ายแรงงานของประชกรนอกท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการตั้งถิ่นฐานของคนเหล่านั้น เช่น การย้ายเข้าออกไม่ถูกต้องตามกฎหมายทะเบียนราษฎร จำนวนประชากรไม่เป็นไปตามความเป็นจริง และประการสำคัญเมื่อความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมเข้ามา ทำให้สภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน จากสภาพความเป็นอยู่ของสังคมชนบท เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นสังคมเมืองในที่สุด ขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น จะมีปัญหาตามมา คือ เรื่องของที่พักอาศัย แหล่งเสื่อมโทรมการประกอบอาชีพ และสุขภาพอนามัย การสาธารณสุข คุณภาพชีวิตของบุตรหลานของคนงานเหล่านั้น รวมทั้งความสงบเรียบร้อยของชุมชน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ-สังคม ของการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยศึกษาหาความสัมพันธ์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักกับผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ-สังคม ของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรหลัก ด้านเศรษฐกิจ-สังคม ได้แก่ ย้ายถิ่น การมีความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ลักษณะของที่อยู่อาศัย โอกาสในการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ หนี้สินและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งตัวแปรตามเหล่านี้ ล้วนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ผู้ศึกษาจึงได้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก เพื่อพิสูจน์สมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้าครัวเรือนกับการย้ายถิ่น

ตารางที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักกับการย้ายถิ่น

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การย้ายถิ่น		รวม
	ภูมิลำเนาเดิม	ย้ายถิ่นเข้ามา	
ไม่เปลี่ยนแปลง	229 (60.3)	151 (39.7)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	66 (47.1)	74 (52.9)	140 (100.0)
รวม	295 (56.7)	225 (43.3)	520 (100.0)

Chi-square = 7.17461 D.F.=1 Sig = .0074

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายถิ่นเข้ามา คิดเป็นร้อยละ 52.9 ส่วนหัวหน้าครัวเรือน ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ย้ายถิ่นเข้ามา คิดเป็นร้อยละ 39.7 ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายถิ่นเข้ามา มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ การมีเวลาสำหรับครอบครัว การปรึกษาหารือกันในระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว และการนัดหมายกันในครอบครัว ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ดังนี้

2.1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือนกับการมีเวลาให้กับครอบครัว

ตารางที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการมีเวลาให้ครอบครัว

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การมีเวลาให้ครอบครัว				รวม
	ไม่เคยมีเวลา	มีเวลาไม่แตกต่างกัน	10ปี ก่อนมีมากกว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อยกว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	30 (7.9)	246 (64.7)	55 (14.5)	49 (12.9)ค	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	12 (8.6)	74 (52.8)	25 (17.9)	29 (20.7)	140 (100.0)
รวม	42 (8.1)	320 (61.5)	80 (15.4)	78 (15.0)	520 (100.0)

Chi-square = 7.33959 D.F.= 3 Sig = .0619

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีเวลาให้ครอบครัว พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีเวลาให้ครอบครัวเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 61.5 แต่เมื่อได้พิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีเวลาให้มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 64.7 และ 52.8 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่มีเวลาให้ครอบครัวแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 30.4 โดยแยกออกเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่มีเวลาในปัจจุบันน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 15.4 เมื่อเปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีเวลาให้ครอบครัวน้อย มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 17.9 และ 14.5 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีเวลาให้ครอบครัวมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 15.0 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีเวลาให้ครอบครัวมากขึ้น มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 20.7 และ 12.9 ตามลำดับ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงหลัก มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบด้านบวกกับการมีเวลาให้ครอบครัว

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ หัวหน้าครัวเรือนกับการมีเวลาให้ครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน
กับการรักษาหรือกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

ตารางที่ 5.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการรักษาหรือกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การรักษาหรือกันภายในครอบครัว				รวม
	ไม่เคย รักษาหรือ	รักษาหรือ ไม่แตกต่าง	10ปี ก่อนมี มาก กว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อย กว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	26 (6.8)	284 (74.8)	36 (9.5)	34 (8.9)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	11 (7.9)	87 (62.1)	19 (13.6)	23 (16.4)	140 (100.0)
รวม	37 (7.1)	371 (71.3)	55 (10.6)	57 (11.0)	520 (100.0)

Chi-square = 9.27044 D.F. = Sig= .0259

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน
กับการรักษาหรือกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพ
และไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีการรักษาหรือกันภายในครอบครัว เมื่อ 10 ปีก่อน
กับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 71.3 แต่เมื่อได้พิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยน
แปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีการ
รักษาหรือกันภายในครอบครัว มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็น
ร้อยละ 74.8 และ 62.1 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่มีการรักษาหรือกันในครอบ
ครัวแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 21.6 โดยแยกออกเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่มีเวลาปัจจุบันมาก
กว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 11.0 เมื่อเปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยน
แปลงอาชีพหลัก พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีการรักษาหรือกัน
ในครอบครัวมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพ
หลัก คิดเป็นร้อยละ 16.4 และ 8.9 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีเวลาให้กับครอบครัว
น้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 10.6 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง
มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 9.5
ตามลำดับ ดังนั้นพอสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีผลกระทบเชิงบวกกับการรักษา
หรือกันภายในครอบครัว

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการรักษาหรือกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวอย่างมีนัย
สำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้า
ครัวเรือน กับการนัดหมายกันภายในครอบครัว

ตารางที่ 5.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการนัดหมายกันภายในครอบครัว

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การนัดหมายกันภายในครอบครัว				รวม
	ไม่เคยมีการ นัดหมายกัน	มีการนัดหมาย ไม่แตกต่างกัน	10ปี ก่อนมีมาก กว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อย กว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	44 (11.6)	250 (65.8)	45 (11.8)	41 (10.8)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	21 (15.0)	72 (51.4)	26 (18.6)	21 (15.0)	140 (100.0)
รวม	65 (12.5)	322 (61.9)	71 (13.7)	62 (11.9)	520 (100.0)

Chi-square = 9.27958 D.F.= 3 Sig= .0258

การหาความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ของหัวหน้า
ครัวเรือน กับการนัดหมายเพื่อพบปะกันของสมาชิกในครอบครัว พบว่า หัวหน้าครัวเรือนทั้ง
เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีการนัดหมายกับสมาชิกภายใน
ครอบครัว เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 61.9 แต่เมื่อได้พิจารณาถึง
หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่
เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการนัดหมายกับสมาชิกภายในครอบครัวมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่
เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ร้อยละ 65.8 และ 51.4 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่มีการนัด
หมายกับสมาชิกภายในครอบครัวแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 25.6 โดยแยกออกเป็นหัวหน้าครัว
เรือนที่ปัจจุบันมีการนัดหมายกับสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 13.7 เมื่อ
เปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้า
ครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีการนัดหมายกับสมาชิกในครอบครัวน้อย มีจำนวน
มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 18.6 และ 11.8 ตามลำดับ
ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีการนัดหมายกับสมาชิกภายในครอบครัวมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน
คิดเป็นร้อยละ 11.9 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้า
ครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีการนัดหมายกันภายในครอบครัวมากขึ้น มีจำนวน
มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 15.0 และ 10.8 ดังนั้นพอ
สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีผลกระทบเชิงบวกกับการนัดหมายกันภายในครอบครัว

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการนัดหมายเพื่อพบปะกันของสมาชิกในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ ที่ระดับ .05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือนกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ตารางที่ 5.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน				รวม
	ไม่เคยพบ คุยกัน	มีความสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกัน	10ปีก่อนมีมาก กว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อย กว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	12 (3.2)	241 (63.4)	54 (14.2)	73 (19.2)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	13 (9.3)	71 (50.7)	28 (20.0)	28 (20.0)	140 (100.0)
รวม	25 (4.8)	312 (60.0)	82 (15.8)	101 (19.4)	520 (100.0)

Chi-square = 12.95122 D.F.= 3 Sig= .0047

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนทั้งเปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เมื่อ 10 ปีก่อน กับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 60.0 แต่เมื่อพิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 63.4 และ 50.7 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 35.2 โดยแยกออกเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีการคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน มากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 19.4 เมื่อเปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 20.0 และหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 19.2 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 15.8 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อย มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ 14.2 ตามลำดับ

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
ของหัวหน้าครัวเรือน กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 5.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย		รวม
	ไม่เปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง	
ไม่เปลี่ยนแปลง	344 (75.4)	112 (24.6)	456 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	28 (43.7)	36 (56.3)	64 (100.0)
รวม	372 (71.5)	148 (28.5)	520 (100.0)

Chi-square = 10.50323 D.F.=1 Sig = .0012

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 56.3 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นส่วนน้อย ประมาณ 1 ใน 4 หรือคิดเป็นร้อยละ 24.6 ดังนั้นพอสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัย มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

จากการทดสอบหาค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เป็นการยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานที่ 5 การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมทำให้หัวหน้าครัวเรือนเห็นความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งการมีสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ถือเป็นประเด็นสำคัญ จึงทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ของการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับโอกาสในการศึกษาต่อของสมาชิกในครอบครัว ดังนี้

5.1 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน

ตารางที่ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน

การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก	โอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน				รวม
	ไม่มีบุตรหลานศึกษาต่อ	มีโอกาสศึกษาต่อไม่แตกต่างกัน	10ปี ก่อนมีมากกว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อยกว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	94 (24.7)	82 (21.6)	40 (10.5)	164 (43.2)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	30 (21.4)	27 (19.3)	11 (7.9)	72 (51.4)	140 (100.0)
รวม	124 (23.8)	109 (21.0)	51 (9.8)	236 (45.4)	520 (100.0)

Chi-square = 3.01141 D.F.= 3 Sig= .3899

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน พบว่า ปัจจุบันบุตรหลานมีโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัศึกษามากกว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ร้อยละ 45.4 แต่ถ้าจะพิจารณาหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก บุตรหลานมีโอกาสศึกษาต่อชั้นมัศึกษามากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 51.4 และ 43.2 ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าปัจจุบันบุตรหลานมีโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัศึกษาน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้ว มีเพียงร้อยละ 9.8 ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก บุตรหลานมีโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัศึกษาน้อยมีมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 10.5 และ 7.9 ตามลำดับ ดังนั้นพอสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีแนวโน้มที่ปัจจุบันบุตรหลานจะมีโอกาสศึกษาต่อชั้นมัธยมมากขึ้น

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับโอกาสศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลาน ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน

ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	โอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน				รวม
	ไม่มีบุตรหลาน ศึกษาต่อ	มีโอกาสดูแล ไม่แตกต่างกัน	10ปี ก่อนมีมาก กว่าปัจจุบัน	10ปีก่อนมีน้อย กว่าปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	169 (44.5)	60 (15.8)	40 (10.5)	111 (29.2)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	68 (48.6)	13 (9.3)	8 (5.7)	51 (36.4)	140 (100.0)
รวม	237 (45.6)	73 (14.0)	48 (9.2)	162 (31.2)	520 (100.0)

Chi-square = 7.73689 D.F.= 3 Sig= .0518

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับโอกาสในการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน พบว่า ปัจจุบันบุตรหลานมีโอกาสดูแลศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษามากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 31.2 แต่ถ้าจะพิจารณาหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักบุตรหลานมีโอกาสดูแลศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษามากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 36.4 และ 29.2 ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าปัจจุบันบุตรหลานมีโอกาสดูแลศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน มีเพียงร้อยละ 9.2 ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก บุตรหลานมีโอกาสดูแลศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาปัจจุบันน้อยมีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 10.5 และ 5.7 ดังนั้นพอสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีผลกระทบต่อการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลาน

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาของบุตรหลานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือนกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชน				รวม
	ไม่เคยเข้าร่วม ทำกิจกรรม	มีการร่วมทำ กิจกรรมไม่ แตกต่างกัน	10ปีก่อนมีมาก กว่าปัจจุบัน	10 ปีก่อนมี น้อยกว่า ปัจจุบัน	
ไม่เปลี่ยนแปลง	100 (26.3)	223 (58.7)	27 (7.1)	30 (7.9)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	42 (30.0)	58 (41.4)	19 (13.6)	21 (15.0)	140 (100.0)
รวม	142 (27.3)	281 (54.0)	46 (8.8)	51 (9.8)	520 (100.0)

Chi-square = 16.24760 D.F.=3 Sig = .0010

การหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพ และเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนไม่แตกต่างกันตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 54.0 แต่เมื่อได้พิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพ และไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ร้อยละ 58.7 และ 41.4 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนแตกต่างกัน ร้อยละ 18.6 โดยแยกออกเป็น ปัจจุบันมีการเข้าร่วมในชุมชนมากกว่า เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 9.8 เมื่อเปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ร้อยละ 15.1 และ 7.9 ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนน้อยกว่า เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 8.8 และในจำนวนนี้ หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 7.1 ตามลำดับ

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นการยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 7 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้า
ครัวเรือนกับการมีรายได้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

ตารางที่ 5.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการมีรายได้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	รายได้ เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน			รวม
	ไม่แตกต่าง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	
ไม่เปลี่ยนแปลง	164 (43.2)	14 (3.7)	202 (53.1)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	31 (22.2)	15 (10.7)	94 (67.1)	140 (100.0)
รวม	195 (37.5)	29 (5.6)	296 (56.9)	520 (100.0)

Chi-square =24.63013 D.F.=2 Sig = .0000

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีรายได้เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ปัจจุบันมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 56.9 แต่เมื่อได้พิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีรายได้เพิ่มขึ้น มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 67.1 และ 53.1 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ไม่แตกต่างกัน ร้อยละ 37.5 เมื่อเปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีรายได้ไม่แตกต่าง มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 43.2 และ 22.2 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ลดลงมีเพียงร้อยละ 5.6 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีรายได้ลดลง มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 10.7 และ 3.7 ตามลำดับ ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีผลกระทบด้านบวกกับการมีรายได้เพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นการยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 8 มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีหนี้สิน

ตารางที่ 5.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
กับการมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การมีหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือน				รวม
	ไม่เคยมี หนี้สิน	มีหนี้สินไม่ แตกต่างกัน	มีหนี้สิน ลดลง	มีหนี้สิน เพิ่มขึ้น	
ไม่เปลี่ยนแปลง	264 (69.5)	54 (14.2)	28 (7.4)	34 (8.9)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	86 (61.4)	14 (10.0)	15 (10.7)	25 (17.9)	140 (100.0)
รวม	350 (61.3)	68 (13.1)	43 (8.3)	59 (11.3)	520 (100.0)

Chi-square = 12.80305 D.F.=4 Sig = .0123

การหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักกับการมีหนี้สิน
ของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งเปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก ไม่เคยมีหนี้สิน เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 61.3 แต่เมื่อได้
พิจารณาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือน
ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ไม่เคยมีหนี้สินมีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพ
หลัก คิดเป็นร้อยละ 69.5 และ 61.4 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่ามีหนี้สินแตกต่าง
กัน ร้อยละ 19.6 โดยแบ่งออกเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีหนี้สินมากขึ้น ร้อยละ 11.3 เมื่อ
เปรียบเทียบหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือน
ที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีปัจจุบันมีหนี้สินเพิ่มขึ้น มีจำนวนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยน
แปลงอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 17.9 และ 8.9 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันมีหนี้สินลดน้อย
ลงกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ 8.3 ในจำนวนนี้หัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีหนี้สิน
ลดลงร้อยละ 10.7 และ หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีหนี้สินลดน้อยลงเพียง
ร้อยละ 7.4 ดังนั้นพอสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีผลกระทบเชิงลบกับ
การมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการ
ยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน

ตารางที่ 5.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ
หัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน		รวม
	ไม่มีกรรมสิทธิ์	มีกรรมสิทธิ์	
ไม่เปลี่ยนแปลง	256 (67.4)	124 (32.6)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	82 (58.6)	58 (41.4)	140 (100.0)
รวม	338 (65.0)	182 (35.0)	520 (100.0)

Chi-square = 3.10419 D.F.1 Sig = .0781

การหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับการมีกรรมสิทธิ์ใน
ที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
คิดเป็นร้อยละ 41.1 สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ใน
ที่ดินประมาณ 1 ใน 3 หรือคิดเป็นร้อยละ 32.6 ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากกว่าผู้ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก กับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
เป็นการปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน

ตารางที่ 5.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก
ของหัวหน้าครัวเรือนกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลง อาชีพหลัก	การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน		รวม
	ไม่มีกรรมสิทธิ์	มีกรรมสิทธิ์	
ไม่เปลี่ยนแปลง	195 (61.3)	185 (48.7)	380 (100.0)
เปลี่ยนแปลง	61 (43.6)	79 (56.4)	140 (100.0)
รวม	256 (49.2)	264 (50.8)	520 (100.0)

Chi-square = 2.15488 D.F.1 Sig = .1402

การหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก กับ การมีกรรมสิทธิ์
ในที่ดินปัจจุบัน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินราว
1 ใน 2 หรือคิดเป็นร้อยละ 56.4 สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เป็นผู้ที่มี
กรรมสิทธิ์ในที่ดินร้อยละ 48.7 ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมี
แนวโน้มเป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากกว่าผู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

จากการทดสอบค่า Chi-square พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลง
อาชีพหลัก กับ การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบัน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็น
การปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสถานะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม พื้นที่อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ปัญหาและผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อการศึกษาใช้ระยะเวลาประมาณ 10 ปี ย้อนหลังจาก ปี 2538

วิธีการที่ใช้ในการศึกษา คือการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาเกินกว่า 10 ปี การเลือกตัวอย่างได้ใช้วิธีหากลุ่มตัวอย่าง “แบบเจาะจง” (Purposive Sampling) กำหนดจำนวนตัวอย่างโดยวิธี “โควตา” (Quota Sampling) และเลือกครัวเรือนตัวอย่าง “แบบอุบัติเหตุการณ์” (Accidental Sampling) ได้ตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 520 ครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ และการวิเคราะห์ด้วยค่าไคสแควร์

ในการสรุปครั้งนี้ ได้เสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นบทสรุปเนื้อหาจากการศึกษา และส่วนที่ 2 เป็นข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. ส่วนที่ 1 สรุปเนื้อหาจากการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือนจาก 20 หมู่บ้านของตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง และเทศบาลตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี รวม 520 ครัวเรือน เพื่อนำมาศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสถานะแวดล้อมของภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยได้ผลสรุปดังนี้ คือ

จากจำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่ทำการศึกษา 520 ครัวเรือน พบว่าประมาณร้อยละ 44 ย้ายมาจากที่อื่น ส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี อยุธยา สระบุรี ระยะเวลาของการย้ายเข้ามาระหว่าง 11-15 ปี เป็นอัตราส่วนสูงสุดประมาณร้อยละ 40 วัตถุประสงค์ของการย้ายเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพใหม่ ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่แม้จะไม่ได้เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม แต่อาชีพใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ขับรถรับจ้าง ส่งคนงานโรงงาน ค้าขายบริเวณที่ตั้งโรงงานส่วนการคิดจะย้ายที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนพบ

ว่ากว่าร้อยละ 80 ระบุว่าไม่คิดจะย้ายที่อยู่อาศัยโดยให้เหตุผลว่ามีหลักฐานมั่นคง มีรายได้และอาชีพที่ดีแล้ว กรณีที่คิดจะย้ายที่อยู่มีอยู่บ้างในเรื่องของการไม่พอใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่นมีปัญหาเรื่องน้ำเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง ปัญหาความแออัดของชุมชน

ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนการปรับเปลี่ยนจากวิถีชีวิตดั้งเดิมมาสู่การใช้ชีวิตแบบสังคมเมือง หรือกึ่งเมืองกึ่งชนบท ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่น่าพอใจคือพบว่า การมีเวลาให้กับครอบครัว การให้คำปรึกษาหารือ และการนัดหมายพบปะกันกับสมาชิกในครอบครัว ยังคงมีเวลาให้กับครอบครัวไม่แตกต่างกัน เกินกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป ส่วนที่แตกต่างกันนั้นเป็นความแตกต่างที่มีเวลาให้มากหรือน้อยลงในระดับที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมไม่ได้เป็นต้นเหตุทำให้หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ มีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมยังทำให้บุตรหลานของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะหัวหน้าครัวเรือนเห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะทำให้บุตรหลานได้มีโอกาสในการหางานทำมากขึ้น เพราะการทำงานกับโรงงานอุตสาหกรรมจำเป็นจะต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางที่จะใช้กับเครื่องอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น รวมทั้งปัจจุบันสถานศึกษาชั้นอุดมศึกษามีเพิ่มขึ้นในพื้นที่อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรีและการศึกษาต่อในเขตกรุงเทพมหานครมีความสะดวกมากขึ้นด้วย

การคมนาคม อำเภอคลองหลวง และอำเภอธัญบุรี มีทางคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก การใช้เส้นทางคมนาคม เพื่อสัญจรไปมาของผู้อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงถนนหัวหน้าครัวเรือนที่จะต้องเดินทางไปทำงานแสดงความพอใจกับเส้นทางคมนาคมที่สะดวกขึ้นรวมทั้งยานพาหนะที่ใช้ร่วมกัน เช่นรถโดยสารประจำทาง รถสองแถว มีจำนวนมากขึ้น และปรับปรุงสภาพของรถให้ดีขึ้น สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าไม่มีความแตกต่างจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้กับถนนสายหลัก เช่น ถนนพหลโยธิน แต่ถนนที่ต่อเชื่อมกับถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนรังสิต-นครนายก (ทางหลวง 305) ถนนรังสิต-บางพูน (ทางหลวง 306) รัฐบาลได้ทำการซ่อมแซมปรับปรุงรวมทั้งขยายถนนเพิ่มช่องทางจราจรสิ่งเหล่านี้ทำให้การคมนาคมทางรถยนต์มีความสะดวกมากขึ้น

การมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งได้แก่การคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน และการเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนของประชาชนเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนักคือเกินกว่าร้อยละ 50 ที่ตอบว่าแม้มีการเปลี่ยนแปลงทางภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม แต่การมีส่วนร่วมทางสังคมก็ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ ที่น่าสนใจ คือ รายได้-รายจ่าย หนี้สินเงินออม หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เกินกว่าร้อยละ 50 ที่มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากเงินเดือน หรือเงิน ได้จากการค้าขาย หรือรับจ้างแล้วยังมีงานพิเศษทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกัน รายจ่ายก็มีเพิ่มมากขึ้น และจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นรายจ่ายในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นได้แก่ ค่าน้ำ/ไฟฟ้า/โทรศัพท์ รองไปเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว ค่าอาหารและการศึกษาของบุตรหลาน และเมื่อมาพิจารณาถึงเงินออมหนี้สิน พบว่า ส่วนมากไม่มีการเก็บออมและในขณะเดียวกันก็ไม่มีหนี้สินอยู่ในระดับใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 66 สำหรับผู้ที่มีหนี้สินและวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมที่ไม่แตกต่างกันระหว่าง 10 ปีก่อนกับปัจจุบันคือการกู้เพื่อการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ เป็นอัตราส่วนที่สูงสุด วัตถุประสงค์การกู้ยืมที่แตกต่างกัน คือ ปัจจุบันการกู้ยืมเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ซื้อบ้าน ซ่อมแซมบ้าน ปลูกบ้าน และซื้อรถยนต์ มีมากขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ซึ่งแสดงว่าการกู้ยืมของหัวหน้าครัวเรือนมีความสอดคล้องกันปัจจุบันมากขึ้น เพราะบุตรหลานมีการศึกษาต่อมากขึ้นที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีเป็นของตนเอง รวมทั้งการกู้ยืมเงินซื้อรถยนต์เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อความสะดวก ทั้งนี้เพราะหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้นสำหรับแหล่งเงินกู้ เมื่อ 10 ปีก่อนจะกู้ยืมกันเอง คือกู้จากเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน ปัจจุบันการกู้ยืมส่วนใหญ่เป็นการกู้จากธนาคารหรือสถาบันการเงินอันสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันระบบธุรกิจการเงินสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น

การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อ 10 ปีก่อนมีครัวเรือนประมาณ 1 ใน 3 หรือคิดเป็นร้อยละ 35 ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันครัวเรือนประมาณ 1 ใน 2 หรือร้อยละ 50 ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และส่วนใหญ่เกินกว่าร้อยละ 80 ที่มีที่ดินจำนวน 1 แปลง ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ขนาดของที่ดินไม่เกิน 50 ตารางวา ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของหัวหน้าครัวเรือนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนแปลงที่ดินไม่แตกต่างกัน แต่ขนาดของที่ดินแปลงใหญ่ลดลง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาวะแวดล้อม ผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับชุมชน แต่ 10 ปีก่อนปัญหาไม่รุนแรงนัก โดยเฉพาะปัญหาการจราจรทางน้ำ ปัญหาฝุ่นละอองจากโรงงาน การขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค มีบางปัญหาที่มีความรุนแรงอยู่บ้างเล็กน้อย ได้แก่ ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน การทิ้งขยะ/สิ่งโสโครก ลงสู่ลำคลอง

สำหรับปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมของบริเวณพื้นที่ศึกษามีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นจาก 10 ปีก่อน แต่ระดับความรุนแรงของปัญหา ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก แม้กลุ่ม

หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจะตอบว่ามีปัญหา ก็เป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงเล็กน้อย ปัญหาที่มีมากหรือมีมากจนน่าเป็นห่วงมีอยู่ไม่มากนักซึ่งได้แก่ปัญหาขยะ หากปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไข และวางแนวทางป้องกันมิให้ขยายตัวจนกลายเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว ปัญหาเหล่านี้ย่อมลดความรุนแรงลง หรือหมดไปในที่สุด

ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนที่ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงเป็นสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และสถานบริการ การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาเพราะต้องการประกอบอาชีพใหม่ การมีประชากรเพิ่มขึ้นโดยไม่ถูกต้องกับทะเบียนราษฎร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ นอกจากนั้นยังมีปัญหาสังคมคิดตามอีกมากมาย เช่น ยาเสพติด วัชรุ่นมั่วสุม ลักขโมย หัวหน้าครัวเรือนแสดงความเห็นด้วยเกินกว่าร้อยละ 50 ถึงแม้จะมีปัญหาสังคมเกิดขึ้น แต่ก็ยังมีความพึงพอใจกับสภาพปัจจุบันที่ท้องถิ่นเจริญขึ้น มีอาชีพและสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น

จากการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม กับกลุ่มตัวแปรตามที่ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ในกรณีนี้ได้้นำการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน หาคความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทางด้านสังคม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายถิ่นเข้ามา มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ย้ายถิ่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว อันได้แก่ การมีเวลาให้กับครอบครัว การปรึกษาหารือกันในครอบครัว การนัดหมายกันในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน เพราะหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพและไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีสัดส่วนความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงกัน สำหรับการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ส่วนเรื่องการศึกษาของบุตรหลานมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน คือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก บุตรหลานมีโอกาสในการศึกษาต่อ มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

สำหรับด้านเศรษฐกิจ จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักกับ รายได้ หนี้สิน และการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน พบว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของ

หัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักปัจจุบันมีรายได้เพิ่มขึ้น มีอัตราส่วนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก รวมทั้งการมีหนี้สิน หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีหนี้สินมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักทำให้หัวหน้าครัวเรือนต้องมีการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุน สำหรับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันไม่มีความแตกต่างกัน คือ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

2. ส่วนที่ 2 ข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ-สังคม ให้เข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงคือ จากสังคมเศรษฐกิจทางการเกษตรเข้าสู่เศรษฐกิจ-อุตสาหกรรม กล่าวคือจากสภาพสังคมชนบทที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นสังคมที่มีระดับการขีดค้น โดยใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นตัวกำหนด

การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม บริเวณเขตอุตสาหกรรม ได้กำหนดระยะเวลาช่วง 10 ปีก่อนถึงปัจจุบัน ผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม จากการเฝ้าสังเกต และได้สนทนากับผู้นำชุมชนพบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบด้านลบเป็นส่วนน้อย ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะปรับสถานภาพของตนเองเข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายนอกได้ ดังเช่น

2.1.1 การย้ายถิ่น พื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณที่มีแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งผู้ศึกษาคาดคะเนว่าจะมีผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก แต่ผลการศึกษาพบว่าเกินกว่าร้อยละ 50 ไม่มีการย้ายถิ่น และผู้ที่ย้ายถิ่นจะย้ายจากจังหวัดใกล้เคียงประมาณ ร้อยละ 30 มีผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียง ร้อยละ 6.2 เท่านั้น ปรากฏการณ์เหล่านี้พอจะประเมินได้ว่า หลังจากทีรัฐบาลได้มีนโยบายขยายเขตอุตสาหกรรมออกไปสู่ภูมิภาค เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน เขตที่ 2 และเขตส่งเสริมการลงทุน เขตที่ 3 ทำให้แรงงานย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ฯ หรือเขตปริมณฑลลดน้อยลง เพราะแหล่งงาน คือ โรงงานอุตสาหกรรมได้เข้าไปดำเนินการในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเหล่านั้น ดังนั้นผู้ใช้แรงงานส่วนหนึ่งจึงไม่จำเป็นต้องอพยพเข้ามาหาแหล่งงานในกรุงเทพฯ ฯ หรือ พื้นที่จังหวัดปริมณฑล

2.1.2 โครงสร้างของครอบครัว ปัจจุบันเป็นครอบครัวขนาดเล็กไม่เกิน 3 คน ร้อยละ 47.5 ขนาดกลางไม่เกิน 6 คน ร้อยละ 46.5 ซึ่งขนาดของครัวเรือนมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับภาคอุตสาหกรรม ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น รายได้แน่นอนและจำกัด รายได้พอเลี้ยงดูสมาชิกที่ใกล้ชิดลำดับแรกคือ สามี ภรรยา และบุตร สังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมที่แลกเปลี่ยนด้วยเงินตราที่ได้จากค่าแรง ผิดกับสังคมเกษตรกรรมที่มีการแบ่งปัน เอื้ออาทร ค่าของเงินจึงมีความหมายน้อยกว่าสังคมอุตสาหกรรม

2.1.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ กล่าวคือมีลักษณะของการเป็นสังคมเมืองมากขึ้น แต่ผลจากการศึกษาภาคสนามพบว่าเกินกว่าร้อยละ 60 ความสัมพันธ์ในครอบครัวยังมีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งพอจะประเมินได้ว่าประชาชน ส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี

2.1.4 การศึกษา มิลเลอร์ และ ฟอรัม (Miller and Form : 1994) ได้สรุปผลของการศึกษาว่า สังคมอุตสาหกรรมจะมีระดับการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่สูงกว่าสังคมเกษตรกรรม เมื่อนำผลการศึกษาจากภาคสนามของงานวิจัยครั้งนี้มาวิเคราะห์แล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มิลเลอร์และฟอรัม คือ หัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญต่อการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้อาจจะมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาสนับสนุน อาทิเช่น มีสถานศึกษาในระดับสูงเพิ่มมากขึ้น ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น หัวหน้าครัวเรือนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาของบุตรหลาน และมีความคาดหวังในการศึกษาของบุตรหลานมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม และความต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

2.1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ จากการเป็นสังคมกึ่งเกษตร กึ่งอุตสาหกรรม ทำให้ประชากรมีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพได้มากขึ้น เพราะเมื่อพอใจจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพื้นที่ทำการเกษตรได้ก็ยังคงยึดอาชีพทางการเกษตรต่อไป ส่วนผู้ที่ตัดสินใจจะเข้าสู่อาชีพภาคอุตสาหกรรม ได้แก่การทำงานในโรงงานหรือประกอบอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม หรือ อาชีพที่มีผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ก็สามารถเลือกประกอบอาชีพได้

สรุป ปรากฏการณ์ของพื้นที่ศึกษาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2528 - 2538) จากสังคมเกษตรกรรม มาสู่สังคมกึ่งเกษตรกรรม กึ่งอุตสาหกรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของสภาพเศรษฐกิจ-สังคม ซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่าเป็นผลกระทบด้านบวกเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้ว่ามีลักษณะการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม โดยเริ่มต้นที่การมีขนาดครัวเรือนเล็กลง การส่งเสริมให้บุตรหลานมีการศึกษามากขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันเหตุการณ์

2.2 ข้อเสนอแนะ

2.2.1 ข้อเสนอเพื่อวางแผนป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม

1) จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นถ้ามิได้มีการวางแผนป้องกันไว้ก่อน คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำเสีย จากโรงงานอุตสาหกรรม จากบ้านเรือน ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย ชุมชนแออัดที่อยู่อาศัย อยู่ตามริมคลองชลประทาน ในเขตเทศบาลตำบลประชาธิปไตย และสุขาภิบาลคลองหลวงซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นอุตสาหกรรมจังหวัด เทศบาลตำบลประชาธิปไตย สุขาภิบาลคลองหลวง สาธารณสุขอำเภอ ชลประทานรังสิตได้ ควรจะร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และวางแผนป้องกันปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ เพราะปัญหาเหล่านี้มักจะเกิดจากชุมชนมีการขยายตัวทางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการอย่างรวดเร็ว

2) รัฐควรกำหนดการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีการแบ่งเขตพื้นที่สำหรับชนิดของอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สถานบริการ สถานที่เพื่อการอยู่อาศัยให้ชัดเจน และควรเร่งขยายปรับปรุงสาธารณูปโภคให้กับชุมชน เช่น ขยายเขตบริการน้ำประปา ปรับปรุงถนนเข้าสู่หมู่บ้านต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดี และขยายเขตติดตั้งโทรศัพท์ เป็นต้น

3) ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้แรงงาน และการกระจายตัวของผู้ใช้แรงงาน ในภาคอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อรัฐจะได้สามารถดำเนินการให้สวัสดิการ บริการด้านฝึกอบรม การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้อสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่

2.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1) ด้วยเหตุที่ข้อสรุปจากการศึกษาด้านเศรษฐกิจ-สังคม พบว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มในด้านบวก แต่อย่างไรก็ตามเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ได้ปรากฏเด่นชัดในหลายพื้นที่ของสังคมไทย ว่านำไปสู่ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่าผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรม ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด โดยน่าที่จะให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับมาตรการควบคุมมลพิษจากอุตสาหกรรม นโยบายของรัฐต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นกับประชาชน ในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2) จากการศึกษาที่พบว่าสังคมเกษตรกรรมได้เปลี่ยนไปสู่สังคมกึ่งเกษตรกรรม กึ่งอุตสาหกรรม ในพื้นที่ศึกษา ไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของหัวหน้าครัวเรือนกับสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ และจำนวนผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสตรีได้มีส่วนไม่น้อยในประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าจะให้ความสนใจศึกษาเพิ่มเติมว่า สตรีที่เข้าไปประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม หรือทำงานในภาคอุตสาหกรรมจะมีผลต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัวหรือไม่อย่างไร

การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม มิได้เปลี่ยนแปลงทั้งหมด พื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไปแล้วเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง แต่เป็นสิ่งที่น่าให้ความสนใจศึกษาต่อไปคือ ลักษณะชุมชนคลองรังสิตที่มีได้อยู่ในเขตที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม แต่ได้รับกระแสแห่งการพัฒนา ที่แทรกซึมเข้าไปสู่วิถีชีวิตของชาวบ้าน จะมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. “แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและประสบการณ์ในประเทศโลกที่สาม 1960-1990” วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย : วิธีใหม่แห่งการพัฒนา. เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์,
- กฤตยา อาชวนิจกุล. “การย้ายถิ่นในเขตสุขภาพชนบทของไทย” วารสารประชากรศาสตร์. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 กันยายน 2535, (หน้า 27-35)
- เกรียงศักดิ์ เจียวยิ่ง และคณะ. ปัญหาการว่างงานและการมีงานทำ การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ไขแสง รักวานิช. การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรมไทย ระหว่าง 2504- 2517. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2519.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. นโยบายการเกษตรกับความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่. สถาบันนโยบาย ศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2534.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ การพัฒนาประเทศไทยแนวความคิดและทิศทาง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2533.
- จรินดา จินตนาวัน. การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเกษตรในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- จรินทร์ เทศวานิช. การพัฒนาเศรษฐกิจ. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บางเขน) ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2523.
- จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ, 2537.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ กรุงเทพมหานคร, 2536.
- ชวนชัย อึ้งนันท์. ทิศทางการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศไทย. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ติน ปรัชญพฤทธิ. การบริหารการพัฒนา : ความหมายเนื้อหา แนวทางและปัญหา. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

เทียนฉาย กิระนันท์. ทิศทางนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมในทศวรรษหน้า. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

นพคุณ ศิริวรรณ. เกษตรกรรมยุคใหม่ : ความหวังของเกษตรกรไทยในอนาคต. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. "การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม" แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536 (หน้า 35-39)

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2534.

ปรีชา ไสละบาท. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่: ผลกระทบทางสังคมวิทยาไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2532.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. "อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและความมั่นคงทางสังคม" ธีววิทยาศึกษาสังคมไทย : วิถีใหม่แห่งการพัฒนา. เอคิสัน เพรสโปรดักส์, 2537. (หน้า 25-32)

พีระ รัตนวิจิตร. ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่มีต่อพฤติกรรมบริโภคของครอบครัว : กรณีเทศบาลตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536.

พลทรัพย์ สีนะนิกุล. การเลือกสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย. คณะเศรษฐศาสตร์ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25525.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. การเพิ่มประชากรและการขยายตัวของเมืองในเขตนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2515.

วราคม ทีสุกะ. ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร สำนักพิมพ์สร้างสรรค์., ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. กฎหมายอุตสาหกรรม ว่าด้วย พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535. สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

สนิท สมัครการ. “การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมในยุคที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว
ประเทศไทยในทศวรรษหน้า (1991-2000)” พัฒนาบริหารศาสตร์. ปีที่ 31 ฉบับที่ 2
เมษายน-มิถุนายน 2534 (หน้า 95-120)

สมเกียรติ วันทะนะ. “ปัญหาท้าทายของสังคมไทย ใครจะได้อะไร อย่างไร” นโยบายสังคม
สำหรับประเทศไทย. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไม่ปรากฏสำนัก
พิมพ์, 2536.

สมบูรณ์ ศุภศิลป์ และคณะ. ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง กิ่งจันทร์
การพิมพ์, 2528.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางศึกษาและวางแผน.
คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์,
2536.

สวัสดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางศึกษาและวางแผน.
คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์,
2536.

สวัสดิ์ ใจเย็น. แนวทางวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สินธุ์ สโรมล. ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของการพัฒนาที่ดินและแหล่งน้ำในบริเวณ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม. มหาวิทยาลัยมหิดล ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2527.

สุกัญญา อาชีวิวิทย์. การย้ายถิ่นเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมใหม่: ศึกษาการย้ายถิ่นในเขตอุตสาหกรรม
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2534.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
และพฤติกรรมศาสตร์ หลักวิธีการและการประยุกต์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์ ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536.

สุพจน์ จุณอนันตธรรม และคณะ. การจัดทำแผนลงทุนจังหวัดปทุมธานี. คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤษภาคม 2537.

สุนทรี่ อาสะไวย์. ประวัติคลองรังสิต การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ.2481-
2481. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สุนันทา สุวรรณโณคม และคณะ. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านประชากรเศรษฐกิจและสังคม. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สุนันทา สุวรรณโณคม และคณะ. โครงสร้างทางประชากรและสังคมกับความเป็นอุตสาหกรรมและความเป็นเกษตรกรรม : ศึกษากรณีชุมชนบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สุพัทธา สุภาพ. ปัญหาสังคม. แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2535.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี. ข้อมูลการตลาดจังหวัดปทุมธานี. เอกสารโรเนียว พฤษภาคม, 2537.

สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. บรรยายจังหวัดปทุมธานี. เอกสารโรเนียวมิถุนายน, 2538.

สำนักงานอำเภอคลองหลวง. บรรยายสรุปอำเภอคลองหลวง. เอกสารโรเนียว มีนาคม, 2538.

สำนักงานอำเภอธัญบุรี. บรรยายสรุปอำเภอธัญบุรี. เอกสารโรเนียว พฤษภาคม, 2538.

อติตยา นวลศรี. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2528.

อนันต์ เกตุวงศ์. ทฤษฎีการพัฒนาและการวางแผนพัฒนาการเมือง. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

อัจฉนา วัฒนานุกิจ. สภาพสังคม-เศรษฐกิจของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2529.

เอี่ยมพร วงศาโรจน์. การพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรม. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2522.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

DeVos, Susan. **The Old-Age Economic Security Value of Children in The Philipines and Taiwna.** Honolulu : East-West Population Institute, East-West Center, 1984.

Hawley, Anos. **H.Urban Society : An Ecological Approach.** New York : The Ronald Press Company, 1971.

Lepset, Seymour Martin and Reinhard Bendix. "The Patterns of Opportunity in Large Cities," in **Urbanism in world Perspective.** edited by Sylvia Fleis Fava. New York : Thomas Y. Crowell Company, 1968.

Miller, Delbert C. and William H.Form. **Industrial Sociology : The Sociology of work Organizations.** London : Harper & Row, 1964.

Reissman, Leonard. **The Urban Process Cities in Industrial Societies.** New York : The Free Press, 1970.

Komin, Suntaree. **Social Dimensions of Industrialization in Thailand.** Research Center, National Institute of Development Administration (NIDA). Megento Co. Bangkok, Thailand, 1989.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

การจัดทำแบบสอบถามจากตัวแปรและตัวชี้วัด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดทำแบบสอบถามจากตัวแปรและตัวชี้วัด

1.1 สภาพสังคม

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
1. การย้ายถิ่น	1. ภูมิลำเนา	<p>Q₁ ภูมิลำเนาของท่าน</p> <p>() เกิดที่นี่</p> <p>() ย้ายมาจาก ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....</p> <p>Q₂ ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่</p> <p>() 1. ไม่เกิน 5 ปี</p> <p>() 2. 5 - 10 ปี</p> <p>() 3. 11 - 15 ปี</p> <p>() 4. 16 - 20 ปี</p> <p>() 5. 20 ปีขึ้นไป</p>	
1.1 การย้ายเข้า	2. สาเหตุการย้ายเข้า	<p>Q₁ เหตุผลที่ย้ายเข้ามา (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)</p> <p>() 1. เพื่อประกอบอาชีพใหม่</p> <p>() 2. เพื่อประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม</p> <p>() 3. ที่อยู่เดิมทำมาหากินฝืดเคือง</p> <p>() 4. ย้ายตามครอบครัว/แต่งงาน</p> <p>() 5. อื่น ๆ ระบุ.....</p>	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
		<p>Q₂ โดยสรุปการที่ครอบครัวท่านย้ายมาอยู่ที่นั่นเพราะความเจริญของท้องถิ่นใช่หรือไม่</p> <p>() 1. ใช่</p> <p>() 2. ไม่ใช่</p>	
1.2 การย้ายออก	3. สาเหตุของการย้ายออก	<p>Q₁ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สมาชิกในครอบครัวท่านย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือไม่</p> <p>1. ไม่มี</p> <p>2. มี จำนวน.....คน</p> <p>Q₂ สาเหตุของการย้ายออกไปอยู่ที่อื่น (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)</p> <p>1. เพื่อประกอบอาชีพใหม่</p> <p>2. เพื่อประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม</p> <p>3. ศึกษาต่อ</p> <p>4. แต่งงาน</p> <p>5. อื่น ๆ ระบุ</p>	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
		<p>Q₃ ท่านคิดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)</p> <p>() 1. ไม่คิดเพราะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีหลักฐานมั่นคงแล้ว 2. มีรายได้และอาชีพที่ดีอยู่แล้ว 3. การศึกษาของบุตรหลาน 4. การคมนาคมสะดวก 5. อื่น ๆ ระบุ..... <p>() 2. คิดเพราะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ 2. การคมนาคมไม่สะดวก 3. ไม่พอใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม 4. อาชญากรรม 5. อื่น ๆ ระบุ..... 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
2. ที่อยู่อาศัย	1. การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันท่านต้องเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเพราะเหตุมี</p> <p>การพัฒนาที่ดินเพื่อทำโรงงานอุตสาหกรรมบ้างหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง 2. มีการเปลี่ยนแปลง โรงงานประเภท..... <p>Q₂ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันที่อยู่อาศัยของท่านมีความแตกต่างหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่แตกต่างกัน 2. ปัจจุบันดีกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 3. ปัจจุบันแย่กว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₃ การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยมีผลกระทบต่อครอบครัวของท่านหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มี 2. มี ผลดี..... <p style="padding-left: 40px;">ผลเสีย.....</p>	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
	<p>3. การใช้เวลานอกบ้านสำหรับครอบครัว</p> <p>4. ลักษณะโครงสร้างของครัวเรือน</p>	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการนัดพบพร้อมกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยนัดเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน 2. มีการนัดพบไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีการนัดพบกันมากขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีการนัดพบน้อยลงกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันท่านมีญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย มาอยู่ประจำในสครอบครัวท่านหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยมีญาติผู้ใหญ่มาอยู่ด้วย 2. มีญาติผู้ใหญ่มาอยู่ด้วยประจำ 3. เมื่อ 10 ปีก่อนมี แต่ปัจจุบันไม่มีเพราะ..... 	
4. การศึกษา	1. โอกาสในการศึกษา	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันโอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลานท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา 2. มีบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยม แต่ไม่มีความแตกต่าง 3. ปัจจุบันมีโอกาสในการเลือกโรงเรียนมัธยมได้มากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีโอกาสในการเลือกโรงเรียนมัธยมได้น้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
		<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบัน โอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปของบุตรหลานท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อระดับอุดมศึกษา 2. มีบุตรหลานเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ไม่มีความแตกต่าง 3. ปัจจุบันมีโอกาเลือกที่เรียนชั้นอุดมศึกษาได้มากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีโอกาเลือกที่เรียนชั้นอุดมศึกษาได้น้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
5. สาธารณสุข	<p>1. สถานที่รักษาพยาบาล</p> <p>2. การเจ็บป่วย</p>	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการเดินทางไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลของรัฐแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ 2. เคยไปแต่ไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีความสะดวกมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีความสะดวกน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₂ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการเดินทางไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลของเอกชนแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยไปรักษาที่โรงพยาบาลของเอกชน 2. เคยไปแต่ไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีความสะดวกมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีความสะดวกน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₃ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันท่านและสมาชิกในครอบครัวมีอาการป่วยเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยเป็น 2. เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน 3. ปัจจุบันเป็นมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันเป็นน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
		<p>Q₂ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันสมาชิกในครอบครัวท่านมีอาการป่วยเกี่ยวกับโรกระบบทางเดินอาหารแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยเป็น 2. เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน 3. ปัจจุบันเป็นมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันเป็นน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₃ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันสมาชิกในครอบครัวท่านมีอาการเครียดหรือปวดหัวไม่ทราบสาเหตุแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยเป็น 2. เป็นตั้งแต่ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน 3. ปัจจุบันเป็นมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันเป็นน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
<p>6. การคมนาคม</p> <p>6.1 การเดินทางไปทำงาน</p>	<p>1. ความสะดวกของการเดินทางไปทำงาน</p> <p>2. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง</p>	<p>Q₁ เมื่อราว10 ปีก่อน กับปัจจุบันการเดินทางไปทำงานของท่านมีความสะดวกแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ต้องเดินทาง 2. การเดินทางมีความสะดวกไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีความสะดวกมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีความสะดวกน้อยกว่าเมื่อ10ปีก่อน <p>Q₁ เมื่อราว10 ปีก่อน กับปัจจุบันพาหนะที่ใช้เดินทางไปทำงานมีความสะดวกแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ต้องเดินทาง 2. ไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีพาหนะดีกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีพาหนะแย่กว่าเมื่อ10ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
7. การรับฟังข่าวสาร	1. ข้อมูลข่าวสารท้องถิ่น	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการรับข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น เช่น การพัฒนาท้องถิ่นการจัดงานประเพณีมีความแตกต่างกันอย่างไร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร 2. ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันได้รับข้อมูลข่าวสารมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	
8. การมีส่วนร่วมทางสังคม	1. การรู้จักเพื่อนบ้าน	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการคบหาสมาคมของครอบครัวท่านกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยพูดคุยกัน 2. มีการคบหาสมาคมกันจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
	<p>2. การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพื่อนบ้านในชุมชน</p> <p>3. ความร่วมมือในงานสาธารณะประโยชน์</p>	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการคบหาสมาคมของครอบครัวท่านกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยพูดคุยกัน 2. มีการคบหาสมาคมกันจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่างกัน 3. ปัจจุบันมีมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน 4. ปัจจุบันมีน้อยกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน <p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบันการให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาหมู่บ้านของท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยให้ความร่วมมือ 2. ให้ความร่วมมือจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่างกัน 3. เมื่อราว 10 ปีก่อนมีมากกว่าปัจจุบัน 4. เมื่อราว 10 ปีก่อนมีน้อยกว่าปัจจุบัน 	

จากประสบการณ์ที่ท่านได้อาศัยอยู่ที่อำเภอคลองหลวง/อำเภอธัญบุรี เมื่อราว 10 ปีก่อน ท่านมีความเห็นเชิงเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันอย่างไร (เฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา 10 ปีขึ้นไป)

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	เห็น ด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ไม่ค่อย เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เหตุผล
1. การพัฒนา	1. คุณภาพชีวิต 2. ปัญหาสังคม 3. ความพึงพอใจ	1. ท่านมีความเห็นอย่างไรที่การพัฒนา อุตสาหกรรมทำให้วิถีชีวิตของประชาชน ในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น 2. การมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งใน พื้นที่อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี ทำให้เกิดชุมชนแออัด เพราะประชาชนย้าย เข้ามาทำงานในโรงงาน ซึ่งเป็นต้นเหตุของ การเกิดปัญหาสังคม เช่น ลักขโมย, ยาเสพติด และวัยรุ่นมั่วสุมตามแหล่งบันเทิง 3. ท่านมีความพึงพอใจกับสภาพชีวิตใน ปัจจุบัน ถึงแม้ชุมชนจะแออัดขึ้น แต่ก็ยัง มีความสะดวกและสภาพเศรษฐกิจดีขึ้น กว่าเมื่อก่อน					

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	เห็น ด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ไม่ค่อย เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เหตุผล
	4. ความเหมาะสมของพื้นที่	4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าพื้นที่ในเขตอำเภอ คลองหลวง/อำเภอรัญบุรีเหมาะสำหรับ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะมี ผังเมืองหลวงรังสิตและคลองซอยต่าง ๆ ที่เป็นคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
1. การประกอบอาชีพ	1. อาชีพหลัก	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านเคยเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของท่านหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เปลี่ยนแปลง 2. เปลี่ยนแปลง อาชีพหลักเดิมได้แก่..... <p>Q₂ เหตุผลที่ทำให้ท่านต้องเปลี่ยนอาชีพหลัก เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ <p>Q₃ อาชีพหลักปัจจุบันของท่าน เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เกี่ยวข้อง 2. เกี่ยวข้อง ได้แก่..... <p>Q₄ การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักทำให้มีรายได้เพิ่มหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เปลี่ยนแปลง 2. ลดลง 3. เพิ่มขึ้น 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
	2. อาชีพเสริม	Q ₁ ปัจจุบันนอกจากอาชีพหลักแล้วอาชีพเสริมของท่านเกี่ยวข้องกับการมี โรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่ 1. ไม่มีอาชีพเสริม 2. มีไม่เกี่ยวข้อง 3. มีเกี่ยวข้อง ได้แก่.....	
2. รายได้	1. รายได้ของหัวหน้าครัวเรือน	Q ₁ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีรายได้แตกต่างกันหรือไม่ 1. ไม่แตกต่าง 2. รายได้ลดลงประมาณร้อยละ..... เหตุผล..... 3. รายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ..... เหตุผล.....	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
3. รายจ่าย	2. รายจ่ายของหัวหน้า ครัวเรือน	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีรายจ่ายแตกต่างกันหรือไม่</p> <p>1. ไม่แตกต่าง</p> <p>2. รายจ่ายลดลงประมาณร้อยละ.....</p> <p>เหตุผล.....</p> <p>3. รายจ่ายเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ.....</p> <p>เหตุผล.....</p>	
	3. ค่าใช้สอย	<p>Q₁ ค่าอาหาร</p> <p>Q₂ ค่าเช่าบ้าน</p> <p>Q₃ ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม</p> <p>Q₄ ค่ารักษาพยาบาล</p> <p>Q₅ ค่าพาหนะ</p> <p>Q₆ ค่าพักผ่อน / บันทึกลง / ใช้จ่ายทางสังคม</p> <p>Q₇ ค่าใช้จ่ายจำเป็นในครัวเรือน</p> <p>Q₈ ค่าน้ำ / ไฟฟ้า / โทรศัพท์ และสาธารณูปโภค</p> <p>Q₉ ค่าการศึกษาเล่าเรียนบุตร</p> <p>Q₁₀ ค่าซื้อบ้าน / สร้างบ้าน / ผ่อนบ้าน</p> <p>Q₁₁ การลงทุนเกี่ยวกับอาชีพ</p>	ความแตกต่างของรายจ่าย 10 ปีก่อน-ปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
4. เงินออม	1. การมีเงินเหลือเก็บ	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ครอบครัวท่านมีการเก็บออมเงินที่เหลือจากรายจ่ายแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยมีเงินเก็บ 2. มีเงินเหลือเก็บ ไม่แตกต่างกันประมาณร้อยละ.....ของรายได้ 3. มีเงินเหลือเก็บน้อยลงกว่าเดิมประมาณร้อยละ.....ของรายได้ 4. มีเงินเหลือเก็บมากขึ้นกว่าเดิมประมาณร้อยละ.....ของรายได้ 5. อื่น ๆ ระบุ..... 	
5. หนี้สิน	1. การกู้ยืมเงิน	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ครอบครัวท่านหนี้สินแตกต่างกันหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยมีหนี้สิน 2. มีหนี้สินไม่แตกต่างกัน 3. มีหนี้สินลดน้อยลง 4. มีหนี้สินเพิ่มขึ้น 5. อื่น ๆ ระบุ..... 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
		<p>Q₂ กรณีที่มีหนี้สินเมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการกู้แตกต่างกันหรือไม่</p> <p>1. ไม่แตกต่าง กู้มาเพื่อ.....</p> <p>2. แตกต่างกัน</p> <p>- เมื่อ 10 ปีก่อนกู้มาเพื่อ.....</p> <p>- ปัจจุบันกู้มาเพื่อ.....</p> <p>Q₃ แหล่งเงินกู้เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน แตกต่างกันหรือไม่</p> <p>1. ไม่แตกต่างกู้จาก.....</p> <p>2. แตกต่างกัน</p> <p>- เมื่อ 10 ปีก่อนกู้จาก.....</p> <p>- ปัจจุบันกู้จาก.....</p>	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
6. ทรัพย์สิน	1.กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์	<p>Q₁ เมื่อราว 10 ปีก่อน ท่านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มี 2. มี จำนวน.....แปลง <ol style="list-style-type: none"> 1. แปลงที่ 1 ขนาด.....ใช้ทำ..... 2. แปลงที่ 2 ขนาด.....ใช้ทำ..... 3. แปลงที่ 1 ขนาด.....ใช้ทำ..... 4. แปลงที่ 2 ขนาด.....ใช้ทำ..... <p>Q₂ ปัจจุบัน ท่านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่</p> <ol style="list-style-type: none"> () 1. ไม่มี () 2. มี จำนวน แปลง <ol style="list-style-type: none"> () แปลงที่ 1 ขนาด.....ใช้ทำ..... () แปลงที่ 2 ขนาด.....ใช้ทำ..... () แปลงที่ 1 ขนาด.....ใช้ทำ..... () แปลงที่ 2 ขนาด.....ใช้ทำ..... 	

ตัวแปร (V)	ตัวชี้วัด (I)	คำถาม (Q)	หมายเหตุ
7. ผลกระทบ	1.ผลกระทบด้านบวก 2.ผลกระทบด้านลบ	<p>Q₁ การมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ใกล้บ้านท่าน ทำให้เกิดผลกระทบต่อท่านและครอบครัวอย่างไร</p> <p>1. ผลดี.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>2.ผลเสีย.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>3.ไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น</p>	

ภาคผนวก ข.
แบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน

โครงการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ของการเปลี่ยนแปลง
จากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม : ศึกษากรณี อ.คลองหลวง อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

จัดทำโดย

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ(นาย/นางสาว/นาง)นามสกุล.....

ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์..... เวลาที่สัมภาษณ์เสร็จ.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์.....

ผลการสัมภาษณ์

- () บรรลุตามวัตถุประสงค์
- () ไม่ครบถ้วน (ระบุเหตุผล).....

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ตรวจ.....

คำอธิบาย

1. แบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 สภาพสังคม

ส่วนที่ 3 สภาพเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 4 สภาพแวดล้อม

2. ข้อกำหนดของผู้ให้สัมภาษณ์ จะต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ทราบข้อมูลของครอบครัว และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอคลองหลวง หรืออำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เกินกว่า 10 ปีขึ้นไป

ขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบให้ครบถ้วน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

รายละเอียดข้อมูลทั่วไป

ลำดับที่	ชื่อสมาชิกในครัวเรือน	เพศ (1)	อายุ (2)	ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน (3)	สถานภาพ สมรส (4)	การศึกษา (5)			อาชีพ (6)			
						ก่อนวัย เรียน	กำลัง เรียน	จบการ ศึกษาสูงสุด	อาชีพ หลัก	อาชีพ เสริม	นอกวัย แรงงาน	ว่างงาน
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

7. หัวหน้าครัวเรือนนับถือศาสนา.....

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ประจำขณะนี้.....คน (รวมทั้งตัวท่าน)

รายละเอียดข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

2. อายุ

3.. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

3.1 หัวหน้าครัวเรือน

3.2 คู่สมรส

3.3 บิดา/มารดา

3.4 บุตร/เขย/สะใภ้

3.5 ญาติ

3.6 คนอาศัยไม่ใช่ญาติ

4. สถานภาพสมรส

4.1 โสด

4.2 แต่งงานแล้ว(อยู่ด้วยกัน)

4.3 แต่งงานแล้ว(แยกกันอยู่)

4.4 หย่า

4.5 หม้าย

5. การศึกษา

5.1 กลุ่มที่ 1 ก่อนวัยเรียน = ยังไม่ได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

5.2 กลุ่มที่ 2 กำลังเรียน = 1. ประถม 2. มัธยมศึกษา

3. ปวช.

4. ปวส.

5. ปริญญาตรีขึ้นไป

5.3 กลุ่มที่ 3 จบการศึกษาสูงสุด = 1. ประถม 2. ศึกษามัธยม

3. ปวช.

4. ปวส.

5. ปริญญาตรีขึ้นไป

6. อาชีพ

6.1 อาชีพหลัก = อาชีพที่มีรายได้เป็นประจำแน่นอน

1. เกษตรกรรม

2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3. ค้าขาย

4. พนักงานเอกชน

5. คนงานโรงงาน

6. รับจ้างทั่วไป

7. เจ้าของกิจการ

8. อาชีพอิสระ

9. อื่น ๆ ระบุ.....

6.2 อาชีพเสริม = อาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลัก

1. เกษตรกรรม

2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3. ค้าขาย

4. พนักงานเอกชน

5. คนงานโรงงาน

6. รับจ้างทั่วไป

7. เจ้าของกิจการ

8. อาชีพอิสระ

9. อื่น ๆ ระบุ.....

6.3 นอกวัยแรงงาน = เด็ก คนชรา (อายุต่ำกว่า 13 และเกิน 60)

6.4 ว่างาน = ไม่มีอาชีพ (อายุ 13 - 60 ปี)

ส่วนที่ 2 สภาพสังคม

1. ภูมิลำเนาของท่าน

- () 1 เกิดที่นี่
- () 2 ย้ายมาจากตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

2. ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่

- () 1 ไม่เกิน 5 ปี
- () 2 5 - 10 ปี
- () 3 11 - 15 ปี
- () 4 16 - 20 ปี
- () 5 20 ปีขึ้นไป

3. เหตุผลที่ย้ายเข้ามา (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () 1 เพื่อประกอบอาชีพใหม่
- () 2 เพื่อประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม
- () 3 ที่อยู่เดิมทำมาหากินฝืดเคือง
- () 4 ย้ายตามครอบครัว / แต่งงาน
- () 5 อื่น ๆ ระบุ

4. โดยสรุปการที่ครอบครัวท่านย้ายมาอยู่ที่นี่เป็นเพราะความเจริญของท้องถิ่นใช่หรือไม่

- () 1 ใช่
- () 2 ไม่ใช่

5. ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สมาชิกในครอบครัวท่านย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือไม่

- () 1 ไม่มี
- () 2 มีจำนวน คน

6. สาเหตุของการย้ายออกไปอยู่ที่อื่น (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () 1 เพื่อประกอบอาชีพใหม่
- () 2 เพื่อประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม
- () 3 ศึกษาต่อ
- () 4 แต่งงาน
- () 5 อื่น ๆ ระบุ

7. ท่านคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

() 1. ไม่คิดเพราะ

- () 1. มีหลักฐานมั่นคงแล้ว
- () 2. มีรายได้และอาชีพที่ได้อยู่แล้ว
- () 3. การศึกษาของบุตรหลาน
- () 4. การคมนาคมสะดวก
- () 5. อื่น ๆ ระบุ

() 2. คิด เพราะ

- () 1. ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่
- () 2. การคมนาคมไม่สะดวก
- () 3. ไม่พอใจเรื่องสิ่งแวดล้อม
- () 4. อาชญากรรม
- () 5. อื่น ๆ ระบุ

8. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านต้องเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเพราะเหตุที่มีการพัฒนาที่ดินเพื่อทำโรงงานอุตสาหกรรมบ้างหรือไม่

- () 1. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- () 2. มีการเปลี่ยนแปลงโรงงานประเภท

9. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ที่อยู่อาศัยของท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1. ไม่แตกต่างกัน
- () 2. เมื่อราว 10 ปีก่อน ดีกว่า ปัจจุบัน
- () 3. เมื่อราว 10 ปีก่อน แย่กว่า ปัจจุบัน

10. การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยมีผลกระทบต่อครอบครัวของท่าน หรือ ไม่

- () 1. ไม่มี
- () 2. มี

ผลดี.....

ผลเสีย

11. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีเวลาให้ครอบครัวแตกต่างกันหรือไม่

- () 1. ไม่เคยมีเวลาให้กับครอบครัว
- () 2. เมื่อราว 10 ปีก่อน กับปัจจุบัน การมีเวลาให้กับครอบครัวไม่แตกต่างกัน
- () 3. เมื่อราว 10 ปีก่อน มีเวลาให้มากกว่าปัจจุบัน
- () 4. เมื่อราว 10 ปีก่อน มีเวลาให้น้อยกว่าปัจจุบัน

12. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การปรึกษาหารือขอความคิดเห็นร่วมกันของครอบครัวท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยปรึกษาหารือ
- () 2 มีการปรึกษาหารือไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีการปรึกษาหารือกัน มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีการปรึกษาหารือกัน น้อยกว่าปัจจุบัน

13. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การนัดพบพร้อมกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยนัดเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน
- () 2 มีการนัดพบไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีการนัดพบกัน มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีการนัดพบกัน น้อยกว่าปัจจุบัน

14. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย มาอยู่ประจำในครอบครัวท่านหรือไม่

- () 1 ไม่เคยมีญาติผู้ใหญ่มาอยู่ด้วย
- () 2 มีญาติผู้ใหญ่มาอยู่ด้วยประจำ
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อนมี แต่ปัจจุบันไม่มีเพราะ

15. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน โอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาของบุตรหลานท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อมัธยม
- () 2 มีบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมแต่ไม่มีความแตกต่าง
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อนมีโอกาสในการเลือกโรงเรียนมัธยมได้มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อนมีโอกาสในการเลือกโรงเรียนมัธยมได้น้อยกว่าปัจจุบัน

16. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน โอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปของบุตรหลานท่าน มีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่มีบุตรหลานเรียนต่อระดับอุดมศึกษา
- () 2 มีบุตรหลานเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ไม่มีความแตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีโอกาสเลือกที่เรียนชั้นอุดมศึกษาได้มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีโอกาสเลือกที่เรียนชั้นอุดมศึกษาได้น้อยกว่าปัจจุบัน

17. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การเดินทางไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลของรัฐแตกต่างกันหรือไม่

- 1 ไม่เคยไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ
- 2 เคยไปแต่ไม่แตกต่างกัน
- 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีความสะดวก มากกว่าปัจจุบัน
- 4 เมื่อราว 10 ปีก่อนมีความสะดวก น้อยกว่าปัจจุบัน

18. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การเดินทางไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลเอกชนแตกต่างกันหรือไม่

- 1 ไม่เคยไปรักษาที่โรงพยาบาลเอกชน
- 2 เคยไปแต่ไม่แตกต่างกัน
- 3 เมื่อราว 10 ปีก่อนมีความสะดวก มากกว่าปัจจุบัน
- 4 เมื่อราว 10 ปีก่อนมีความสะดวก น้อยกว่าปัจจุบัน

19. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน สมาชิกในครอบครัวท่านมีการป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจแตกต่างกันหรือไม่

- 1 ไม่เคยเป็น
- 2 เป็นตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน
- 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นมากกว่าปัจจุบัน
- 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นน้อยกว่าปัจจุบัน

20. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน สมาชิกในครอบครัวท่านมีการป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารแตกต่างกันหรือไม่

- 1 ไม่เคยเป็น
- 2 เป็นตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน
- 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นมากกว่าปัจจุบัน
- 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นน้อยกว่าปัจจุบัน

21. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน สมาชิกในครอบครัวท่านมีอาการเครียดหรือปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุแตกต่างกันหรือไม่

- 1 ไม่เคยเป็น
- 2 เป็นตั้งแต่เมื่อ 10 ปีก่อน จนถึงปัจจุบัน
- 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นมากกว่าปัจจุบัน
- 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน เป็นน้อยกว่าปัจจุบัน

22. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การเดินทางไปทำงานของท่านมีความสะดวกแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่ต้องเดินทาง
- () 2 การเดินทางมีความสะดวกไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีความสะดวก มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีความสะดวก น้อยกว่าปัจจุบัน

23. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พาหนะที่ใช้เดินทางไปทำงานมีความสะดวกแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่ต้องเดินทาง
- () 2 ไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีพาหนะดีกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีพาหนะแย่กว่าปัจจุบัน

24. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การรับข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น เช่น การพัฒนาท้องถิ่น การจัดงานประเพณีมีความแตกต่างกันอย่างไร

- () 1 ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร
- () 2 ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน ได้รับข้อมูลข่าวสาร มากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน ได้รับข้อมูลข่าวสาร น้อยกว่าปัจจุบัน

25. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การคบหาสมาคมของครอบครัวท่านกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยพูดคุยกัน
- () 2 มีการคบหาสมาคมกันจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีมากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีน้อยกว่าปัจจุบัน

26. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนของท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรม
- () 2 มีการทำกิจกรรมร่วมกันจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่างกัน
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีมากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีน้อยกว่าปัจจุบัน

27. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาหมู่บ้านของท่านมีความแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยให้ความร่วมมือ
- () 2 ให้ความร่วมมือจนถึงปัจจุบันไม่แตกต่าง
- () 3 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีมากกว่าปัจจุบัน
- () 4 เมื่อราว 10 ปีก่อน มีน้อยกว่าปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28. จากประสบการณ์ที่ท่านได้อาศัยอยู่ที่อำเภอคลองหลวง/อำเภอธัญบุรี เมื่อราว 10 ปีก่อน ท่านมีความเห็นเชิงเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันอย่างไร (เฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา 10 ปีขึ้นไป)

คำถาม	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่ค่อยเห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เหตุผล
1. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเกษตรกรรมเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมทำให้เกิด ปัญหาชุมชนแออัด เพราะมีการอพยพแรงงาน					
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการมีชุมชนแออัดทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่นการลักขโมย ยาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุม					
3. ท่านมีความพึงพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบันถึงแม้ชุมชนจะแออัดขึ้นแต่ก็ยังมี ความสะดวก และสภาพเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเมื่อก่อน					
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าพื้นที่ในเขต อ. คลองหลวง/ อ. ธัญบุรี เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะมีฝั่่งเมือง คลองรังสิตและคลอง ซอยต่าง ๆ ที่เป็นคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร					

ส่วนที่ 3 สภาพเศรษฐกิจ

1. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านเคยเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของท่านหรือไม่
() 1 ไม่เปลี่ยนแปลง
() 2 เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เดิมได้แก่
2. เหตุที่ทำให้ท่านต้องเปลี่ยนอาชีพหลัก เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งใหม่หรือไม่
() 1 ใช่
() 2 ไม่ใช่
3. อาชีพหลักปัจจุบันของท่าน เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่
() 1 ไม่เกี่ยวข้อง
() 2 เกี่ยวข้อง ได้แก่
4. การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่
() 1 ไม่เปลี่ยนแปลง
() 2 ลดลง
() 3 เพิ่มขึ้น
5. ปัจจุบันนอกจากอาชีพหลักแล้วอาชีพเสริมของท่านเกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่
() 1 ไม่มีอาชีพเสริม
() 2 มี ไม่เกี่ยวข้อง
() 3 มี เกี่ยวข้องได้แก่
6. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีรายได้แตกต่างกันหรือไม่
() 1 ไม่แตกต่าง
() 2 รายได้ลดลง ประมาณร้อยละ เหตุผล
- () 3 รายได้เพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ เหตุผล
7. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีรายจ่ายแตกต่างกันหรือไม่
() 1 ไม่แตกต่าง
() 2 รายจ่ายลดลงประมาณร้อยละ เหตุผล
- () 3 รายจ่ายเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ เหตุผล

8. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบันค่าใช้จ่ายในครอบครัวท่านเฉลี่ยต่อเดือนมีความแตกต่างกันหรือไม่

รายการ	ความแตกต่าง				
	เหมือนเดิม	ลดลงเล็กน้อย ไม่เกิน 30 %	ลดลงมาก เกินกว่า 30 %	เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ไม่เกิน 30%	เพิ่มขึ้นเกิน กว่า 30 %
1.ค่าอาหาร					
2.ค่าเช่าบ้าน					
3.ค่าเสื้อผ้าเครื่อง นุ่งห่ม					
4.ค่ารักษาพยาบาล					
5.ค่าพาหนะ					
6.ค่าพักผ่อน/บันเทิง /ใช้จ่ายทางสังคม					
7.ค่าใช้จ่ายจำเป็นใน ครัวเรือน					
8.ค่าน้ำ/ไฟฟ้า/ โทรศัพท์และ สาธารณูปโภคอื่น ๆ					
9.ค่าการศึกษา เล่าเรียนบุตร					
10.ค่าซื้อบ้าน/สร้าง บ้าน/ผ่อนบ้าน					
11.การลงทุนเกี่ยวกับ อาชีพ					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ครอบครัวท่านมีการเก็บออมเงินที่เหลือจากรายจ่ายแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยมีเงินเก็บ
- () 2 มีเงินเหลือเก็บไม่แตกต่างกันประมาณร้อยละ ของรายได้
- () 3 มีเงินเหลือเก็บน้อยลงกว่าเดิมร้อยละ ของรายได้
- () 4 มีเงินเหลือเก็บมากขึ้นกว่าเดิมร้อยละ ของรายได้
- () 5 อื่น ๆ ระบุ

10. เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านมีหนี้สินแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่เคยมีหนี้สิน
- () 2 มีหนี้สินไม่แตกต่างกัน
- () 3 มีหนี้สินลดน้อยลง
- () 4 มีหนี้สินเพิ่มขึ้น
- () 5 อื่น ๆ ระบุ

11. กรณีที่มีหนี้สิน เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมแตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่แตกต่าง กู้มาเพื่อ
- () 2 แตกต่างกัน
 - () 1 เมื่อ 10 ปีก่อนกู้มาเพื่อ
 - () 2 ปัจจุบันกู้มาเพื่อ

12. แหล่งเงินกู้ เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน แตกต่างกันหรือไม่

- () 1 ไม่แตกต่าง กู้จาก
- () 2 แตกต่างกัน
 - () 1 เมื่อ 10 ปีก่อน กู้จาก
 - () 2 ปัจจุบัน กู้จาก

13. เมื่อราว 10 ปีก่อน ท่านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่

- () 1 ไม่มี
- () 2 มี จำนวนแปลง แปลง
 - () 1 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ
 - () 2 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ
 - () 3 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ
 - () 4 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ

14. ปัจจุบันท่านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่

() 1 ไม่มี

() 2 มี จำนวน แปลง

() 1 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ

() 2 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ

() 3 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ

() 4 แปลงที่ 1 ขนาด ไร่/ทำ

15. การมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ใกล้บ้านท่าน ทำให้เกิดผลกระทบต่อทั้งด้านดี และด้านเสีย

ต่ออาชีพและรายได้ของท่านหรือไม่

() 1 ผลดี

.....

.....

() 2 ผลเสีย

.....

.....

() 3 ไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 4 สภาวะแวดล้อม

1. เมื่อราว 10 ปีก่อนสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านท่านมีปัญหาด้านมลพิษบ้างหรือไม่

() 1 ไม่มี

() 2 มี ได้แก่

2. ปัจจุบันสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านมีปัญหาด้านมลพิษบ้างหรือไม่

() 1 ไม่มี

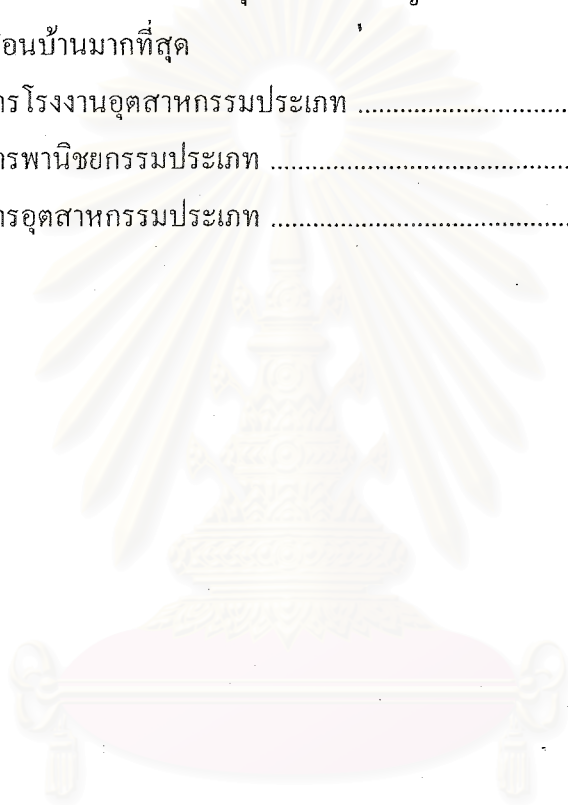
() 2 มี ได้แก่

3. ท่านคิดว่าผู้ประกอบการอาชีพใดเป็นต้นเหตุของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่กระทบกับความ
เป็นอยู่ของท่านและเพื่อนบ้านมากที่สุด

1. ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมประเภท

2. ผู้ประกอบการพาณิชย์กรรมประเภท

3. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมประเภท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ขอให้ท่านเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
1. การอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด ทำให้มีปัญหามลพิษชุมชนแออัด	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
2. ปัญหาบ้านเรือนรुकล้ำริมคลอง	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
3. ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
4. ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
5. ปัญหาน้ำเสียจากเกษตรกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
6. ปัญหาขยะจากบ้านเรือน/ร้านค้า	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
7. ปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
8. ปัญหาการกำจัดขยะ	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
9. ปัญหาเสียงดังรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
10. ปัญหาเสียงดังรบกวนจากยานพาหนะ	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
11. ปัญหาควันหรืออากาศเสียจากโรงงาน	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
12. ปัญหาควันหรืออากาศเสียจากรถยนต์	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
13. ปัญหากลิ่นเหม็นจาก.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
14. ปัญหาความแออัดไม่ปลอดภัยจากการจราจรทางบก เช่น.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
15. ปัญหาความไม่สะดวกในการจราจรทางน้ำ เช่น.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามผู้นำท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน

โครงการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ของการเปลี่ยนแปลง
จากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม : ศึกษากรณี อ.คลองหลวง อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

จัดทำโดย

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง

ชื่อหมู่บ้าน..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....

จังหวัด.....

ผลการสัมภาษณ์

() สำเร็จครบถ้วน

() ไม่ครบถ้วน (ระบุเหตุผล).....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบาย

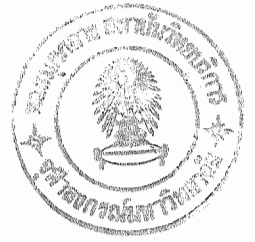
1. แบบสอบถามผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ส่วนที่ 2 สภาพสังคม
 - ส่วนที่ 3 สภาพเศรษฐกิจ
 - ส่วนที่ 4 สภาวะแวดล้อม
2. ข้อกำหนดของผู้ให้สัมภาษณ์ จะต้องเป็นผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอคลองหลวง หรืออำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เกินกว่า 10 ปีขึ้นไป
3. อายุผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์

ขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบให้ครบถ้วน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ประวัติผู้เข้าท้องถิ่น

1.1 เกิดที่นี้

1.2 ย้ายมาจาก อำเภอ จังหวัด

เมื่อ พ.ศ.

1.3 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ พ.ศ.

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด

1.5 อาชีพ

1. อาชีพหลัก

2. อาชีพรอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. สภาพทั่วไปของท้องถิ่น

2.1 การใช้ที่ดินของหมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านเมื่อ 10 ปีก่อน.....ไร่ ปัจจุบัน.....ไร่

	เมื่อ 10 ปีก่อน ร้อยละ	ปัจจุบัน ร้อยละ	หมายเหตุ
1. พื้นที่ที่ใช้ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ทุกประเภท/ขนาด			
2. พื้นที่เพาะปลูก/ทำการเกษตรกรรม			
3. พื้นที่เลี้ยงสัตว์			
4. พื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรม (อาคารพาณิชย์)			
5. พื้นที่อยู่อาศัย (ที่ปลูกบ้านอยู่/บ้านจัดสรร)			
6. พื้นที่ว่างเปล่า			
7. อื่น ๆ ระบุ.....			
.....			
.....			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 สาธารณูปโภค และสถานบริการ

1. สาธารณูปโภคและสถานบริการของหมู่บ้าน

		เมื่อ 10 ปีก่อน	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
1. ไฟฟ้า	มี			
	ไม่มี			
2. ประปา	มี			
	ไม่มี			
3. โทรศัพท์สาธารณะ	มี			
	ไม่มี			
4. บ่อน้ำบาดาล	มี			
	ไม่มี			
5. สถานีอนามัย	มี			
	ไม่มี			
6. โรงพยาบาลของรัฐ	มี			
	ไม่มี			
7. โรงพยาบาลเอกชน	มี			
	ไม่มี			

ถ้ามี ขอให้ระบุจำนวน

		เมื่อ 10 ปีก่อน	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
8. คลินิก	มี			
	ไม่มี			
9. สถานศึกษาระดับประถมศึกษา	มี			
	ไม่มี			
10. สถานที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษา	มี			
	ไม่มี			
11. สถานที่ศึกษาระดับอุดมศึกษา	มี			
	ไม่มี			
12. วัด	มี			
	ไม่มี			
13. สำนักสงฆ์	มี			
	ไม่มี			
14. มัสยิด	มี			
	ไม่มี			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ถนนที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านท่าน
มีลักษณะที่ดีขึ้นกว่าเดิมในเรื่องใด

1.ขนาดของถนนมีการพัฒนาขึ้นอย่างไร.....

2.การเชื่อมโยงติดต่อถนนสายต่าง ๆ ที่จะทำให้การเดินทางสะดวก.....

3.คุณภาพของถนนมีการพัฒนาขึ้นอย่างไร เช่นจากถนนดิน - ถนนลูกรัง - ถนนลาดยาง.....

3. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ยานพาหนะที่ใช้สัญจรไปมาในหมู่บ้านท่าน

1. จำนวนที่ใช้บริการ (จำนวนเที่ยว).....

2. ประเภทของยานพาหนะมีกี่ประเภท.....

3. ความสะดวกจากยานพาหนะ.....

4. การเกิดปัญหาจากยานพาหนะ เช่นอุบัติเหตุ ความจอแจ เสียงดัง ฝุ่น.....

4. การมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งในหมู่บ้านท่านหรืออยู่ใกล้เคียงทำให้เส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านท่าน

1. ถนนมีสภาพดีขึ้น

2. มีถนนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น

3. ไม่มีการปรับปรุงถนนเดิม การมีรถวิ่งเพิ่มขึ้นทำให้ถนนมีสภาพเลวลง

5. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ของประชาชนในหมู่บ้านท่านมาจาก /กรณีที่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

		แหล่งน้ำ					ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		น้ำบาดาล/ ประปา (ร้อยละ)	น้ำคลอง (ร้อยละ)	น้ำบ่อ (ร้อยละ)	น้ำฝน (ร้อยละ)	ซื้อน้ำ บรรจุขวด (ร้อยละ)	ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจน น้ำเป็นห้วง	
น้ำเพื่อการอุปโภค	เมื่อ 10 ปี ก่อน										
	ปัจจุบัน										
น้ำเพื่อการบริโภค	เมื่อ 10 ปี ก่อน										
	ปัจจุบัน										

ส่วนที่ 2 สภาพสังคม

ลักษณะทางประชากรของหมู่บ้าน

1. หมู่บ้านท่านมีจำนวนครัวเรือน
2. ประชากร คน ชาย คน หญิง คน
3. พื้นเพของประชากรในหมู่บ้านท่าน
 - 3.1 มีภูมิลำเนาที่นี้ประมาณ ครัวเรือน
 - 3.2 ย้ายมาจากที่อื่นประมาณ ครัวเรือน
4. ประชากรในหมู่บ้านท่านนับถือศาสนา
 - 4.1 พุทธ ครัวเรือน
 - 4.2 อิสลาม ครัวเรือน
 - 4.3 คริสต์ ครัวเรือน
 - 4.4 อื่น ๆ

การย้ายถิ่น

5. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันการย้ายเข้าของประชากรต่างถิ่นมาอยู่ในหมู่บ้านท่าน
 1. สัดส่วนของการย้ายเข้า คิดเป็นร้อยละ
 2. ส่วนใหญ่จะย้ายมาจาก (ระบุจังหวัดหรือภาค).....
6. เมื่อ 10 ปีก่อน ประชากรที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านท่านส่วนใหญ่ มีความประสงค์เพื่อเข้ามา (ตอบเรียงลำดับ)
 1. ศึกษาต่อ
 2. ธุรกิจ/ค้าขาย
 3. ย้ายตามครอบครัว/แต่งงาน
 4. เข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม
 5. ย้ายเข้ามาเพื่ออยู่อาศัย
 6. อื่น ๆ ระบุ

7. ปัจจุบัน ประชากรที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่ บ้านท่าน ส่วนใหญ่มีความประสงค์
(ตอบเรียงลำดับ)

1. ศึกษาต่อ
2. ธุรกิจ/ค้าขาย
3. ย้ายตามครอบครัว/แต่งงาน
4. เข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม
5. ย้ายเข้ามาเพื่ออยู่อาศัย
6. อื่น ๆ ระบุ

สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน

8. เมื่อ 10 ปีก่อน หมู่บ้านท่านมีสภาพแวดล้อมอยู่ติดกับสิ่งเหล่านี้หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. มีบ้านเรือนแออัด
2. ปัญหาจากเกษตรกรรมทั่วไป.....
3. ปัญหาจากเกษตรกรรมแผนใหม่.....
4. ปัญหาจากการใช้น้ำ.....
5. ปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป.....
6. ปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมลพิษ.....
7. อื่น ๆ.....

9. ปัจจุบัน หมู่บ้านท่านมีสภาพแวดล้อมอยู่ติดกับสิ่งเหล่านี้หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. มีบ้านเรือนแออัด
2. ปัญหาจากเกษตรกรรมทั่วไป.....
3. ปัญหาจากเกษตรกรรมแผนใหม่.....
4. ปัญหาจากการใช้น้ำ.....
5. ปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป.....
6. ปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมลพิษ.....
7. อื่น ๆ.....

10. การมีโรงงานอุตสาหกรรมในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงทำให้หมู่บ้านท่านเจริญขึ้นหรือไม่

1. มี เหตุผล
2. ไม่มี เหตุผล.....

11. การมีโรงงานอุตสาหกรรมในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงหมู่บ้านท่าน ก่อให้เกิดปัญหาหรือผลเสียอย่างไร

1. มี เหตุผล.....

2. ไม่มี เหตุผล.....

12. การมีโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ราคาที่ดินแพงขึ้นโดยส่วนรวม ท่านคิดว่ามีผลดีผลเสียต่อประชาชนในหมู่บ้านอย่างไร

1. ผลดี.....

2. ผลเสีย.....

ผู้นำท้องถิ่น

13. หมู่บ้านของท่านได้รับความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนา ซึ่งเป็นการติดต่อหรือใช้งบประมาณจากนักการเมืองหรือไม่

1. กรรมการสุขา มีโครงการมาลงในหมู่บ้าน ได้แก่

2. สจ. มีโครงการมาลงในหมู่บ้าน ได้แก่

3. สส. มีโครงการมาลงในหมู่บ้าน ได้แก่

4. ไม่มี

14. ในกรณีที่ชาวบ้านมีปัญหาเดือดร้อนต้องการคำปรึกษาหรือต้องการความช่วยเหลือชาวบ้านจะปรึกษาใครในหมู่บ้าน

1. ตำแหน่ง..... ปัญหาที่จะนำมาปรึกษา.....

2. ตำแหน่ง..... ปัญหาที่จะนำมาปรึกษา.....

3. ตำแหน่ง..... ปัญหาที่จะนำมาปรึกษา.....

15. ในความคิดของท่าน ปัญหาสำคัญของหมู่บ้านได้แก่.....

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา.....

การมีส่วนร่วมทางสังคม

16. เมื่อ 10 ปีก่อน กับปัจจุบัน ประชาชนในหมู่บ้านท่านให้ความร่วมมือเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การช่วยกันกำจัดผักตบชวา การบริจาคเงิน/สิ่งของ เพื่อกิจกรรมของหมู่บ้าน มีความแตกต่างกันหรือไม่

1. เมื่อ 10 ปีก่อน ให้ความร่วมมือดีกว่า.....
2. ปัจจุบัน ให้ความร่วมมือดีกว่า.....
3. ไม่แตกต่างกัน.....

17. หมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวกับการพัฒนาหรือรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของหมู่บ้าน เช่นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มรักษาความปลอดภัย กลุ่มดูแลรักษาสภาพแวดล้อม หรือไม่

1. เมื่อ 10 ปีก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มมากกว่า.....
2. ปัจจุบันมีมีการจัดตั้งกลุ่มมากกว่า.....
3. ไม่แตกต่างกัน.....

การรับฟังข่าวสาร

18. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน การรับฟังข่าวสาร/รับรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ของประชาชนในหมู่บ้าน ท่านจากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้แตกต่างกันหรือไม่

ชนิดของสื่อ	เมื่อ 10 ปีก่อนมีบทบาทมากกว่าปัจจุบัน	ปัจจุบันมีบทบาทมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน	ไม่แตกต่าง
1. วิทยุ			
2. โทรทัศน์			
3. หนังสือพิมพ์			
4. เพื่อนบ้าน			
5. ผู้นำทางราชการ			
6. อื่น ๆ ระบุ.....			

ส่วนที่ 3 สภาพเศรษฐกิจ

1. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันประชาชนในหมู่บ้านท่านมีการประกอบอาชีพในลักษณะต่อไปนี้อย่างไร

	10 ปีก่อน	ปัจจุบัน
อาชีพหลัก	1	1
	2	2
	3	3
อาชีพรอง	1	1
	2	2
	3	3

2. ในกรณีที่ประชาชนในหมู่บ้านท่านต้องเปลี่ยนอาชีพจากเดิมมาเป็นการประกอบอาชีพในโรงงาน อุตสาหกรรมหรือมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านท่านมีความพอใจกับสภาพที่เปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร.....

.....

.....

3. เมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน รายได้รายจ่ายของประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ย แตกต่างกันหรือไม่

1. ไม่แตกต่างกันคือ
2. มีเงินจากรายได้เหลือเก็บมากขึ้น.....
3. มีเงินจากรายได้เหลือเก็บน้อยลง.....
4. มีหนี้สินเพิ่มขึ้น.....
5. มีหนี้สินน้อยลง.....

คำว่า ค่าเฉลี่ย หมายถึง อัตรารายได้-รายจ่าย มีผลต่อการใช้จ่ายอย่างไร (ไม่ได้หมายถึงจำนวนเงิน)

คำว่า ไม่แตกต่าง หมายถึง เมื่อ 10 ปีก่อน มีหนี้สินปัจจุบันยังมีหนี้สิน คือ เมื่อ 10 ปีก่อนเป็นอย่างไร ปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลง ขอให้แจ้งรายละเอียดด้วย

ส่วนที่ 4 สภาวะแวดล้อม

1. ปัจจุบันสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านท่านมีปัญหาด้านมลพิษบ้างหรือไม่

1. ไม่มี
2. มี ได้แก่.....

2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ท่านคิดว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วน

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. น้ำเสียจาก.....
2. ขยะจาก.....
3. อากาศเสียจาก.....
4. กลิ่นเหม็นจาก.....
5. เสียงดังรบกวนจาก.....
6. ฝุ่นละอองจาก.....
7. การจราจรทางบกจาก.....
8. การจราจรทางน้ำจาก.....

3. ข้อเสนอแนะในกรณีที่มีปัญหา.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าผู้ประกอบการอาชีพใดที่เป็นต้นเหตุของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กระทบกับความ
เป็นอยู่ของท่านและเพื่อนบ้านมากที่สุด

1. ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมประเภท.....
2. ผู้ประกอบการพาณิชยกรรมประเภท.....
3. ผู้ประกอบการเกษตรกรรมประเภท.....

5. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน ขอให้ท่านเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
1. การอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด ทำให้มีปัญหามุมชนแออัด	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
2. ปัญหาบ้านเรือนรुकลัริมคลอง	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
3. ปัญหาน้ำเสียจากบ้านเรือน	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
4. ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
5. ปัญหาน้ำเสียจากเกษตรกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
6. ปัญหาขยะจากบ้านเรือน/ร้านค้า	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
7. ปัญหาขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
8. ปัญหาการกำจัดขยะ	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
9. ปัญหาเสียงดังรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
10. ปัญหาเสียงดังรบกวนจากยานพาหนะ	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
11. ปัญหาควันหรืออากาศเสียจากโรงงาน	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
12. ปัญหาควันหรืออากาศเสียจากรถยนต์	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
13. ปัญหากลิ่นเหม็นจาก.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

คำถาม		ระดับความรุนแรงของปัญหา				ข้อเสนอแนะ
		ไม่มี	มีบ้างเล็กน้อย	มีมาก	มีมากจนน่าเป็นห่วง	
14. ปัญหาความแออัดไม่ปลอดภัยจากการจราจรทางบก เช่น.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					
15. ปัญหาความไม่สะดวกในการจราจรทางน้ำ เช่น.....	เมื่อ 10 ปีก่อน					
	ปัจจุบัน					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. สรุปในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน และได้อาศัยอยู่ที่อำเภอคลองหลวง/อำเภอธัญบุรี เกินกว่า 10 ปีขึ้นไป ท่านมีความเห็นเชิงเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันอย่างไร

คำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ค่อย เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย เลย	เหตุผล
1. ท่านคิดว่าที่การพัฒนา อุตสาหกรรมทำให้วิถีชีวิตของ ประชากรในหมู่บ้านท่าน เปลี่ยนไป					ความเห็น.....
2. ท่านคิดว่าการพัฒนา อุตสาหกรรมทำให้ประชาชน ในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น					ความเห็น.....
3. การที่มีโรงงานอุตสาหกรรม มาตั้งในบริเวณหมู่บ้านท่านหรือ ใกล้เคียง ทำให้เกิดการอพยพเข้า เป็นชุมชนแออัด					ความเห็น.....
4. การมีชุมชนแออัด ทำให้เกิด ปัญหา สังคมตามมา ท่านเห็นด้วย หรือไม่					ความเห็น.....
5. แม้ว่าจะมีปัญหาสังคมที่เกิด จากชุมชนแออัด แต่เมื่อเทียบกับ ความสะดวกสบายและความ เจริญของหมู่บ้าน ก็ถือว่าดีกว่า ไม่มีความเจริญเช่นเมื่อ 10 ปีก่อน					ความเห็น.....

ภาคผนวก ง.
สภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปของจังหวัดปทุมธานี

1. สภาพทางภูมิศาสตร์

1.1 ลักษณะที่ตั้งและขนาด

จังหวัดปทุมธานีตั้งอยู่ในภาคกลาง ประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 2.30 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,520.856 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 950,353 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ประมาณ 27.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางปะอิน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

และเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งน้ำ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านใจกลางจังหวัดในเขตอำเภอเมืองปทุมธานีและอำเภอสามโคก ทำให้พื้นที่ของจังหวัดปทุมธานีถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันออกของจังหวัดหรือบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้วกับพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองและอำเภอสามโคก กับฝั่งตะวันตกของจังหวัด หรือบนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองบางส่วน ัญบุรี คลองหลวง หนองเสือ ลำลูกกา และบางส่วนของอำเภอสามโคก

โดยปกติระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาในฤดูฝนจะเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยประมาณ 50 เซนติเมตร ซึ่งทำให้เกิดสถานะน้ำท่วมในบริเวณพื้นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นบริเวณกว้าง และก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัย ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยานั้นเนื่องจากประกอบด้วยคลองซอยต่างๆ จำนวนมากทำให้มีการระบายน้ำที่ดี การเกิดน้ำท่วมจึงน้อยกว่าพื้นที่ฝั่งตะวันตก เขตติดต่อของคลองซอยต่าง ๆ ได้แก่

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางปะอิน อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี
เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

1.3 แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัด

จังหวัดปทุมธานี ไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาเฉพาะช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดปทุมธานีและอำเภอสามาโคก มีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร ดังนั้นน้ำที่ใช้ในการอุปโภค - บริโภค และทำการเกษตรจะได้จากระบบคลองส่งน้ำชลประทาน และคลองธรรมชาติ ซึ่งจะรับน้ำจากเขื่อนชัยนาท จังหวัดชัยนาท ส่งมาตามคลองอนุศาสนนันท์ เชื่อมต่อกับคลองระพีพัฒน์ และรับน้ำจากแม่น้ำป่าสัก ส่วนหนึ่งที่เขื่อนพระราม 6 จังหวัดสระบุรี เพื่อส่งน้ำมาให้พื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดปทุมธานีและเนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ราบเรียบมาก ดังนั้นระบบส่งน้ำคลองชลประทานในจังหวัดปทุมธานี จะเป็นคลองที่ขุดได้เป็นแนวตรงที่สุดในประเทศไทย ซึ่งสามารถจำแนกตามประเภทได้ดังนี้

1) แหล่งน้ำชลประทาน กรมชลประทานได้แบ่งเขตจัดสรรน้ำช่วยเหลือพื้นที่ทำการเกษตรของพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาขนาดใหญ่ 3 โครงการ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตเหนือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้ และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระยาบรรลือ มีพื้นที่รับน้ำชลประทานประมาณ 688,485 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 72.08 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดโดยส่งน้ำผ่านคลองรังสิตประยูรศักดิ์ คลองพรอุดม คลองระพีพัฒน์ และคลองซอยอีก 14 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่อำเภอธัญบุรี คลองหลวง ลำลูกกาและหนองเสือ ดังนี้

- อำเภอธัญบุรี ได้แก่ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองระบายน้ำที่ 1-14
- อำเภอคลองหลวง ได้แก่ คลองชลประทานที่ 1-7 และคลองระพีพัฒน์
- อำเภอลำลูกกา ได้แก่ คลองหกวาสายล่าง และคลองระบายน้ำที่ 1-14
- อำเภอหนองเสือ ได้แก่ คลองชลประทานที่ 8-14 และคลองระพีพัฒน์

อนึ่งคลองรังสิตประยูรศักดิ์ เป็นคลองชลประทานโดยพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระ-จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บริษัทขุดคลอง คุนาสยาม พัฒนาทุ่งหลวง (อำเภอธัญบุรี) ซึ่งเดิมเป็นทุ่งหญ้าไร่ประโยชน์ ให้เป็นประโยชน์ใน ทางกสิกรรม เมื่อ พ.ศ. 2413 บริษัทคุนาสยามได้ขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ กว้าง 8 วา เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครนายก และคลองซอยต่าง ๆ คือคลองหกวาสายบนและคลองหกวาสาย ล่าง คลองซอยต่าง ๆ ประมาณ 35 สาย ประตุน้ำจุฬาลงกรณ์ เสาภาผ่องศรีและประตุน้ำสมบูรณ รวมทั้งประตูระบายน้ำอีก 1 แห่ง

2) แหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- แหล่งน้ำใต้ดินให้ปริมาณน้ำน้อย (1-50 ลบ.ม/ชั่วโมง) ซึ่งโดยทั่วไป น้ำมีคุณภาพดี แต่ในบางพื้นที่เป็นน้ำกร่อย และมีตะกอนของสนิมเจือปน พื้นที่ที่มีน้ำใต้ดินให้ ปริมาณน้ำน้อย ได้แก่ พื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอหนองเสือ และอำเภอลำลูกกา

- แหล่งน้ำใต้ดินที่ให้ปริมาณน้ำมาก (50-200 ลบ./ชั่วโมง) ซึ่งน้ำโดย ทั่วไปมีคุณภาพดี แต่บางพื้นที่เป็นน้ำกร่อยและมีตะกอนสนิมเหล็กเจือปน พื้นที่ที่มีน้ำใต้ดินให้ ปริมาณน้ำมาก ได้แก่ พื้นที่อำเภอสามโคก คลองหลวง ธัญบุรี และอำเภอเมืองปทุมธานี

3) แหล่งน้ำธรรมชาติ นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งไหลผ่านจังหวัดที่อำเภอ เมืองปทุมธานี และอำเภอสามโคก รวมระยะทางประมาณ 30 กม.แล้ว จังหวัดยังมีแหล่งน้ำ ธรรมชาติ ซึ่งสามารถแยกพื้นที่ได้ดังนี้

- อำเภอเมืองปทุมธานี มีคลองบางโพธิ์ใต้ คลองบางหลวง

คลองบางปรอก คลองเชียงราก และคลองเมือง

- อำเภอสามโคก มีคลองบางโพธิ์เหนือ คลองบางเตย คลองควาย

คลองสระ คลองเชียงราก

- อำเภอลาดหลุมแก้ว มีคลองพระอุดม คลองบางหลวง

คลองลาดหลุมแก้ว คลองบางสระแก้ว คลองระแหง

คลองสามวา คลองบางโพธิ์

4) เขตอนุรักษ์น้ำดิบ นอกเหนือจากแหล่งน้ำต่าง ๆ แล้ว จังหวัดปทุมธานียังเป็นจุดสูบน้ำดิบจากแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อนำน้ำดิบมาผลิตน้ำประปาให้บริการในพื้นที่ กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก โดยมีสถานีสูบน้ำบริเวณตอนล่างของปากคลองอ้อม ตำบลบ้าน กระแซง (ลำแล) อำเภอเมืองปทุมธานี เพื่อส่งน้ำตามคลองส่งน้ำดิบไปยังโรงกรองน้ำที่บางเขน และสามเสน และเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตเป็นน้ำประปา คณะรัฐ มนตรีได้พิจารณากำหนดพื้นที่อนุรักษ์แหล่งน้ำดิบเพื่อการประปานครหลวง เมื่อปี 2522 และ

2531 ครอบคลุมพื้นที่ 350 ตารางกิโลเมตร (กำหนด 200 ตารางกิโลเมตร เมื่อปี 2522 และกำหนดเพิ่มอีก 150 ตารางกิโลเมตรในปี 2531) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของจังหวัดปทุมธานีในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี สามโคก และอำเภอลองหลวง

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดปทุมธานีมีสภาพภูมิอากาศเหมือนกับจังหวัดทั่วไปในภาคกลางแบ่งเป็น 3 ฤดู ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน และฤดูหนาวตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 35.5 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิต่ำสุด 21.5 องศาเซลเซียส ฝนตกเฉลี่ยประมาณ 91 วันต่อปี

1.5 ลักษณะของดิน พื้นที่จังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวจัด สภาพดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดจัดมี pH ประมาณ 6-4 ซึ่งลักษณะของดินภายในจังหวัดสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม

1 กลุ่มดินนาดี มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 30

2 กลุ่มดินนาดีที่มีสภาพเป็นกรดจัด มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 70

เนื่องจากลักษณะดินเป็นดินเหนียวทำให้การระบายน้ำไม่ดี และการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า ซึ่งสภาพพื้นที่ดังกล่าวทำให้ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่และการปลูกข้าวได้ผลผลิตต่ำ ซึ่งต้องมีการปรับปรุงโดยการใช้ปูนขาวหรือปูนมาร์ล ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อให้การเพาะปลูกให้ผลผลิตดีขึ้น

2. ลักษณะการปกครอง

2.1 การแบ่งการปกครอง

รูปแบบการปกครองของจังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งแต่ละรูปแบบของการบริหารราชการดังกล่าวมีลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้ คือ

1) การบริหารราชการส่วนกลาง

ประกอบด้วยหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ซึ่งขึ้นโดยตรงกับกระทรวง ทบวง กรมเจ้าสังกัดในเรื่องสายบังคับบัญชา แต่ได้รับการแต่งตั้งให้มาประจำอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งขณะนี้จำนวนหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในรูปแบบการบริหารราชการประเภทนี้มีรวมกันทั้งสิ้น 55 หน่วยงานด้วยกัน

2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ประกอบด้วยหน่วยราชการ ซึ่งกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ แต่งตั้งให้มาปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดปทุมธานี และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด มีจำนวนทั้งสิ้นรวม 30 หน่วยงาน ในกรณีของจังหวัดปทุมธานีได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 60 ตำบล และ 529 หมู่บ้าน โดยมีขนาดของพื้นที่ของแต่ละเขต และระยะทางจากใจกลางจังหวัด ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค จังหวัดปทุมธานี

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนพื้นที่ (ตร.กม.)	ระยะทางจาก จังหวัด
เมืองปทุมธานี	14	81	120.151	1 กม.
สามโคก	11	58	94.967	6 กม.
ลาดหลุมแก้ว	7	61	183.120	15 กม.
ชัยบุรี	6	28	112.124	26 กม.
ลำลูกกา	8	126	297.710	37 กม.
คลองหลวง	7	106	299.152	22 กม.
หนองเสือ	7	69	413.632	45 กม.
รวม	60	529	1,520.856	

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดปทุมธานี (มีนาคม 2538)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานีมีหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบด้วยกันคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง เทศบาล จำนวน 2 แห่ง และสุขาภิบาล จำนวน 11 แห่ง

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

เทศบาล/สุขาภิบาล	จำนวนเนื้อที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนครัว เรือน	ความหนาแน่น (คน/กม ²)
เทศบาลเมืองปทุมธานี	7.1	14,714	4,247	2,072.3
เทศบาลตำบลประชาธิปไตย	27.461	50,970	11,462	1,856.1
สุขาภิบาลธัญบุรี	30.786	28,313	3,728	920.7
สุขาภิบาลสนั่นรักษ์	38.484	12,660	1,970	329
สุขาภิบาลคูคต	12.475	38,623	3,096	3,126
สุขาภิบาลลำไทร	3.64	4,996	992	1,372.5
สุขาภิบาลลำลูกกา	11.453	8,400	1,620	733.4
สุขาภิบาลคลองหลวง	105.93	51,678	51,127	4,878.5
สุขาภิบาลบางเดย	7.29	9,014	1,703	1,236.5
สุขาภิบาลหนองเสือ	13.780	1,725	364	125.2
สุขาภิบาลระแหง	18.220	5,807	1,014	318.7
สุขาภิบาลบางหลวง	3.9	5,740	1,058	1,471.8
รวม	280.524	232,640	81,389	

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดปทุมธานี (มีนาคม 2537)

3. จำนวนประชากร

ในเดือนมีนาคม 2537 จังหวัดปทุมธานี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 502,347 คน 135,392 หลังคาเรือน แยกเป็นเพศชาย 249,909 คน เพศหญิง 252,438 คน โดยมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 65,684 คน เขตสุขาภิบาล จำนวน 217,923 คน และนอกเขตเทศบาล และสุขาภิบาล จำนวน 218,740 คน ความหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ยทั้งจังหวัดเท่ากับ 330.29 คน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

สภาพปัจจุบันอำเภอคลองหลวง

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอคลองหลวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 298 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันออกติดอำเภอหนองเสือ ทิศใต้ติดอำเภอธัญบุรี ทิศตะวันตกติดกับอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี

2. ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชลประทานคลองรังสิตเหนือ จึงเหมาะกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำนาข้าว ทำสวนส้ม และผลไม้อื่น ๆ พื้นที่ของอำเภอคลองหลวงมีระบบการใช้น้ำจากชลประทานกระจายอยู่เต็มพื้นที่

3. ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศทั่วไปเป็นลักษณะร้อนชื้น ปริมาณน้ำฝนในเขตพื้นที่อำเภอคลองหลวงประมาณ 680 มม. การกระจายของฝนในแต่ละเดือนมากกว่า 80 มม.ในช่วงเวลา 6 เดือน คือระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม จะเป็นช่วงที่ฝนตกสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 280 มม. เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือ เดือนกันยายน

4. เขตการปกครอง

อำเภอคลองหลวงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 106 หมู่บ้านดังนี้

1. ตำบลคลองหนึ่ง	20	หมู่บ้าน
2. ตำบลคลองสอง	15	หมู่บ้าน
3. ตำบลคลองสาม	16	หมู่บ้าน
4. ตำบลคลองสี่	16	หมู่บ้าน
5. ตำบลคลองห้า	16	หมู่บ้าน
6. ตำบลคลองหก	14	หมู่บ้าน
7. ตำบลคลองเจ็ด	9	หมู่บ้าน

สำหรับการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ได้มีการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ

ของสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลคลองหลวง

5. ประชากร

อำเภอคลองหลวงมีประชากรประมาณ 86,175 คน แยกเป็นชาย 42,707 หญิง 43,468 คน ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย รองลงมาคือเชื้อสายจีน และมีเชื้อสายมุสลิมอยู่บ้างเล็กน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ปลูกบ้านอาศัยอยู่ริมคลองชลประทาน

6. ด้านเศรษฐกิจ

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวนส้มสวนผลไม้ เลี้ยงเป็ด และปลา นอกจากนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมกัน 365 แห่ง เมื่อปี พ.ศ.2536 จัดเก็บภาษีสรรพากรได้ ประมาณ 1,600 ล้านบาท

7. ด้านการศึกษา

ภายในพื้นที่อำเภอคลองหลวงเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา -ระดับอุดมศึกษา กล่าวคือ ระดับก่อนประถมศึกษามีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน และโรงเรียนสาธิตสังกัดกรมการฝึกหัดครู รวม 35 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 38 แห่ง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง

สำหรับระดับอุดมศึกษามีสถาบันการศึกษา 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพปัจจุบันอำเภอชัยบุรี

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอชัยบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 112,124 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่สองฟากของคลองรังสิตประยูรศักดิ์ โดยมีแนวเขตด้านทิศเหนือและทิศใต้ขนานไปกับคลองรังสิตประยูรศักดิ์ , และอยู่ห่างจากคลองดังกล่าวด้านทิศเหนือ ประมาณ 1600 เมตร ทิศใต้ประมาณ 1200 เมตร อาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอคลองหลวง และอำเภอหนองเสือ ทิศใต้ติดกับอำเภอลำลูกกา ทิศตะวันออกติดกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และทิศตะวันตกติดกับอำเภอเมืองปทุมธานี

2. ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาและทำสวนเนื่องจากมีคลองรังสิตและคลองซอยต่าง ๆ ตั้งแต่คลองซอยที่ 1 ถึงคลองซอยที่ 14 เป็นคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร

3. ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศทั่วไปมีลักษณะร้อนชื้น แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย ปีละ 86 เซนติเมตร

4. ทางคมนาคม

4.1 ทางบก มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ตัดผ่านในพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย ระยะทางประมาณ 3.2 กิโลเมตร และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 305 (รังสิต-นครนายก) แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 30 เป็นเส้นทางหลัก นอกจากนี้ยังมีถนนเลียบบสองฝั่งคลองของคลองซอยทุกคลองซึ่งเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 305 ทำให้ประชาชนสะดวกในการสัญจร

4.2 ทางรถไฟ มีทางรถไฟสายเหนือผ่านในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย และใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างอำเภอชัยบุรีกับอำเภอเมืองปทุมธานี มีสถานีรถไฟให้ประชาชนใช้บริการได้ 2 สถานี

4.3 ทางน้ำ เดิมอำเภอชัยบุรี ใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก เนื่องจากมีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองซอยต่าง ๆ อยู่ถึง 14 คลอง แต่ปัจจุบัน การคมนาคมทางบกมีความสะดวกรวดเร็วกว่า

5. การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอธัญบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 22 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลบึงยี่โถ	4 หมู่บ้าน
2. ตำบลรังสิต	4 หมู่บ้าน
3. ตำบลลำผักกูด	4 หมู่บ้าน
4. ตำบลบึงสนั่น	4 หมู่บ้าน
5. ตำบลบึงนักรักษ์	6 หมู่บ้าน

สำหรับการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ได้มีการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาลตำบล 1 แห่ง สุขาภิบาล 2 แห่ง คือ

1. เทศบาลตำบลประชาธิปัตย์ มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตำบลประชาธิปัตย์ทั้งหมด
2. สุขาภิบาลธัญบุรี มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมตำบลรังสิตและตำบลลำผักกูด
3. สุขาภิบาลสนั่นรักษ์ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลบึงสนั่นและตำบลบึงนักรักษ์

6. ประชาชนและการประกอบอาชีพ

อำเภอธัญบุรีมีประชากรประมาณ 98,320 คน แยกเป็นชาย 48,340 คน หญิง 49,980 คน ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย รองลงมาคือ เชื้อสายจีน สำหรับการประกอบอาชีพของประชาชนอาจแยกออกได้ดังนี้

6.1 อาชีพเกษตรกรรม นับเป็นอาชีพหลักของชาวอำเภอธัญบุรีมาตั้งแต่เดิม แต่ปัจจุบันได้ลดน้อยลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อใช้เป็นที่จัดสรรสำหรับการอยู่อาศัย และเป็นสถานที่ประกอบการเพื่อการอุตสาหกรรม เป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพรับจ้างใช้แรงงานให้กับธุรกิจดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน และค่าจ้างแรงงานที่ได้รับสูงและแน่นอนกว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตามอาชีพเกษตรกรรมยังถือว่าเป็นอาชีพหลักของประชากรชาวอำเภอธัญบุรี ปัจจุบันมีพื้นที่ในการเพาะปลูกประมาณ 23,000 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 32 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอธัญบุรี พื้นที่ที่ใช้สำหรับทำสวนส้มเขียวหวานคิดเป็นจำนวนสูงสุดประมาณ 8,283 ไร่ รองไปทำนาน 4,900 ไร่ ทำไร่มันสำปะหลัง 1,600 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์บกและสัตว์น้ำ

6.2 อาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และหมู่บ้านจัดสรร ที่ปัจจุบันมีผู้เข้าไปดำเนินการประมาณ 70 โครงการ มีทั้งหมู่บ้านขนาดเล็กและขนาดใหญ่

6.3 อาชีพค้าขาย อำเภอบุรีรัมย์มีแหล่งพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มากมาย เช่น ตลาดขายส่งสี่มุมเมือง ตลาดไท ตลาดหวังหठी ตลาดพาพิพัฒน์ ตลาดสุชาติ และศูนย์การค้า พิวเจอร์พาร์ค เป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อราวต้นปี 2538

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย